

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS
FILOSOFIJOS IR ANTROPOLOGIJOS KATEDRA

ANDRIUS BAUTRONIS

Tarpkultūrinio ugdymo ir tarpininkavimo studijų programos studentas

**PILIETINIO IR ETNINIO PATRIOTIZMO UGDYMAS LIETUVOS
ŠIAULIŲ SAJUNGOJE**

Magistro darbas

Darbo vadovas: prof. G. Mažeikis

Šiauliai, 2014

Šis darbas yra originalus, kitų autorių mintys pateiktos pagal citavimo reikalavimus.

.....
(parašas)

TURINYS

ĮVADAS	6
1. ETNINIO IR PILIETINIO PATRIOTIZMO APŽVALGA	9
1.1. Etninio ir pilietinio patriotizmo samprata	9
1.2. Pilietinė kultūra	13
1.3. Etninė kultūra	16
2. ETNINIO IR PILIETINIO PATRIOTIZMO ŠALTINIAI LIETUVOJE	19
2.1. Tautinis ir pilietinis ugdymas mokyklose	19
2.2. Patriotizmas žiniasklaidoje	23
2.3. Patriotizmas kultūroje	27
2.4. Patriotizmo aspektai patriotinėse organizacijose	29
3. TAUTINIO IR PILIETINIO PATRIOTIZMO UGDYMAS LIETUVOS ŠAULIŲ SAJUNGOJE	34
3.1. Lietuvos šaulių sąjunga ir jos tikslai	34
3.2. Lietuvos šaulių sąjungos veikla ugdant patriotiškumą ir pilietiškumą	37
3.3. Lietuvos šaulių sąjunga išeivijoje ir bendradarbiavimas tarptautinėje erdvėje	41
3.4. Jaunųjų šaulių tarpkultūrinis ugdymas tarptautinėse stovyklose	43
3.5. Lietuvos šaulių sąjungos atstovų nuomonės apie jų organizacijos dabartį ir ateitį	46
IŠVADOS	54
SANTRAUKA	56
SUMMARY	57
REKOMENDACIJOS	58
LITERATŪROS SĄRAŠAS	59
PRIEDAI	66

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Patriotizmo raiškos formos ir būdai

2 pav. Viešosios erdvės demokratinėje santvarkoje modelis

3 pav. Etninio ir pilietinio patriotizmo sklaida internete

4 pav. NVO veikla, skatinanti patriotizmo apraiškas

5 pav. Pilietiškumą ir patriotiškumą skatinančios veiklos Lietuvos šaulių sąjungoje.

6 pav. Valstybinių švenčių šventimo būdai, įgyvendinami šaulių sąjungoje ugdant patriotiškumą.

LENTELIŲ SAŖAŠAS

1 lentelė. Etninės kultūros pasireiškimo sritys

2 lentelė. Teorinių normatyvinių požiūrių sintezė: Europos viešosios erdvės modeliai

IVADAS

Magistro baigiamojo darbo tema „Etninio ir pilietinio patriotizmo ugdymas Lietuvos šaulių sąjungoje“ pasirinkta įvertinus šiuolaikiniame pasaulyje blėstančias vertybes, tokias kaip: tėvynė, tautos kultūra, patriotiškumas ir papročiai, bei norint identifikuoti esamus patriotizmo šaltinius ir dominuojančią politinę kultūrą.

Temos aktualumas ir naujumas. XXI amžiuje pasidėjus tautų vienijimosi ir globalizacijos erai, iškilo pavojus etninio ir pilietinio patriotizmo išsaugojimui bei kūrimui. Šių dienų įvykiai ypač skatina atkreipti dėmesį į Lietuvos piliečių patriotizmo jausmą ir jo įgyvendinimą. Ukrainos ir Rytų Europos neramumai verčia domėtis ir įvairių organizacijų veikla, kurios neatsiejamos nuo viso šalies gynybos.

Tenka apgailestauti, kad vykstant globalizacijai, spartėjant gyvenimo tempui, atsirandant tautų integracijai, neretai žmonės tampa abejingi savo tautos tradicijoms, papročiams, kalbai ir istorijai. Demokratiškas trapumas, tautos charakteringų bruožų specifika, šalies geopolitinė situacija bei kiti veiksniai lėmė, kad šiandieninėje visuomenėje besikurianti pilietinių ir tautinių (etninių) vertybių samprata ir jų raiška patiria vis naujus iššūkius bei išbandymus. Tautos ir valstybės, pilietiškumo ir tautiškumo tarpusavio santykių problema tampa viena aktualiausių akademiniuose diskursuose ir viešajame gyvenime. Šiame kontekste pagrįstai keliami klausimai: ar išsaugosime tautines vertybes, tradicijas, etninę kultūrą, ar pavyks išlaikyti tautinę tapatybę Europos ir pasaulio tautų bendrijoje? Kita vertus, ar visa tai dar turi prasmę globalizacijos amžiuje? Šie klausimai grindžiami objektyviais socialiniais, politiniais, kultūriniais pokyčiais ir daroma išvada, jog „tautiškumas ir pilietiškumas prarado konceptualų homogeniškumą ir tapo labiau heterogeniniai institutai“.¹ Filosofinės ir mokslinės minties kontekste šiais probleminiais klausimais nagrinėjami pamatiniai teoriniai tautiškumo ir pilietiškumo aspektai: tautinės savivokos² tautinės tapatybės³, patriotizmo⁴, postmodernios socialinės tvarkos ir pilietiškumo sklaidos bei tautinių valstybių raidos.⁵ Europos pilietiškumo problemą aptarė L. Dromantienė (2008).⁶ Pilietiškumo ir tautiškumo sankirtos teoriniai ir empiriniai aspektai nagrinėti

¹ Kaminskaitė, A. 2003. Pilietiškumo sklaida postmodernioje karinėje organizacijoje. *Pilietiškumo samprata ir piliečių ugdymas demokratinėje visuomenėje*. Vilnius: Generolo Juozo Žemaičio Lietuvos karo akademija, p. 116 - 121.

² Grigas, R. 2007. Nacionalinis sąmoningumas šiandien: jaunuomenės pasirinkimo drama. *Tautiškumas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dermė?* Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, p. 13-28.

³ Asakavičiūtė, V. 2007. Tarp Rytų ir Vakarų: tautinio tapatumo problema XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios lietuvių filosofijoje. *Lietuvių tautos tapatybė: tarp realybės ir utopijos*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 194-217.

⁴ Balčius, J. 2007. Doroviniai tautos ir valstybės vienybės pagrindai. *Lietuvių tautos tapatybė: tarp realybės ir utopijos*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, p. 218-235.

⁵ Kaminskaitė, A. 2003. Pilietiškumo sklaida postmodernioje karinėje organizacijoje. *Pilietiškumo samprata ir piliečių ugdymas demokratinėje visuomenėje*. Vilnius: Generolo Juozo Žemaičio Lietuvos karo akademija, p. 116-121.

⁶ Dromantienė, L. 2008. *Socialinės Europos kūrimas*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras.

R. Grigo (2007) sudarytoje autorių kolektyvo monografijoje „Tautiškumas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dermė?“⁷ Šioje knygoje daug dėmesio skirta jaunosios kartos – moksleivių, akademinio jaunimo – pilietinio ir tautinio ugdymo empirinių tyrimų analizei. Viešosios erdvės aktualijos rodo, kad visuomenė neturi sukūrusi pilietinio imuniteto populizmo apraiškoms, piliečiai yra linkę rinktis pasyvaus stebėtojo, o ne aktyvaus dalyvio socialinį vaidmenį valstybės gyvenime. Ryškėja elitarinio modelio įsiviešpatavimo tendencija, kai skelbiama, kad visuomenės gyvenimą lemia tik tam tikros kompetencijos, kurioms atstovauja specialistai, žinovai, galintys išugdyti žmones, įdiegti jiems vertybių ir idėjų.

Reikėtų akcentuoti ir tai, kad šiais laikais žmonijai tapo svarbesnės globalinės problemos: kaip sustabdyti klimato atšilimą, ką daryti su nykstančiais gamtos ištekliais, kaip užkirsti kelią pasauliniam terorizmui ir panašiai. Dėl esamos globalizacijos pasaulio valstybėms vis sunkiau išsaugoti tautinį identitetą ir užtikrinti jo plėtrą.

Akivaizdu, kad tautinių ir bendrųjų vertybių devalvacija, tarpusavio susvetimėjimas, didėjanti emigracija ir kai kurių užsienio šalių vertybinės dezorientacijos įtaka skatina mūsų valstybės ugdymo institucijas ieškoti efektyvios patriotinio ugdymo sistemos. Patriotizmas ugdomas per švietimo sistemą, žiniasklaidą ir religines institucijas, valstybinių ir tautinių švenčių metu, patriotines organizacijas – Skautus, Šaulius, Ateitininkus, karių savanorių susivienijimus ir kt.

Ugdant etninį ir pilietinį patriotizmą, susiduriama su dvejopa problema: kaip skatinti visuomenę būti aktyviais ir sąžiningais Lietuvos piliečiais, puoselėjančiais savo tautos vertybes, bei kaip skatinti patriotinį ugdymą ir veiklą nemenkinant kitų tautų. Kaip teigia mokslininkas K. Grinius (2011), svarbu sukurti idėjinius rėmus, kuriuos sudarytų trys momentai: 1) tauta – esminė ir pagrindinė bendruomenė, paženklinta vertybių; 2) tautinė tapatybė – esminė žmogaus kolektyvinė tapatybė, svarbesnė už visas kitas; 3) tautinė valstybė – politinė tvarka, kurią tauta palaimina ir kuri yra būtina, kad tauta klestėtų. Ši normatyvinė konceptualinė schema skatina žmones žiūrėti į socialinį pasaulį per tautų prizmę.⁸

Darbo autoriaus giliu įsitikinimu, būtinas ypatingas dėmesys ir susitelkimas sprendžiant esamas problemas. Privalu ieškoti galimybių ir būdų, kurios padėtų skatinti patriotinį ugdymą bei patriotinių organizacijų tolerantišką veiklą, kad patriotizmas nevirstų nacionalizmu, fundamentalizmu ar šovinizmu.

⁷ Grigas, R. 2007. Nacionalinis sąmoningumas šiandien: jaunuomenės pasirinkimo drama. *Tautiškumas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dermė?* Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, p. 13-28.

⁸ Grinius, K. 2011. Tauta, išbandymai, dorovė: tarp komunizmo ir demokratijos. *Naujasis židinys – Aidai*, p. 344.

Tyrimo objektas – etninio ir pilietinio patriotizmo šaltiniai ir Lietuvos šaulių sąjungos organizacija.

Darbo tikslas – išanalizuoti etninio ir pilietinio patriotizmo šaltinius bei atskleisti patriotiškumo ugdymą Lietuvos šaulių sąjungoje.

Darbo uždaviniai. Darbo tikslui pasiekti būtina išspręsti šiuos uždavinius:

- 1) identifikuoti etninio ir pilietinio patriotizmo sampratą šiuolaikiniame kontekste;
- 2) įvardinti etninio ir pilietinio patriotizmo svarbą šiuolaikiniame kontekste;
- 3) identifikuoti šiuolaikinio ugdymo prielaidas formuojant jaunimo patriotizmo apraiškas;
- 4) įvardinti etninio ir pilietinio patriotizmo šaltinius;
- 5) identifikuoti patriotizmo ugdymą patriotinėje organizacijoje;
- 6) išanalizuoti Lietuvos šaulių sąjungos organizacijos veiklos kryptis patriotiškumo ugdymo kryptimi.

Tyrimo metodai. Teorinė darbo dalis parašyta remiantis šiais *teoriniais* metodais: mokslinės literatūros analizė, šaltinių analizė, sisteminimas ir apibendrinimas. Praktinės dalies tyrimui atlikti buvo pasirinktas *kokybinis tyrimas* – pusiau struktūrizuotas interviu naudojant anketą. Kokybinis tyrimas pasirinktas dėl to, kad jis leidžia išsamiau ir detaliau suformuoti tiriamojo dalyko vaizdą, geriau suvokti nagrinėjamą reiškinį. Tyrimas vyko keliais etapais: 1) tyrimo instrumento (pusiau struktūrizuoto interviu klausimyno) kūrimas; 2) tyrimas – interviu; 3) tyrimo rezultatų analizė ir apibendrinimas. Anketinių duomenų analizei naudojamas aprašomasis ir dalyvaujančio stebėtojo metodas.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, santrauka ir priedai. Darbo apimtis 59 puslapiai. Literatūros sąrašą sudaro 106 šaltiniai.

ETNINIO IR PILIETINIO PATRIOTIZMO APŽVALGA

1.1 Etninio ir pilietinio patriotizmo samprata

Lietuvos istoriniame ir kultūriniame kontekste brėžiama savita tautiškumo, pilietinės kultūros ir pilietiškumo trajektorija. Šiuolaikinėje valstybėje pilietiškumas traktuojamas kaip juridinio individo priklausomybė konkrečiai valstybei ir jo tapsmas pilietinės bendruomenės nariu. Pagal šį kontekstą, pilietybė suvokiama kaip būtinos ir svarbios asmens funkcijos, t.y. piliečio teisės ir pareigos: civilinės, politinės, socialinės, ekonominės ir kt. Pilietinių teisių ir pareigų naudojimas bei vykdymas ir sudaro pilietiškumo turinį, kurio pagrindinis bruožas – meilė ir darbas savo tėvynės, tautos labui, t.y. patriotizmas.

Patriotizmo sampratą pirmąkart Lietuvos kultūros istorijoje aprašė prieškario filosofai A. Maceina ir S. Šalkauskis. Anot tautiškumo skleidėjo S. Šalkausko, „patriotizmas yra tautinės savo individualybės meilė. Tai, kas žmogaus individui yra savimyla, tautai yra patriotizmas“.⁹ S. Šalkauskis savo darbe „Lietuvių tauta ir jos ugdymas“ aprašė idėjinę patriotizmo esmę, o A. Maceina „Tautiniame auklėjime“ analizavo būdus, kaip tėvynės meilės mokyti jaunąją kartą.¹⁰

Tikrasis patriotizmas būtų siekti, kad tautos materialinė galybė proporcingai augtų su tautos dvasine didybe. Vykstant kultūrinei tautos pažangai, pastebima žymių tautos žmonių iniciatyva ir taurus darbas ne tik savo šaliai, bet ir jos kalbai, kultūrai. Kiekviena tauta apibūdinama pagal tautinės individualybės žymes: kalbą, etninį temperamentą, papročius, visuomeninę santvarką ir teritoriją.

Patriotizmas yra meilė, kuri apjungia ne tik gimtąjį kraštą, bet ir tame krašte gyvenančius savos tautybės žmones. Be savos tautos meilės patriotizmas nėra įmanomas. Iš ontologinio žmogaus ryšio su gamta kyla gimtosios žemės meilė ir padeda patriotizmui ontologinį pamatą. Iš psichologinio žmonių pergyvenimo atsiranda tautiečių meilė, o tai patriotizmui sudaro psichologinę atramą. Patriotizmas yra visos žmogaus būtybės linkimas į savą žemę, į savą tautą ir į visa tai, kas yra su jomis surišta. Šiuo atžvilgiu E. Drungytė (2014) teisingai patriotizmą vadina „suma jausmų, kurie žmogų riša su tėvyne ir tauta“. Patriotizmas, kaip jausmas, yra savaimingas dalykas.¹¹ Kaip teigia M. de Munnynck (1914): „Patriotizmas yra simpatija, savaimė atsirandanti tarp visų tų, kurie yra palenkę tiems patiems aplinkos, kultūros, kalbos ir teisės veiksniams <...> Patriotizmas nėra

⁹ Šalkauskis, S. 1933. Lietuvių tauta ir jos ugdymas.

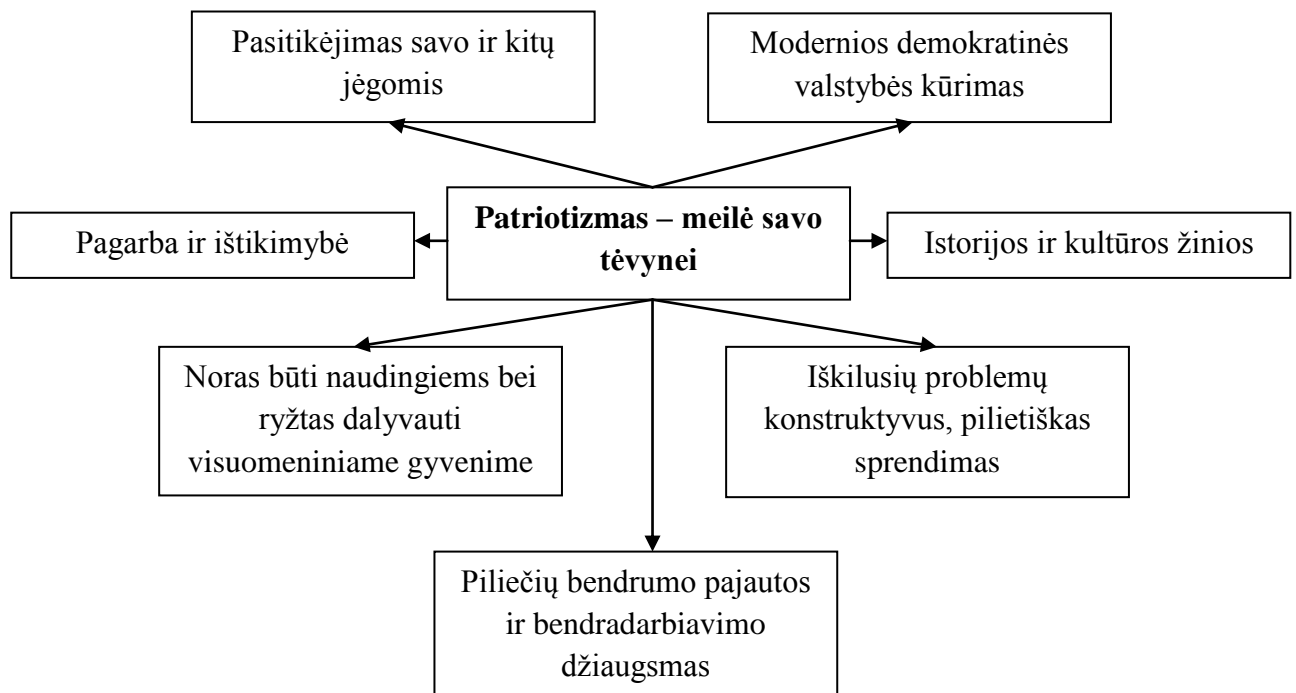
¹⁰ Maceina, A. 1991. Tautinis auklėjimas. Kaunas, Šviesa.

¹¹ Drungytė, E. 2014. Internetinė prieiga <http://www.ekspertai.eu/istrauka-is-antano-maceinos-knygostautinis-auklejimas/?comm=1> (Prisijungimo laikas 2014-02-14).

įsitikinimas“.¹² Mylėti tautą bei tėvynę reiškia mylėti patį save, mylėti tautinę savo asmens būseną ir veikseną. Patriotizmas šiuo atžvilgiu yra tautinė savimeilė, t.y. „Patriotizmas yra asmens savimylės projekcija, užbrėžta visuomeninėj aplinkoj“.¹³

Vienas J. G. Fichtės (1807) patriotinių dialogų veikėjas sako: „Geras patriotas turi tik girti ir visuomet girti“.¹⁴ Bet šitoks patarimas kaip tik yra priešingas patriotizmo esmei. Patriotizmas nėra aklas prisirišimas prie tautinės tikrovės, be tautinio idealo meilės. Geras patriotas stengiasi įkūnyti savo tautoje idealinį josios tipą ir todėl negali nematyti tų dalykų, kurie tautą skiria nuo josios idealo. Fr. W. Förster (1924) teigia: „Galima tautą mylėti visa širdimi ir vis dėlto – ir kaip tik dėl to – nekęsti joje įsivyravusios ydos, kaip nekenčiama blogio.“¹⁵ Dar daugiau, nekęsti tautinių blogybių yra pagrindinė gero patrioto pareiga, nes tik tokiu būdu patriotizmas gali būti kūrybinis.

Kintant istoriniam, politiniam, socialiniam ir ekonominiam laikmečiui, šių dienų patriotizmo sąvoka yra daugiau vadybinio taikomojo pobūdžio, be to, įgavusi daugiau krypčių, per kurias reiškiasi tautos etnis ir pilietinis tapatumas (1 pav.).

1 pav. Patriotizmo raiškos formos ir būdai (sudaryta autoriaus)

¹² de Munnynck, M. 1914. Psychologie du patriotisme.

¹³ Šalkauskis, S. 1933. Lietuvių tauta ir jos ugdymas.

¹⁴ Fichte, J. G. 1807. Der Patriotismus und sein Gegenteil. Patriotische Dialogen.

¹⁵ Förster, Fr. W. 1924. Angewandte politische Ethik, Wiesbaden.

Patriotizmo raiškos kryptys pasaulio akademiniam diskurse tapatinamos su tautiškumu. Įžvelgiama, jog tautiškumo sąvokai priskiriamas ir jungiamasis (jungia vienos tautos atstovus) ir skiriamasis (išskiria visuomenėje tam tikrą grupę žmonių) vaidmuo. Kalbant apie Europos Sąjungos pilietybę (toliau ES), aiškiai pasakoma, jog išskiriami visi asmenys, kurie gyvena valstybėse, neprisijungusiose prie šios bendrijos.¹⁶ Išdėstyti požiūriai pabrėžia ne tik sąvokų turinio daugiamatiškumą, bet ir jos vartojimo problematiškumą, ypač kai tai susiję su sąvokų turinio įprasminimu. Pavyzdžiui, su edukacinio proceso modeliavimu – tautiniu ar pilietiniu ugdymu. Uždavinių nepalengvina ir specialiai edukacinėms bendruomenėms skiriami paaškinimai. Vienas iš tokių bandymų yra mėginimas detaliau tautiškumo ir pilietiškumo sąvokų turinį atskleisti ir aptarti vyriausybėje „Ilgalaikėje tautinio ir pilietinio ugdymo programoje“. Pilietiškumas šioje programoje apibūdinamas „kaip asmens savo teisių, atsakomybės ir pareigų demokratinei valstybei suvokimas, veikla visuomenės labui, bendrapiliečių teisių ir laisvių, demokratijos gynimas, gerovės Lietuvai siekimas“. O tautiškumas „kaip asmens savo tautos istorijos, kultūros savitumo suvokimas, tautos tapatumo puoselėjimas, įsipareigojimas Lietuvos tautai ir valstybei, lietuviškosios kultūrinės ir politinės tapatybės išlaikymas ir kūrimas“.¹⁷ Nors šiame apibrėžime neatsiranda daugiau aiškumo, tačiau tikimasi, jog ugdytojai, atsakingai atliekantys jiems skirtą racionalų vaidmenį, ugdo tautiškai susipratusių ir pilietiškai atsakingus visuomenės narius.

Lietuviškajame kontekste akcentuojama, jog tautiškumas išreiškia žmonių sugyvenimo būdą bei kultūrą, kuri grindžiama dvasinėmis vertybėmis, tradiciniais, istoriniais mitais, simboliais bei kitomis tautiškume akumuliuotomis kultūrinio elgesio bei sąveikavimo formomis. Taip pat pažymima, jog tautiškumas, užtikrindamas kultūros, ypač tradicinės, tęstinumą bei jos unikalumą, asmeniui suteikia individualumo bruožų, akumuliuoja vertybes, yra žmonių bendruomeninio sutarimo, jų kultūrinio integralumo, kartu ir socialinės tvarkos palaikymo priemonė, politinio lojalumo ir pilietinio veiksmo subordinacijos židiny.^{18 19}

Akivaizdu, jog pilietiškumo samprata ir jos interpretacija priklauso nuo politinės kultūros pobūdžio, ideologijos ir istorinės situacijos laiko bei erdvės kontekste. Paprastai ir vaizdžiai aptariamas sąvokas yra apibūdinęs ir palyginęs filosofas A. Šliogeris (1999), kuris teigia: „Tautiškumas yra pilietiškumo šaknys, o pilietiškumas visas medis: kamienas, šakos, lapai ir žiedai“.²⁰ Racionalesnį apibūdinimą galime rasti kitų autorių darbuose, pažymintuose, jog šių sąvokų turinys apima požiūrių,

¹⁶ Europos pilietybės konvencija, priimta 1997 11 06 Strasbūre, įsigaliojusi 2000 03 01.

¹⁷ Ilgalaikė pilietinio ir tautinio ugdymo programa. Valstybės žinios, 2006-09-26, Nr. 102-3939.

¹⁸ Grigas, R. 2002. Lietuvių tautiškumas ir pilietiškumas globalizacijos akivaizdoje. *Tautodailės metraštis*, 7, p. 1-6.

¹⁹ Grigas, R. 2007. Nacionalinis sąmoningumas šiandien: jaunuomenės pasirinkimo drama. Tautiškumas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dermė?: monografija. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, p. 13-28.

²⁰ Šliogeris, A. 1999. Pilietiškumo samprata. Kn.: Idėjos ir iniciatyvos. Vilnius: Danielius.

nuostatų ir veiksmų visumą: nuo sąmoningo tapatinimosi su tauta ir valstybe iki pozityviais arba negatyviais veiksmais išreikšto dalyvavimo tautoje ar valstybėje vykstančiuose politiniuose ir socialiniuose procesuose.²¹ Šios tautos funkcijos pagrindžia jos gyvybingumą ir prasmingumą socialiniame kontekste, kuriame ryškėja konkurencija tarp tautiškumo bei pilietiškumo, jų dirbtinis priešinimas vienas kitam, išryškinant juos skiriančius, o ne jungiančius elementus. Bet ši konkurencija nepaneigia tautos kaip pilietinio solidarumo ir sąmoningumo šaltinio. Kita vertus, tautos funkcionalumas priklauso ir nuo ją puoselėjančių individų, jų vertybinių orientacijų. Formalus tautybės deklaravimas neužtikrina tautos tęstinumo ir jos reikšmingumo kintančiame socialiniame kontekste. Be to, pilietinių ir tautinių vertybių formavimasi ir raišką konkrečioje socialinėje erdvėje lemia ne tik paties reiškinių turinio kompozicija, bet ir visuomenėje egzistuojanti demokratijos samprata.

Kintanti pilietiškumo samprata yra vienas iš svarbiausių veiksnių, darančių įtaką ir pilietiškumo ugdymui. Ilgus šimtmečius pilietiškumo samprata buvo nusistovėjusi ir aiški. Tai vadinamasis tradicinis (konvencinis) pilietiškumas: pastangos kurti ir tausoti savo valstybę, paklusimas įstatymams, dalyvavimas rinkimuose, įvairių politinių partijų veikloje, politinėse diskusijose, peticijų, proklamacijų skelbimas ir pan. Tačiau jau keletą dešimtmečių socialiniame ir edukaciniame kontekste vis dažniau vartojama socialiai orientuoto pilietiškumo samprata – tai sąžiningas savo pareigų atlikimas, ištikimybė savo šeimai, savo tautai, dalyvavimas socialinėse organizacijose, labdaringoje ar kitokioje bendruomenės veikloje.²² Kaip rodo minėtų autorių lyginamieji tyrimai, daugelyje šalių yra vertinama būtent šis pilietiškumas (Lietuva taip pat priklauso šių šalių kategorijai). Kiti autoriai savo tyrimų pagrindu yra sąlygiškai išskyrę keletą pilietiškumo kategorijų, kuriose akcentuojamos skirtingos pilietinės vertybės:²³

1) asmeniškai atsakingas ir savo teises žinantis pilietis, kuris dirba ir sąžiningai moka mokesčius, paklūsta įstatymui, padeda kitiems ir pan.;

2) dalyvaujantis pilietis, kuris telkia bendruomenę bendrai veiklai, žino valdžios institucijų funkcijas ir geba jas „pajungti“ bendruomeninių problemų sprendimui ir pan.;

3) socialinio teisingumo siekiantis pilietis, kuris analizuoja socialinę politiką, pastebi ir stengiasi daryti įtaką socialinės nelygybės apraiškoms ir pan.

Be jokios abejonės, trečiasis piliečio tipas gali būti pavadintas sąmoningu piliečiu, darančiu įtaką visai socialinei aplinkai.

²¹ Janoski, T. 1998. *Citizenship and Civil Society: a Framework of Rights and Obligations in Liberal, traditional and Social Dmocratic Regimes*. Cambrigde: Cambrigde University Press.

²² Torney – Purta, L., Oswald, R., Schulz. H. 2001. *Citizenship and Education in Twenty- Eight Countries. Civic Knowledge and Engagement at age Fourteen*. Netherlands: International Association for the Evaluation of Educational Achievements.

²³ Kahne, J., Westheimer, E. 2001. *What Kind of Citizen? California University Press*.

Lietuvoje dažnai galima išgirsti, kad negatyvus požiūris į tautą demokratinėse šalyse yra išplitęs visai neseniai, būtent, pastaruosius penkiolika metų. Iš tikrųjų klaidingas žingsnis tapatinant nacizmą su tautišku buvo žengtas jau prieš Antrąjį pasaulinį karą, kai pastebėta, jog nacizmas – kraštutinė tautinio patriotizmo forma – savojoje aplinkoje, kur veikia jo jurisdikcija, pradėjo naikinti kai kurias kitas etnines bendruomenes, o kitas likusias – graduoti. Sunku pasakyti, kiek tuo metu demokratių šalių mokslo visuomenėse naujas požiūris į tautinį patriotizmą buvo įsigalėjęs, bet negatyvi tautinio patriotizmo traktuotė pradėjo plisti daugelio demokratių šalių intelektualiuosiuose sluoksniuose.

Belieka apgailestauti, kad patriotizmas kaip ir daugelis kitų vertybių šiais laikais nyksta dėl įvairiausių priežasčių, pavyzdžiui, globalizacijos proceso, kitoje aplinkoje augusio jaunimo bei jo požiūrio į tokį dalyką. Dar vienas aspektas, verčiantis nerimauti, kuomet patriotizmas tapatinamas su nacionalizmu, o tai savo ruožtu prieštarauja valstybės gerovei. Taigi aptarta patriotizmo samprata, talpinanti savyje pilietines ir etnines vertybes, skatina peržiūrėti ir pačią pilietiškumo ugdymo sritį, šių dienų patriotizmo šaltinius bei skatina šalia iki šiol dominavusios kognityvinės bei afektinės dimensijos didesnę dėmesį skirti ir praktinių pilietiškumo kompetencijų ugdymui.

1.2 Pilietinė kultūra

Patriotizmą dažniausiai skatina valstybė, nes jai svarbu išlaikyti gyventojus, lojalius valdžiai, bei užtikrinti savo saugumą nuo išorės priešų. Vyriausybė vis dažniau siekia įtraukti piliečius į viešąją politiką ir valdymą, dažnai kreipdamasi į jų pilietinį dorovę.²⁴ Pilietinė kultūra yra neatskiriama nuo bendrosios kultūros aspekto ir socialinio gyvenimo dalies.²⁵ Tam tikros visuomenėje vyraujančios nuostatos politinės sistemos atžvilgiu, galinčios padėti suprasti ir interesų grupių galių visuomenėje pasiskirstymą bei tam tikros viešosios politikos susiformavimą, paprastai įvardijamos kaip politinė kultūra.²⁶ Tautos pilietiškumas atsispindi politinėje kultūroje. Kiekvienoje visuomenėje vyrauja tam tikra elgsena, kuri yra lemianti, formuojanti visuomenės narių požiūrį į politinę sistemą jos veikimo atžvilgiu. Tokios visuomenėje vyraujančios vertybės, normos, nuostatos, įsitikinimai sudaro vadinamąją politinę kultūrą, kuri kartais vadinama „nacijos psichologija“.²⁷ Politinę kultūrą teoretikai

²⁴ John, P., Fieldhouse, E., Liu, H. 2011. How Civic is the Civic Culture? Explaining Community Participation Using the 2005 English Citizenship Survey. *Political Studies*, 59 (2), p. 230-252.

²⁵ Reese, L. A., Rosenfeldas, R. A. 2008. Introduction: Comparative Civic Culture. *Journal of Urban Affairs*, 30 (4), p. 355-374.

²⁶ Kasparavičius, A. 2011. Politinė kultūra ir politikų kritika. Valstybė žmogaus širdyje: tautos ir valstybės atskirtis, p. 191.

²⁷ Puleikytė, K. 2006. Internetinė prieiga <http://www.geopolitika.lt/?artc=319> (Prisijungimo laikas 2014-02-17).

vadina žinių, požiūrių, vertybių ir elgsenos politikoje ir jos atžvilgiu sistemą.²⁸ Ji susieja žmogaus nuostatas, institucijas ir valstybių makro politiką; subjektyvius veiksnius (požiūrius ir vertybes) su objektyviais (balsavimu); istoriją ir tradicijas su šiandienos įvykiais.²⁹

Įvairūs veiksniai sąlygoja šalies politinę kultūrą: pradedant istoriniu šalies paveldu ir baigiant šalies valdžios institucijų sąveikos forma. Be to, politinė kultūra, kaip nusistovėjusių požiūrių į politinę sistemą šablonai, sudaro individų, grupių politinių veiksmų prielaidas.³⁰ Taigi politinė kultūra yra iš esmės psichologinė koncepcija, nes teikiamas dėmesys tokiems dalykams, kaip: žmonių nuomonė, požiūris į politiką, emocijos, kurias sukelia su politika susiję dalykai.

Prie politinės kultūros raidos ir tendencijų kūrimo aktyviai prisideda pilietiška visuomenė, susibūrusi į nevyriausybinės organizacijas (toliau – NVO). Tai svarbi pilietinės visuomenės dalis, kur pasireiškia pilietinė kultūra ir požiūris į aplinkoje vykstančius įvykius.³¹ NVO laikomos visuomenės politinio ir socialinio gyvenimo indikatoriumi, atspindinčiu visuomenės raidos ypatumus bei problemas tam tikru laikotarpiu, lanksčiai reaguojančiu į kintančius visuomenės poreikius. NVO paprastai vadinamos trečiuoju visuomenės sektoriumi ir jų veikla dažnai suprantama kaip viešojo sektoriaus ir rinkos paliktų spragų užpildymas, todėl galima daryti prielaidą, jog NVO veiklos plėtra, naujos aktyvumo formos rodo visuomenėje egzistuojančius specifinius poreikius ir atspindi pilietinę kultūrą.^{32 33 34 35 36} Kai kurių autorių išskiriamų pagrindinių NVO funkcijų esminis požymis – alternatyva ir, dažnai – opozicija viešajam sektoriui, jo vykdomai politikai ir teikiamoms paslaugoms.³⁷ Šis požiūris pratęsia istorines šių organizacijų tradicijas ir papildo jas šiuolaikinės visuomenės aktualijomis. Vadovaujantis šiuo požiūriu NVO siekia:

²⁸ Almond, G., Verba, S. 1963. *The civic culture*. Princeton.

²⁹ Digrytė, E. 2010. Internetinė prieiga <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/akrupavicius-pas-mus-graikijos-kol-kas-nebus-nes-visuomene-yra-apatiska-ir-politiskai-neisprususi.d?id=33345323#ixzz2sXXTeYtj> (Prisijungimo laikas 2014-02-12).

³⁰ Miegel, F., Olsson, T. 2013. Civic Passion: A Cultural Approach to the “Political”. *Television & New Media*, 14 (1), p. 5-19.

³¹ Flaskerud, J. H. 2008. Civic Culture. *Issues in Mental Health Nursing*, 29 (5), p. 537-540.

³² Johns, G. 2000. NGO Way to Go. Political Accountability of Non-Governmental Organizations in a Democratic Society, IPA backgrounder, (3) 12, p. 1-14.

³³ Salamon L., Anheier H. K. 1994. *The emerging sector – an overview*. – Baltimore, U.S.A: The Johns Hopkins University.

³⁴ Salamon L., Anheier H. K. 1997. *Defining the Non-profit Sector: A Cross-National Analysis*. – Manchester: Manchester University Press.

³⁵ Salamon L., Anheier H. K., List R., Toepler S., Sokolowski S. W. 1999. *Dimensions of the Non-profit Sector*. Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Non-profit Sector Project. – Baltimore: Johns Hopkins University.

³⁶ Ilon, L. 1998. Can NGOs provide Alternative Development in a Market – Based System of Global Economics? *Current Issues in Comparative Education*. 1 (1), p. 42-45.

³⁷ Siegel, D., Yancey, J. 1992. *The Rebirth of Civil Society: The Development of the Nonprofit Sector in East Central Europe and the Role of Western Assistance*. – New York: The Rockefeller Brothers Fund.

- motyvuoti asmenis būti pilietiškai aktyvius visose visuomenės gyvenimo srityse, užuot priklausius nuo valdžios galios ir malonės;
- sudaryti galimybes reikšti nuomonę ir aktyviai atkreipti dėmesį į įvairius ir sudėtingus visuomenės poreikius;
- skatinti visuomenėje pliuralizmą ir įvairovę, saugant ir stiprinant kultūrinį, etninį, religinį, lingvistinį ir kitokį identitetą;
- kurti alternatyvas valstybinėms įstaigoms, kuriose teikiamos paslaugos yra lankstesnės ir skatina didesnę jų gavėjų nepriklausomybę;
- sukurti mechanizmus, kad valdžia ir rinka būtų labiau atsakingos viešumenei.

Amerikiečių politologas R. D. Putnamas (2000) aktyvių veikėjų dalyvavimą kultūroje ir politikoje įvardija kaip socialinio kapitalo raišką. Jis savo teorijoje išryškina bendruomeniškumo aspektą, dalyvavimą kultūroje.³⁸ Atsižvelgdamas į dalyvavimą šiose veiklose, jis stebi, kokią įtaką, naudą sukuriama socialiniai ryšiai turi individui, bendruomenei. Mokslininkė I. Matonytė (2004) taip pat pastebi, kad socialinis kapitalas gali ne tik teikti ypatingos naudos individams, praplėsti jų akiratį, bet ir varžyti individą, didinti socialinę stratifikaciją, mažinant individo galimybių įvairovę.³⁹ Todėl reikia atkreipti dėmesį, kad socialinį kapitalą galima panaudoti piktam: teigiamos jo pasekmės (abipusė parama, bendradarbiavimas, pasitikėjimas, institucijų efektyvumas) gali reikšti ir sektantiškumą, etnocentrizmą, korupciją. Sociologas M. Granovetter (1983) išskiria dvi socialinio kapitalo atmainas: „tiesiantį tiltus“ (angl. *bridging, inclusive*) ir „sukaustantį“ (angl. *bonding, exclusive*).⁴⁰ Grandinėmis sukaustančio kapitalo pavyzdžiai – etninės brolijos, bažnytinės moterų grupelės ir kt. Šios bendruomenės stiprina grupės vidaus ryšius, išskirtinę tapatybę, homogeniškumą. Tiltus tiesiančiojo kapitalo pavyzdžiai – judėjimai dėl pilietinių teisių, jaunimo organizacijos, ekumeniniai religiniai sąjūdžiai ir kt. Šiose organizacijose orientuojamasi į išorę, vienijami socialiai įvairūs žmonės.

Atskirai vertėtų paminėti CIVICUS (Pasaulinis aljansas piliečių dalyvavimui stiprinti, būstinė Pietų Afrikoje, Newtown) programos iniciatyvą sukurti pilietinės visuomenės indeksą ir pagal atskirų šalių atvejų studijas sudaryti pasaulinį pilietinės visuomenės tankio žemėlapi.⁴¹ Šio projekto tikslas nustatyti pilietinės visuomenės būklę, t.y. kultūrą įvairiuose pasaulio kraštuose, sukurti duomenų bazę

³⁸ Putnam, R. D. 2000. *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*, N. Y. London, Toronto, Sydney, Singapore, Simon & Schuster.

³⁹ Matonytė, I. 2004. Socialinis kapitalas: nuo mokslinių tyrimo perspektyvų prie empirinių pastebėjimų. Gero valdymo klausimas. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 1, p. 22-37.

⁴⁰ Granovetter, Mark. 1983. The Strength of Weak Ties: A Network Theory Revisited in R. Collins (ed.). *Sociological Theory*, 1, p. 201-233.

⁴¹ CIVICUS. Internetinė prieiga <http://www.civicus.org> (Prisijungimo laikas 2014-02-13).

ir paskatinti pilietinės visuomenės ugdymo iniciatyvas. Tai originali ir moksliniams darbams nelabai būdinga formuluotė – šiuo projektu aiškiai siekiama daryti įtaką esamai situacijai ir ją keisti pageidaujama kryptimi. Čia žvelgiama į keturis pilietinės visuomenės matmenis:

1) kokia yra *struktūra*, kiek yra nevyriausybių organizacijų, kiek jos veiklios, kieno interesams atstovaujama;

2) kokia yra socialinė, ekonominė, politinė, kultūrinė ir teisinė pilietinės visuomenės *aplinka*, kokie įstatymai, kokios tradicijos;

3) kokios *vertybės* siejamos su pilietine kultūra, kokias vertybes skatina pati pilietinė visuomenė;

4) kokia pilietinės visuomenės *įtaka* sprendimų priėmimo procese, kiek efektyvi pilietinė veikla.

Pastarasis aspektas irgi yra savitas viešojo administravimo paradigmos įnašas į pilietinės visuomenės studijas. Domėtis, kokią įtaką ir kaip atskiros struktūros vykdo veiksmus visuomenės gyvenime – tai pirmasis žingsnis strategijų, didinančių tokios pageidaujamos įtakos apimtį ir diapazoną, link. O būtent tokį strategijų kūrimo ir įgyvendinimo uždavinį sau kelia viešojo administravimo specialistai, skirtingai negu vien žinojimo plėtra besirūpinantys filosofai, politologai ar sociologai.

Lietuvoje prie pilietinės kultūros formavimo aktyviai prisideda pilietinės visuomenės institutas (toliau – PVI). Pagrindinis organizacijos tikslas ugdyti pilietinę kultūrą. PVI stebi, analizuoja ir prognozuoja pilietinės visuomenės raidos tendencijas, atskleidžia bei slopina pilietinei visuomenei neigiamą įtaką darančius veiksnius, diegia politinę kultūrą, kuri grindžiama pagarba pilietinei visuomenei, leidžia standartus ir procedūras. PVI inicijuoja diskusijas dėl tolesnių Lietuvos strateginių prioritetų ir viešosios politikos gairių bei skatina kritinio, argumentuoto ir analitinio diskurso įsitvirtinimą viešajame gyvenime.

Taigi politinės kultūros supratimas, t.y. pilietinės kultūros buvimas ir puoselėjimas suteikia galimybę prognozuoti tokius svarbius dalykus kaip gebėjimas išspręsti problemas, sprendimų priėmimo organų teisėtumas ir pritarimo tam tikriems sprendimams apimtį. A. Pauliukevičiūtė (2010) analizuoja šiuolaikinio pilietinio kultūros valdymo problematiką taikant viešosios ir privačios partnerystės principus.⁴² Siekiama nustatyti su viešosios ir privačios partnerystės principų taikymu susijusias kultūros valdymo modernizavimo galimybių perspektyvas, apibūdinti partnerystės teorinius aspektus bei naujosios viešosios vadybos suponuotus iššūkius kultūrinės ir pilietinės raiškos

⁴² Pauliukevičiūtė, A. 2010. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė bei kultūros valdymas. *Viešojo politika ir administravimas*, 32, p. 64.

kontekstui. Todėl pilietinės kultūros puoselėjimas tiesiogiai susijęs su tautinės savivarbos skatinimu bei puoselėjimu ir etninės kultūros plėtra.

1.3 Etninė kultūra

Tautos per šimtmečius puoselėta, iš kartos į kartą perduota ir nuolat atnaujinta kultūros vertybių visumą nusako etninė kultūra.⁴³ Kai teigia L. Klimka (2007), etninė kultūra padeda išlaikyti tautinį tapatumą, savimonę ir etnografinių regionų savitumą. Jos svarbą kėblu pervertinti: ji tautos būties bei jėgos esmė, išlikimo garantas, pilietinės kultūros tęstinumas.^{44 45}

XX a. pradžioje pakitus visuomenės poreikiams ir struktūrai, nebeliko pradinės terpės, kurioje susiformavo tradicinė kultūra.⁴⁶ Iš tradicinės kultūros lobyno šiandienos moderniam gyvenimui reikalingi pagrindiniai dvasiniai dalykai – folkloras, tautosaka, liaudies muzika, papročiai ir tradicijos.⁴⁷ Be to, analizuojant etninę kultūrą, svarbu pažymėti kulinarinį paveldą, tautinį kostiumą, liaudies medicinos patirtį, senąją kaimo amatų patirtį ir technologijas, tautodailės darbus.⁴⁸

Žengiant į modernųjį pasaulį, esmingiausia yra tai, kad etninė kultūra šiandien gelbsti išsaugojant tautinį savitumą. Etninė kultūra nėra tik tautos garbės reikalas, tai svarbu jos gyvavimui ir išlikimui, todėl etniškumas pasireiškia daugelyje sričių (1 lentelė).

1 lentelė. Etninės kultūros pasireiškimo sritys

LIAUDIES KŪRYBA	Vaizduojamasis ir taikomasis menas; Muzikinis, šokamasis, žaidybinis, vaidybinis, sakytinis ir rašytinis folkloras; Kalbiniai reiškiniai (vietovardžiai, gyvulių vardai, žmonių pravardės, humoristiniai žodynai, žargonas)
ŠVENTĖS	Kalendorinės ir lokalsios šventės, Dainų šventės
GYVENIMO CIKLO APEIGOS	Vestuvės / krikštytos, vardadieniai, gimtadieniai, jaunimo brandos apeigos, vedybos, laidotuvės, mirusiojo minėjimai
ŠEIMA IR GIMINYSTĖ	Šeimos narių bendravimas, giminystė, gentystė
SOCIALINIS ELGESYS	Socialinė pagalba, etika, etiketas, pasilinksminimai, sportas, žaidimai
APRANGA, IŠVAIZDA	Tautiniai drabužiai, šukuosena ir kt.

⁴³ Klimka, L. 2007. Etninės kultūros ugdymas: problemos ir aktualijos.

⁴⁴ Tleuzhanova, G. K. 2013. Theoretical and Applied Foundations of the Subject of Ethnic Culture. *European Researcher*, 41 (2-2), p. 383-388.

⁴⁵ Klimka, L. 2007. Etninės kultūros ugdymas: problemos ir aktualijos.

⁴⁶ Genzelis, B. 1989. Nacionalumo sampratos deformacija. *Tautinis mentalitetas: Istorijos filosofiniai apmąstymai*, p. 245.

⁴⁷ Klimka, L. 2007. Etninės kultūros ugdymas: problemos ir aktualijos.

⁴⁸ Ten pat.

MITYBA	Kulinarinis paveldas, valgymo ir gėrimo papročiai
LIAUDIES ŽINIJA	Liaudies medicina, anatomija ir fiziologija, zoologija ir veterinarija, psichologija, meteorologija ir astronomija, botanika ir kt.
SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS	Laiko tvarkymas (kalendoriai), matavimo ir skaičiavimo Vienetai
ŪKINĖ VEIKLA	Žemdirbystė, gyvulininkystė, bitininkystė, namų ūkis, medžioklė, žvejyba, miško ūkis ir verslai, tradiciniai amatai
KRAŠTOVAIZDIS, ARCHITEKTŪRA	Kultūrinis kraštovaizdis, statiniai, interjeras
RELIGIJA, TIKĖJIMAI	Įvairios religijos, kosmologija, mitologija, šventi objektai ir reiškiniai, sakralus laikas

Nepaisant daugelyje gyvenimo sričių vykstančių globalizacijos procesų bei ryškėjantys pasaulio kultūros raidos ypatumai ir tendencijos rodo, kad kosmopolitinės orientacijos neturi perspektyvos, – žmonijos civilizacijos ateitis vis dėlto yra multikultūrinė įvairovė bei kultūrų dialogai. Būtent todėl savitą tautų kultūrinę raišką, etninės kultūros dispersiją ir gilėjimą skatina UNESCO konvencijos. Etninės kultūros globa ir puoselėjimas anaipol nėra nukreipti į kultūrinį uždarumą; priešingai, tuo kiekvienos tautos sukurtos kultūrinės vertybės (pvz. tarptautiniai folkloro festivaliai) atveriamos visam pasauliui. Etninės kultūros protekcija yra kultūros, o ne politikos prerogatyva; tai visiškai priešinga apraiška nacionalizmui, fundamentalizmui, šovinizmui.

Vienas didžiausių etninės kultūros trūkumų yra tai, kad dažnai apsiribojama tik savo tauta. Etninė kultūra sureikšminama, ji laikoma aukštesnio lygio kultūra nei kitų kraštų kultūros. Įžvelgiamas bendras bruožas tarp pilietinio ir etninio savo tautos išaukštinimo, kuomet kitų tautų nusistovėjusios tradicijos, papročiai, vertybės yra žeminamos. Viena iš galimybių užkirsti kelią neigiamiems padariniams – tai tautinio sąmoningumo ugdymas.

2. ETNINIO IR PILIETINIO PATRIOTIZMO ŠALTINIAI LIETUVOJE

2.1. Tautinis ir pilietinis ugdymas mokyklose

Patriotizmo emocinių būsenų realizavimas įvairia veikla bei elgsena atspindi visuomenės tautinio ir pilietinio sąmoningumo brandą. Todėl svarstant tautinio ir pilietinio tapatumo stiprinimo problemą bei savimone, ypač aktualus jaunosios kartos patriotinio ugdymo asmenybės efektyvinimas.

Patriotizmas, kaip ir kiekvienas kitas žmogaus polinkis, turi būti kryptingai auklėjamas. Kaip teigia I. Čepienė (2005): „Vaiko patriotiniai jausmai pradeda formotis gimtoje sociokultūrinėje ir gamtinėje aplinkoje, kai jis ima suvokti savąją tapatybę, ją identifikuoja su šeima, vietos bendruomene.⁴⁹ Palaipsniui per gimtąją kalbą, tautos istorinę patirtį, etninės kultūros bei tradicijų savitumą kitų tautų kultūros kontekste žmogus plečia savąją tapatumo patirtį, identifikuodamasis su tautine bendruomene, tėvyne.“ Tokiu būdu asmens ugdymo / ugdymosi eigoje susidaro supozicija formotis jo tautinei ir pilietiniai savimonei, kuri identifikuoja jo tautinę tapatybę.

Tautinio tapatumo atsparumas priklauso nuo individų tautinės savimonės, nuo asmeninės tautinio sąmoningumo brandos. Ateidamas į mokyklą vaikas atsineša šeimoje ir gimtoje aplinkoje įgytą patirtį, kurią mokykla ugdydama koreguoja, gilina, plečia.

Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę ir pradėjus švietimo reformą, buvo atkreiptas dėmesys į pilietinio ugdymo skatinimą. Atsinaujinančios Lietuvos švietimo sistemos kontekste jaunimo pilietinis ir tautinis ugdymas buvo suvokiamas kaip valstybingumo išlikimo garantas, kaip ugdymo sritis, toli išeinanti už vieno dėstomo dalyko ribų, kuriai būtinas mąstymo bei veiksmų „kontekstualumas bei sąryšingumas“.⁵⁰ Ugdymo turinio kaita priklauso nuo daugybės veiksnių: politinių, ekonominių, socialinių, kultūrinių visuomenės gyvenimo pokyčių, edukologijos mokslo raidos, tyrimų rezultatai apie ugdymo tikslų įgyvendinimą. Pagrindiniai šiuolaikinio švietimo siekiniai taikliai įvardyti UNESCO J. Delorso (1996) pranešime „Mokymasis: vidinis lobis – tai mokymasis gyventi kartu, mokymasis žinoti, mokymasis veikti ir mokymasis būti“.⁵¹ Lietuvos bendrojo lavinimo ugdymo turinio formavimo, įgyvendinimo, vertinimo ir atnaujinimo strategijoje teigiama: „ugdymo tikslas – ugdymo turinį pritaikyti taip, kad kiekvienas mokinys pagal savo poreikius ir išgales bręstų kaip asmenybė, ugdytųsi pilietinę ir tautinę savimone, įgytų kompetencijų, būtinų tolesniam mokymuisi ir

⁴⁹ Čepienė, I. 2005. Internetinė prieiga

http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=2232&p_d=21380&p_k=1 (Prisijungimo laikas 2014-02-12).

⁵⁰ Lukšienė, M., 2000. Jungtys. Vilnius: Alma litera.

⁵¹ Internetinė prieiga <http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/pagrindinis/pagrindiniai-kompetenciju-ugdymo-aspektai/siuolaikinio-ugdymo-tikslas-asmens-kompetencijos/> (Prisijungimo laikas 2014-02-12).

prasingam, aktyviam gyvenimui šiuolaikinėje visuomenėje“. Lietuvos švietimo reformos teoriniai pagrindai remiasi tautinio tapatumo išsaugojimo ir stiprinimo idėjomis. Čia išties daug padaryta, kad geriau pažintume savo tautos ir valstybės istoriją, kad būtų ugdoma patriotiškai jaunoji Lietuvos karta. Šiame procese daugiausia rūpesčių kelia etninės kultūros sklaida tarp vaikų ir jaunimo, tradicijų ir vertybinių nuostatų perimamumas. Todėl siekiant skatinti jaunimo motyvaciją etninio ir pilietinio tapatumo puoselėjimui, būtina į etninės kultūros veiklą vaikus įtraukti per edukacines programas.

Gimtosios – lietuvių kalbos ugdymo programų pagrindinis ugdymo tikslas – tai asmens, gebančio gimtąją kalbą perimti praeities (tautos ir pasaulio) kultūros paveldą, dalyvaujančio kuriant pasaulio ir tautos kultūrai svarbias vertybes, mokančio reikšti savosios egzistencijos patirtį ugdymas.

Valstybinės kalbos programa nelietuvių mokykloms nurodo ugdymo tikslus ir uždavinius, kurių dauguma siejasi su Lietuvos piliečio sąmoningumo formavimu, skatinimu pažinti tėvynę Lietuvą, jos kultūrą: išmokti valstybinę kalbą kaip vieną svarbiausių Lietuvos Respublikos piliečio tapsmo prielaidų, aktyviai įsiliesti į Lietuvos kultūrinį kontekstą, pažinti lietuvių kultūrą, istoriją, literatūrą kaip tautos kultūros išraišką, suvokti esmines Lietuvos tautos visuomeninio ir politinio gyvenimo problemas, išsiugdyti brandžią pilietinę savimonę.

Pilietinės visuomenės pagrindų programoje dalyko paskirtis apibūdinta kaip piliečio ir patrioto ugdymas. Siekiama, kad asmuo gebėtų atsakingai rūpintis bendruomenės, tautos ir žmonijos šiandienai ir ateitimi kartu puoselėdamas tėvynės meilę, atsakomybę už savo tautą ir valstybę, tautinės savigarbos jausmą, ryžtą dirbti gimtojo krašto labui.

Istorijos dalyko tikslai ugdymo programoje glaudžiai susiję su patriotiniu ugdymu istoriniame kontekste: kūrybiškai perimti tautos istorinę patirtį, išsiugdyti tautinę tapatybę, įgyti šiuolaikinę Lietuvos piliečių bendruomenės sampratą, išsiugdyti tautinę ir pilietinę savimonę, orientuotą į demokratijos ir teisinės valstybės principus, pažinti lietuvių tautos ir Lietuvos valstybės istorinę raidą, šios raidos sąsajas su Europos ir pasaulio istorijos reiškiniais.

Dorinio ugdymo programa numato skatinti visuomeninės, pilietinės, tautinės pareigos ir atsakomybės jausmus, mokiniai supažindinami su Lietuvos, baltų tautų ir Vakarų Europos dvasinės kultūros tradicija, kuri reiškiasi realiomis šiandienos gyvenimo situacijomis. Nurodant ryšius su kitais dalykais, akcentuojamas etninės kultūros reiškinių integravimas: tradicinė dorinė kultūra, paprotinė teisė, pasaulėjauta, senieji lietuvių tautos tikėjimai, tradicinės šventės, papročiai ir kt.

Etikos pamokų turinys, kaip nurodyta programoje, daugeliu temų siejamas su patriotizmo jausmų ugdymu, tautos nario ir piliečio dorinių normų įsisavinimu.

Katalikų tikybos mokymo programoje nurodoma, kad pamokose ir nepamokinėje veikloje randama vietos pilietiniam, patriotiniam auklėjimui. Vienas iš religinio ugdymo reikalavimų

apibūdinamas kaip pateikiamų tikėjimo dalykų ryšys su tautine ir bendrąja žmonijos kultūra, siūloma remtis tautos papročiais ir tradicijomis.

Geografijos mokymas skatina mokinį „suvokti save kaip savo tautos narį, patriotą, pilietį, taip pat kaip visos žmonijos atstovą, atsakingą už žemės, esamų kultūrų ir civilizacijų likimą“.

Etninės kultūros pagrindų programa sudaryta vadovaujantis šiuolaikiniu etninės kultūros interpretavimu: „Etninė kultūra – visos tautos (etnos) sukurta, iš kartos į kartą perduodama ir nuolat atnaujinama kultūros vertybių visuma, padedanti išlaikyti tautinį tapatumą bei savimonę ir etnografinį regionų savitumą.“ Dalyko paskirtis betarpiškai siejasi su patriotizmo ugdymu.

Muzikos programoje dalyko paskirtis siejama su tautinio tapatumo problemomis, nes muzikinis ugdymas neatskiriamas nuo tautinės savimonės ugdymo. Siekiama pažinti etnines, istorines Lietuvos muzikinės kultūros tradicijas ir naujoves, derinant jas su įvairių kraštų ir laikų muzikos pažinimu.

Dailės programos uždavinys – ugdyti asmenį, kuris suvokia savo tautos kultūros originalumą ir geba jį kūrybiškai turtinti, ugdo atsakomybės jausmą už kultūrinio palikimo išsaugojimą ir kūrybišką plėtojimą.

Darbų ir buities kultūros programa numato ugdyti asmens gebėjimą perimti ir kūrybiškai plėtoti buitį bei darbe etninės kultūros tradicijas. Darbinis ugdymas skatina ugdyti atsakomybę už savo krašto buitį kultūrą, suvokiant ją kaip tautos kultūros visumos dalį. Programa numato į darbų turinį integruoti istorines, kultūrinės mūsų tautos ir pasaulio gamybos, verslo tradicijas. Mergaitės, mokydamosi ruošti švenčių stalą, supažindinamos su tautos apeigomis ir tradiciniais valgiais. Darbuose su audiniu jos susipažįsta su lietuvių nacionaliniu kostiumu bei jo vieta šiandieniniame gyvenime ir pan. Mokantis namų ūkio darbų, mokiniai skatinami kūrybiškai puoselėti tautos tradicijas šioje srityje, būsto puošyboje bei apdailoje. Medžio ir metalo darbuose berniukai susipažįsta su medienos apdorojimo ir metalo darbų tradicijomis, Lietuvos tautodailininkų darbais.

Etninė ir pilietinė kultūra ugdymo procese gali tapti puikia priemone doros, moralės normų, tikrųjų vertybinių nuostatoms diegti.⁵² Kitos pedagoginės siekiamybės – pagarba žmogaus darbui ir kūrybai, atjauta silpnam ir senam, tėviškės gamtos meilė, ekologinė elgsena – pasitelkus etnokultūrą, taip pat lengvai įgyvendinamos be moralizuojančios didaktikos. Muzikos, dainavimo, šokio pradmenys itin lengvai įgyjami iš folkloro kūrinių. Tautosaka yra paremta mitiniu mąstymo būdu, kuris ir sudaro kūrybingos fantazijos pagrindą; įsijautimas į sakmių, legendų, pasakų mitines erdves aktyvina vaiko kūrybinius gebėjimus. Pažintis su tautodailės kūrinių semantika meninių polinkių ugdymui gali teikti papildomų motyvacijos impulsų. Išradingai surengtos šventės mokykloje, panaudojus etnokultūros

⁵² Liem, G. A., Chua, B. L. 2013. An expectancy-value perspective of civic education motivation, learning and desirable outcomes. *Educational Psychology*, 33 (3), p. 276-306.

tradicijas, gali tapti efektyviu priešveiksniu pasipriešinant žiniasklaidos atkakliai brukamoms kitų šalių šventėms – Valentino, šv. Patriko, Helovyno, Padėkos ir kt.

Mokykla turi būti tikras lietuviybės ir sąmoningo pilietiškumo lopšys. Deja, kaip teigia L. Klimka (2007): „Jokios kritikos neišlaiko dauguma mokytojams skirtų leidinių – metodinių priemonių, kuriose aptariami etninės ir pilietinės kultūros pateikimo klausimai, jų elementų panaudojimas ugdant jaunuomenę“.⁵³ Aprobuoti leidybai tokią literatūrą turėtų etninės ir pilietinės kultūros ekspertai. Be to, kaip teigia C. H. Thornton ir A. J. Jaeger (2008), nauji metodai, skirti ugdyti pilietinę atsakomybę, siūlo daugiau galimybių nei tradiciniai, koreguojant jų ugdymo turinį.⁵⁴ Taigi kryptingai siekiant diegti patriotines vertybes jaunimui, būtina atkreipti dėmesį ne tik į dėstomų dalykų gausą, bet ir jų turinį.

Taigi švietimo ir mokslo ministerija bei jos valdymo sričiai priskirtos institucijos, norėdamos užtikrinti etninės ir pilietinės kultūros perteikimą bei puoselėjimą švietimo sistemoje, integruoja patriotizmo skatinimą į visų tipų ir pakopų švietimo įstaigų ugdymo programas bei integruoja į įvairių sričių specialistų, susijusių su etninės ir pilietinės kultūros plėtra (istorijos darbuotojų, geografijos darbuotojų, kultūros darbuotojų, pedagogų, menininkų, architektų, modeliuotojų, tekstilininkų, amatininkų, maisto pramonės darbuotojų, žemės ūkio specialistų, gamtosaugininkų, sportininkų ir kt.), rengimo aukštosiose, aukštesniosiose ir profesinėse mokyklose programas.

Nepaisant visų valstybės pastangų ugdyti etninę ir pilietinę visuomenę, šiuolaikinio jaunimo pilietiškumo ir tautiškumo diskursas nėra palankus vertinant švietimo politikų, kūrėjų bei organizatorių pastangas. Šiuo atveju konstatuojamas jaunimo visuomeninis pasyvumas, apatiškumas pilietinių ir tautinių vertybių atžvilgiu.^{55 56 57} Tai rodo, jog pilietinių ir tautinių vertybių ugdymas dažnu atveju tėra vienakryptis, be ryškesnio grįžtamojo ryšio, be atsako tų, į kuriuos nukreiptas šis edukacinis procesas. Be to, kaip teigia mokslininkai, nauji metodai, skirti ugdyti pilietinę atsakomybę siūlo daugiau galimybių nei tradiciniai, koreguojant jų ugdymo turinį.⁵⁸ Taigi kryptingai siekiant diegti patriotines vertybes jaunimui, būtina atkreipti dėmesį ne tik į dėstomų dalykų gausą, bet ir jų turinį.

⁵³ Klimka, L. 2007. Etninės kultūros ugdymas: problemos ir aktualijos.

⁵⁴ Thornton, C. H., Jaeger, A. J. 2008. The Role of Culture in Institutional and Individual Approaches to Civic Responsibility at Research Universities. *Journal of Higher Education*, 79 (2), p. 160-182.

⁵⁵ Ranonytė, A. 2007. Moksleivių pilietiškumo nuostatos: teorinės prieigos ir realybės atspindžiai. Tautiškumas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dermė? Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, p. 176-199.

⁵⁶ Čiužaitė, M. 2007. Studentų tautinės savivokos bruožai: VPU atvejis. Tautiškumas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dermė? Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, p. 222-245.

⁵⁷ Bryant, A. N., Gayles, J. G., Davis, H. A. 2012. The Relationship between Civic Behavior and Civic Values: A Conceptual Model. *Research in Higher Education*, 53 (1), p. 76-93.

⁵⁸ Thornton, C. H., Jaeger, A. J. 2008. The Role of Culture in Institutional and Individual Approaches to Civic Responsibility at Research Universities. *Journal of Higher Education*, 79 (2), p. 160-182.

2.2. Patriotizmas žiniasklaidoje

Šiuolaikinės visuomenės informavimo priemonės daro didžiulę įtaką formuojant piliečių savimonę bei asmens tapatumą. Šioje plotmėje žiniasklaida vaidina svarbų vaidmenį, t.y. informacijos pateikimas, politinės komunikacijos tarp piliečių ir valstybės užtikrinimas, politinė piliečių socializacija. Naudojantis techninėmis priemonėmis, ji pasiekia plačiąją visuomenę. Kaip teigiama viename Jungtinių tautų dokumente: „Žiniasklaida potencialiai gali vaidinti didelį vaidmenį gydant ir užkertant kelią socialinėms ligoms, tarp jų ir nusikaltimams, tirti korupciją, kelti klausimus dėl įstatymų, institucijų bei valdžios teisėtumo, o taip pat dalyvauti arba net ir skatinti procesus, vedančius sveikesnės visuomenės link“.⁵⁹ Demokratinėje visuomenėje žiniasklaida yra svarbus arbitras tarp valstybės (politinių institucijų pavidalu) ir visuomenės narių.⁶⁰ ⁶¹ Jeigu žiniasklaida tinkamai ugdo visuomenės narių pilietiškumą, skleisdama skaidrią bei objektyvią, vienodai aktualią informaciją apie visas naujienas, tuomet visuomenės nariai yra skatinami būti pilietiškais ir demokratiškais.⁶² Informavimo priemonių pagalba žiniasklaida formuoja tautiečių politinę vaizduotę, politinį pasitikėjimą valdžios institucijomis, taip užtikrindama demokratijos funkcionavimą ir patriotizmo aspektus.⁶³

Nuolatinis pasitikėjimo-nepasitikėjimo motyvų kvestionavimas viešajame diskurse atlieka edukacinę funkciją, kuri užtikrina santykius ir tęstinumą tarp piliečių ir valdžios organų. Adekvatus informacijos užtikrinimas nulemia tvirto politinio kapitalo buvimą, kartu ir demokratijos įgyvendinimą.⁶⁴ Šiame žiniasklaidos palaikomajame komunikaciniame forume dalyvauja svarbiausi dalyviai, tai „kalbėtojai“ (politikai, valstybės tarnautojai, piliečiai, mokslininkai, ekspertai, verslo atstovai, žurnalistai ir kt.), kurie pilietiškumo ir tautiškumo temomis viešai išsako savo nuomonę ir požiūrį, taip išdėstydami savąją poziciją aptarinėjamu klausimu.⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ Labai reikšminga žiniasklaidos rolė – skatinti diskusijas, paviešinant įvairiapusiškas nuomones apie patriotizmą.

⁵⁹ Boyle, R., Kelly, L. W. 2013. Commentary: Television, Business Entertainment, and Civic Culture. *Television & New Media*, 14 (1), p. 62-70.

⁶⁰ McNair, B. 2000. *Journalism and Democracy: An Evaluation of the Political Public Sphere*. London & New York: Routledge.

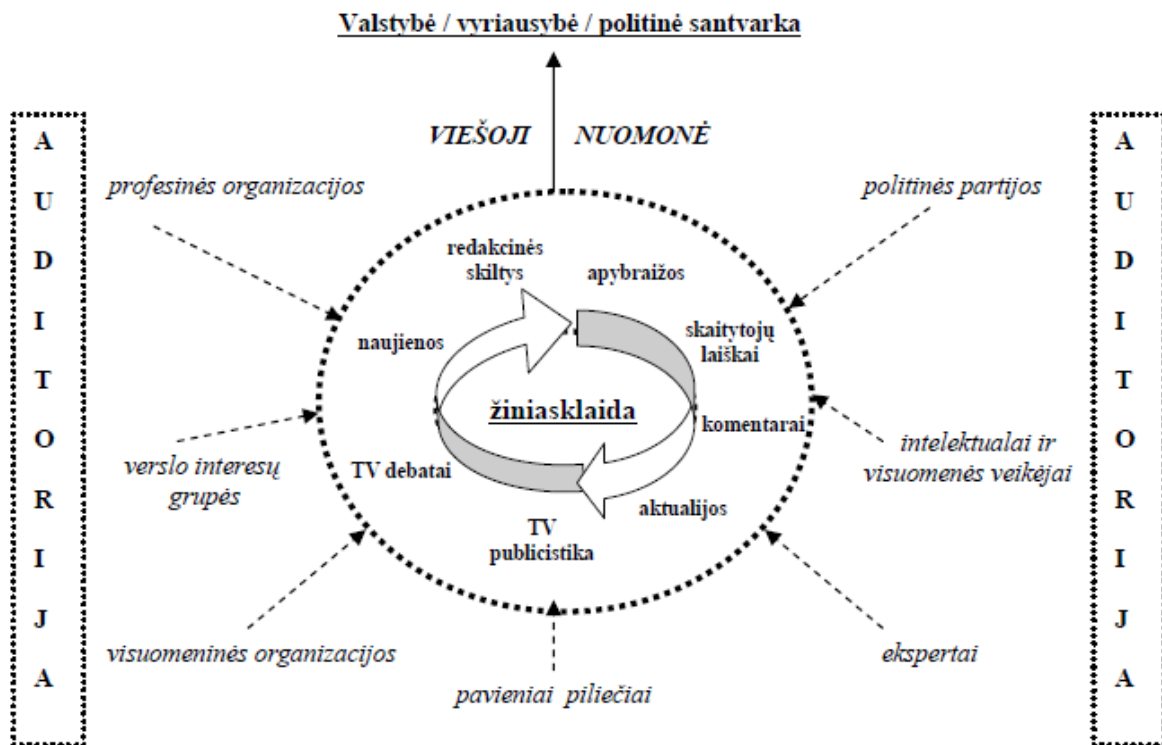
⁶¹ Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. 2006. Žiniasklaida kaip aktyvus politinių procesų veikėjas informuojant visuomenę apie ES: lyginamasis požiūris. *Informacijos mokslai: mokslo darbai*, 37, p. 92-110.

⁶² Ten pat.

⁶³ Bartuškaitė, 2011. Politinio ir socialinio pasitikėjimo bei dalyvavimo raiška Lietuvos demokratijoje. *Kultūra ir Visuomenė. Socialinių tyrimų žurnalas*, 2 (1), p. 27-47.

⁶⁴ Aalberg, T., van Aelst, P., Curran, J. 2010. Media System and Political Information Environment: A Cross-National Comparison. *The International Journal of Press/Politics*, 15 (3), p. 255-271.

⁶⁵ Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. 2006. Žiniasklaida kaip aktyvus politinių procesų veikėjas informuojant visuomenę apie ES: lyginamasis požiūris. *Informacijos mokslai: mokslo darbai*, 37, p. 92-110.

2

pav. Viešosios erdvės demokratinėje santvarkoje modelis (McNair, 2000).

Šiuolaikinės informavimo priemonės funkcionuoja kaip komunikacijos kanalai demokratinėje santvarkoje.⁶⁸ Tokia viešoji erdvė atvira įvairiems diskursams ir yra vienodai prieinama visiems „kalbėtojams“, kurių pozicijas bei interesus ji viešina.⁶⁹

Nors teigiama, kad žiniasklaida yra laisva ir nepriklausoma, tačiau būtina atkreipti dėmesį į tai, jog įvairioms visuomenėje egzistuojančioms nuomonėms atviros viešosios erdvės galimybės ima nykti sparčiai komercėjant žiniasklaidos turiniui ir agresyvėjant viešųjų ryšių strategijoms.⁷⁰ Todėl kyla prielaida, jog žiniasklaidos savininkai gali veikti, darydami negatyvų poveikį viešajam diskursui,

⁶⁶ Gerhards J. 2002. Öffentlichkeit. In Neverla I., Grittmann E., Pater M. (Hrsg.) *Grundlagentexte zur Journalistik*. Konstanz: UVK Verlagsgesellschaft, p. 128-136.

⁶⁷ Pfetsch, B. 2004. Europäische Öffentlichkeit. Wie können Medien zur Demokratisierung der Europäischen Union beitragen? Vortrag im Rahmen der Reihe „Europa sucht sein Profil“, Hospitalhof Stuttgart, Stuttgart.

⁶⁸ Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. 2006. Žiniasklaida kaip aktyvus politinių procesų veikėjas informuojant visuomenę apie ES: lyginamasis požiūris. *Informacijos mokslai: mokslo darbai*, 37, p. 92-110.

⁶⁹ Gerhards, J. 2002. Öffentlichkeit. In Neverla I., Grittmann E., Pater M. (Hrsg.) *Grundlagentexte zur Journalistik*. Konstanz: UVK Verlagsgesellschaft, p. 128-136.

⁷⁰ Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. 2006. Žiniasklaida kaip aktyvus politinių procesų veikėjas informuojant visuomenę apie ES: lyginamasis požiūris. *Informacijos mokslai: mokslo darbai*, 37, p. 92-110.

suteikdami pagrindą „pelningam kalbėjimui“.⁷¹ Be to, reikšminga čia ir pačios visuomenės rolė. Auditorija, kuri renkasi vienokį ar kitokį naujienų pateikimo variantą, taip išreiškia daugumos poreikį pramoginio pobūdžio informacijai, verčiantį žinių skleidėjus transliuoti tai, kas paklausu, o ne tai, kas aktualu visuomenės pilietiniam ir tautiniam brendimui.⁷² Identifikavus šių dienų tendencijas informacijos apie patriotizmą priėmimui ir perdavimui, išskiriami trys Europos viešosios erdvės modeliai: kultūrinis-idealisticinis, liberalusis-atstovaujamas ir pilietinio diskurso (Priedas 1).^{73 74}

Nepaisant ieškomų sprendimų ir būdų, visuomenė susikoncentravusi dėmesį į vidaus, dažnai lokalias bėdas, nekreipdama pakankamo dėmesio į patriotizmo aspektus. Kalbant apie tai, jog etninio ir pilietinio patriotizmo ugdytas svarbus jaunajai kartai, būtina išskirti vieną iš žiniasklaidos priemonių – internetą. Mokslininkės J. Kahne, N. J. Lee ir J. T. Feezell (2013) nustatė, kad jaunimo dalyvavimas kai kuriose nepolitinės internetinės veiklos formų gali tarnauti kaip vartai į dalyvavimą pilietiniame ir politiniame gyvenime, įskaitant savanorišką veiklą bendruomenės problemoms spręsti, būti politiniu balsu ir kt.⁷⁵ Nepaisant minėtos naudos, tyrimo išvadose pateikiama, kad internetas neturėtų būti laikomas kaip tinkamas „tiltas“ iš internetinės veiklos į pilietinį ir politinį dalyvavimą.

Skaitmeninėse platybėse galima rasti daug kartų minimus žodžius „pilietinė kultūra“, „etninė kultūra“, „etnokultūra“, tačiau dauguma svetainių juos mini prabėgomis, visai negvildendamos klausimų, temų, nepateikdamos jokių idėjų, tiesiog paminėdamos tai kaip vieną iš egzistuojančių saviveiklos šakų. Įvairių visuomenės grupių kuriamas interneto svetaines, kuriose rašoma, diskutuojama etninio ir pilietinio patriotizmo klausimais, galima skirstyti į penkias grupes (4 pav.).

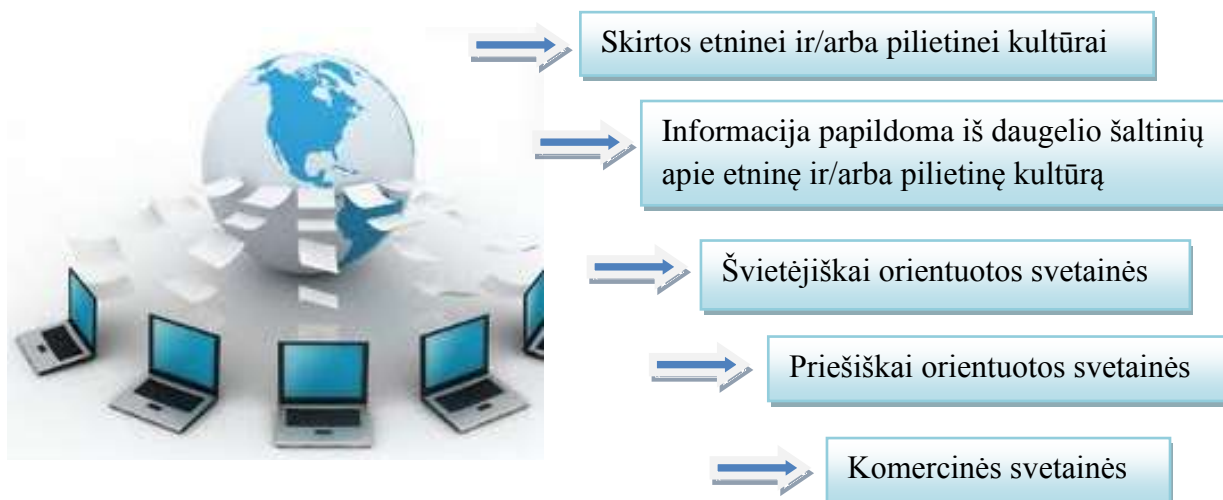
⁷¹ Balčytienė, A. 2004. Žiniasklaidos kultūra. Lyginamieji svarstymai: Europa ir Lietuva. *Darbai ir dienos*, 38, p. 75-110.

⁷² Ten pat.

⁷³ Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. 2006. Žiniasklaida kaip aktyvus politinių procesų veikėjas informuojant visuomenę apie ES: lyginamasis požiūris. *Informacijos mokslai: mokslo darbai*, 37, p. 92-110.

⁷⁴ Wessler H. 2004. Europa als Kommunikationsnetzwerk. Theoretische Überlegungen zur Europäisierung von Öffentlichkeit. In Hagen L.M. (Hrsg.) Europäische Union und mediale Öffentlichkeit: Theoretische Perspektiven und empirische Befunde zur Rolle der Medien im europäischen Einigungsprozess. *Herbert von Halem Verlag*, p. 13-28.

⁷⁵ Kahne, J., Lee, N. J., Feezell, J., T. 2013. Civic and Political Significance of Online Participatory Cultures among Youth Transitioning to Adulthood. *Journal of Information Technology & Politics*, 10 (1), p. 1-20.

3 pav. Etninio ir pilietinio patriotizmo sklaida internete

Skirtos etninei ir/arba pilietinei kultūrai. Visa vardo sritis išperkama specializuotu pavadinimu, svetainės nuolat atnaujinamos, prižiūrimos, skelbiama informacija apie renginius, įvykius, konkrečiai atspindint jos paskirtį.

Papildoma informacija iš daugelio šaltinių apie etninę ir/arba pilietinę kultūrą. Šiose svetainėse galima rasti informacijos apie daugelį temų, o siekiant didinti lankomumą „prisegama“ etninės ir/arba pilietinės kultūros tema. Tokios svetainės nėra orientuotos į vieną temą, jose galima rasti informacijos apie muziką, menus, sportą, eitynes ir t. t.

Švietėjiškai orientuotos svetainės. Šias svetaines dažniausiai kuria ir palaiko universitetai, mokyklos, kitos švietimo įstaigos, fondai arba organizacijos. Etninės ir/arba pilietinės kultūros tema šiose svetainėse būna kaip informacija apie patriotizmo skatinimą ir toleranciją.

Priešiškai orientuotos svetainės. Šias svetaines dažniausiai kuria ir palaiko visuomeninės organizacijos, niekinančios mažumas. Šiose svetainėse pateikiama informacija apie patriotizmą, Lietuvos išaukštinimą ir kultūrą, vertybes bei papročius, menkinant kitus nepritapusius ar išsiskiriančius objektus. Internetiniuose puslapiuose apstu informacijos, kuri ne visuomet yra objektyvi. Iškreiptu informacijos turiniu siekiama kurstyti neapykantą ir grėsmės proveržį tautinėms mažumoms ar kitoms socialinėms grupėms.

Komercinės svetainės. Jose informacija apie etninę ir/arba pilietinę kultūrą įtraukiama kaip verslo objektas ir gvildinama tik gauti pelnui, parduoti prekę ar paslaugą.

Tiek internetas, tiek likusioji žiniasklaidos dalis šiuolaikinėje demokratinėje politinėje sistemoje vykdo tokias funkcijas: praneša politines naujienas, interpretuoja žinias, daro įtaką piliečio

nuomonei, formuoja valdžios veiksmų dienotvarkę, socializuoja piliečius politiškai (ugdo arba ne politinę kompetenciją, patriotizmą).^{76 77} Piliečiai negali patikrinti žiniasklaidos teisingumo ar susipažinti su alternatyviais požiūriais.⁷⁸ Kaip teigia informantai, Lietuvoje žiniasklaidos pateikiama informacija apie patriotizmą stokoja įvairiapusiškesnių išvalgų, piliečių požiūrių įvairovės, o tai ir trukdo įtvirtinti stipresnę demokratiją bei skatinti patriotizmą.

Dar vienas svarbus aspektas, kurį įvardino K. Petrauskis (2003), kad archetipų raišką šiandieninėje visuomenėje slopina daugybė agresyvių veiksmų: masinės kultūros subproduktai, intensyvus miesto gyvenimo tempas ir saitų su gamta praradimas, kasdienybės rutina, įsigalinčios vienuogu pragmatizmu ir vartotojiškumu paremtos vertybinės nuostatos, dabartinės būties fragmentiškumas.⁷⁹

Taigi kiekvieną dieną mus pasiekia gausus kiekis informacijos, kurios disponavimo procesas tampa vis mažiau ir mažiau kontroliuojamas.⁸⁰ Žiniasklaida pamažu ir atkakliai „pumpuodama“ žmogaus nervus, visai nepastebimai pakreipia žiūrovo/skaitytojo/klausytojo mintis ta linkme, kuria tik geidžia.⁸¹ Žiniasklaidos įtaiga, formuojant pilietiškumą, jaunimui pastebėjo ir kiti mokslininkai.⁸² Autoriai įrodė, kaip orientuotai jauni žmonės jaučia, gyvena ir patiria demokratinį pilietiškumą pasitelkdami vaizdo ir garso indikacijos sistemas, dalyvaudami atvirose viešosiose erdvėse. Belieka pripažinti, kad žiniasklaida iš tiesų kuria nuomonę etninio ir pilietinio patriotizmo aspektu.

2.3. Patriotizmas kultūroje

Svarbiausi tautos požymiai, kurie yra akcentuojami, turi didelį poveikį ugdant patriotizmą. Tautinės tradicijos – tai sąsaja su mūsų protėviais. Mokyti tautinės istorijos – supažindinti jaunąją kartą su tautos išsivystymo išorine puse, o perteikti tautines tradicijas jau būtų priartinimas prie tautos dvasios.

⁷⁶ Krupavičius, A., Šarkutė, L. 2004. Žiniasklaida ir politika. Lietuvos politinė sistema: sąranga ir raida. *Poligrafija ir informatika*, p. 143–178.

⁷⁷ Krupavičius, A. 2000. Demokratinė politika ir informacijos visuomenės iššūkiai. *Informacijos mokslai*, 13, p. 16-25.

⁷⁸ Horning, M. A. 2007. Putting the Community back into Community Networks: A Content Analysis. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 27: 417-426.

⁷⁹ Petrauskis, K. 2003. Žiniasklaidos vaidmuo vienijant pilietinę visuomenę. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. Seminaras: Pilietiškumo samprata ir visuomenės ugdymas demokratinėje visuomenėje, p. 57-62.

⁸⁰ Švobaitė, E. 2012. Internetinė prieiga <http://www.delfi.lt/pilietis/voxpopuli/ziniasklaidos-vaidmuo-politiniame-gyvenime-ar-dar-yra-naudos.d?id=57922036#ixzz2tCnwwOci> (Prisijungimo laikas 2014-02-12).

⁸¹ Noreikaitė, R. 2013. Internetinė prieiga <http://cibulis.blogspot.com/2013/02/mes-ne-naciai-ne-fasistai-ir-ne.html> (Prisijungimo laikas 2014-02-12).

⁸² Hernandez, E., Robles, M. C., Martinez, J. B. 2013. Interactive Youth and Civic Cultures: The Educational, Mediatic and Political Meaning of the 15M. *Comunicar*, 20 (40), p. 59-67.

Tautinės tradicijos puikiai atsiskleidžia per valstybines ir tautines (Naujieji metai, Trys karaliai, Lietuvos valstybės atkūrimo diena, Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo diena, Užgavėnės, Velykos, Tarptautinė darbo diena, Motinos diena, Tėvo diena, Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) diena, Visų šventųjų diena, Kūčios, Kalėdos, Melagių diena, Rasos (Joninės), Žolinė ir kt.) šventės. Tai simbolinis istorijos įvykių atgaminimas. Šventės – geras pastiprinimas istorijai. Šventės tarsi apgaubia žmogaus sielą, todėl jos turi būti patrauklios ir estetiškai. Džiaugsmingesnės šventės galėtų suteikti patriotizmui truputį spalvingesnį atspalvį, o tai savo ruožtu suteiktų motyvacijos jaunimui. Jeigu jau pagrindiniai patriotai yra liaudis, tai šios tiesos turėtų būti pateikiamos suprantamai ir patraukliai.

Tautos vėliava ir tautos ženklas yra labai svarbūs tautinėse tradicijose. Vytis, Gedimino Stulpai, kita heraldika turi ypatingą šių dienų sąryšį su istorine Lietuvos praeitimi. Tautos vėliava ir tautos ženklas yra tarsi pati tauta, tai svarbi tautiškumo dalis. Apskritai, jeigu nebus skiepijama pagarba tautos ženklams, patriotizmas tikrai nyks. Todėl patriotizmas turi remtis estetiškais simboliais, o ne abstrakčiais svaichiojimais apie tėvynės meilę.

Tautos istoriniai paminklai taip pat vaidina svarbų vaidmenį puoselėjant patriotizmą. Stebint tuos paminklus, galima sukelti jaunimui patriotinius jausmus - didžiavimąsi savo tauta bei jos istorija. A. Maceina (1991) kaip labai reikšmingus paminklus išskiria paminklus tautos šviesuoliams. Jie tarsi tampa iškilių žmonių kilnių darbų siektinu pavyzdžiu.⁸³

Norint pažinti tautinę dabartį, lemiamą vaidmenį vaidina kraštotyra. Gamtos pažinimas ir meilė prisideda prie tautos meilės. Svarbus vaidmuo kraštotyroje tenka ekskursijoms ir kelionėms. Jų metu turi būti sudarytos galimybės jaunajai kartai pažinti kraštą nuo pat savo kiemo iki visos valstybės lygmens. Tokia kraštotyra suteikia galimybę nuodugnai pažinti savo kraštą ir turi lemiamos įtaigos jaunimui tampant patriotais.

Būtina paminėti apie kitą patriotinio auklėjimo priemonę – patriotinį veikdinimą, t.y. karinį jaunimo ruošimą. Tai svarbu valstybei ir jos išlikimui. Karinis auklėjimas yra auklėjimas ginti tėvynę, tai jaunosios kartos nuteikimas ir išmokymas ryžtingai bei atkakliai gelbėti tėvynę pavojaus metu.

Dar vienas sąryšis kultūroje – tai krikščionybės ryšys su patriotizmu. Jis nėra nei nacionališkas (kaip kalba kosmopolitai), nei kosmopolitiškas (nacionalistų požiūris). Jis patriotiškas, nes reikalauja mylėti kiekvieną tautos narį ir pačią tautą, kaip myli save patį. Krikščionybėje vyksta tobula žmonijos ir tautos meilės sintezė, atremta į šventųjų bendruomenę.

⁸³ Maceina, A. 1991. Tautinis auklėjimas. Kaunas, Šviesa.

Šių dienų kultūra – ne tik tautos dainos, šokiai, menai, tautinė atributika ir kt., bet ir sportas. Sportas – dar viena sritis, kurioje patriotizmas trykšte trykšta. Ne veltui Lietuvoje sakoma, kad krepšinis – antroji Lietuvos religija. Sportininkų pergalės kelia pasididžiavimą mūsų tėvyne. Dažniausiai skanduoju žodį „LIETUVA“ galima išgirsti, kai žaidžia Lietuvos rinktinė.

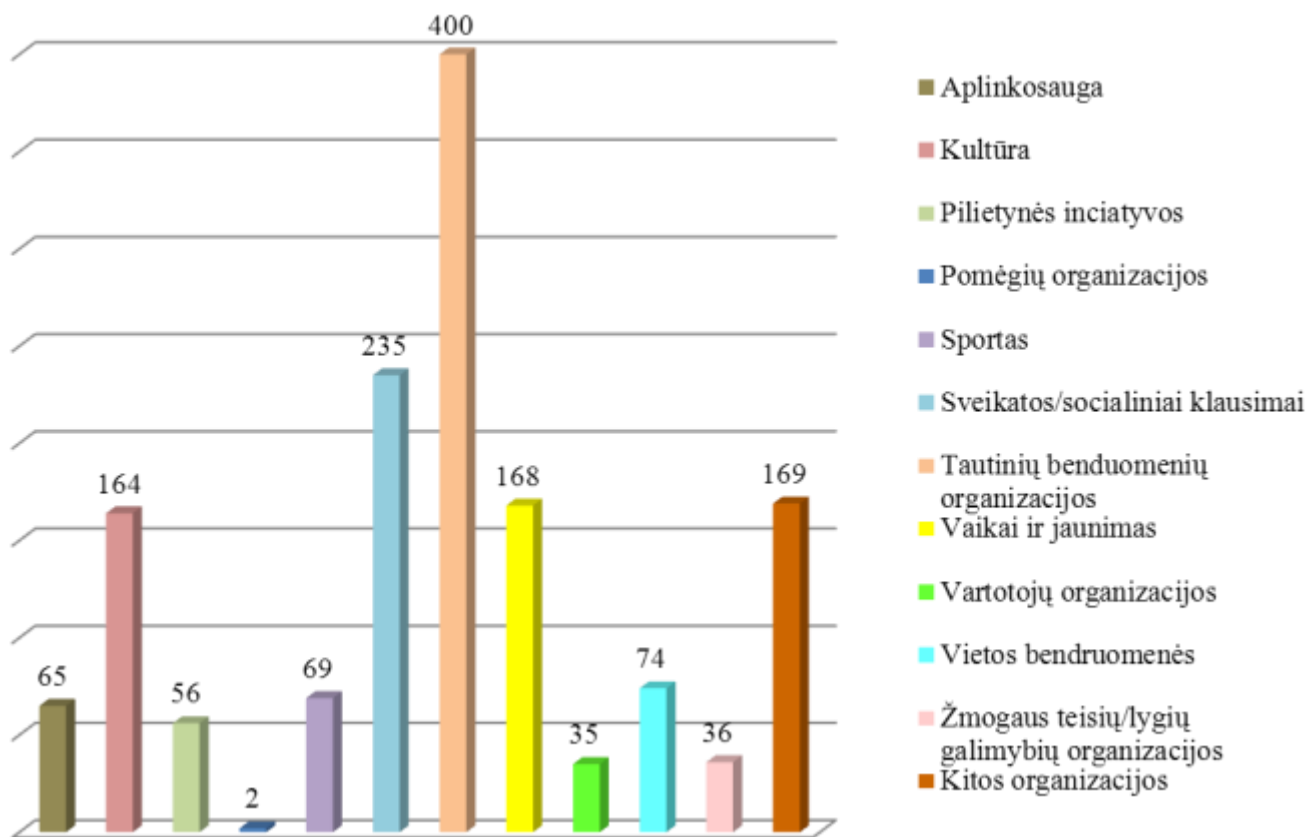
Taigi kultūra yra sudėtinė visuma, apimanti menus, papročius, moralę, teisę, žinias ir kitus vertingus, gerbiamus ir puoselėjamus objektus. Jos indėlis į patriotizmą svarbus ir šiandien. Nors keičiasi patriotizmo objektų svarba ir reikšmingumas, tačiau tai nereiškia, kad lietuviškumas neįdomus. Reikia padaryti tai, ką padarė XIX amžiaus mūsų tautiniai veikėjai – jie surado tokius herojus, tokius simbolius, kurie tapo įtikinami šimtui metų, kurie padėjo išlaikyti lietuviybę.

2.4. Patriotizmo aspektai patriotinėse organizacijose

Apie žmonių tautinio ir pilietinio sąmoningumo brandą liudija patriotizmo emocinės (jausminės) būsenos realizavimas įvairia veikla (elgsena). Analizuojant patriotizmo šaltinius, derėtų paminėti nevyriausybinės organizacijos. Istoriskai NVO susikūrė jau XVIII a. Europoje ir ėmė reikštis įvairios organizacijos, draugijos, klubai ir kt. Būdami jų nariai piliečiai ėmė įsitraukti į bendrą komunikacijos procesą, aktyviai dalyvauti svarstant įvairius visuomenės klausimus, sprendžiant socialines problemas. Žmonės į šias organizacijas būrėsi pagal savo interesus, polinkius ir siekė ką nors naudinga nuveikti visuomenės labui.

Belieka apgailestauti, kad šių dienų organizacijos ne visos ir ne visuomet nusiteikusios geranoriškai. Kiek tokių organizacijų yra Lietuvoje, sunku pasakyti. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro duomenimis, šiuo metu Lietuvoje įregistruota per 1473 nevyriausybinių organizacijų.⁸⁴ Iš jų: 456 nevyriausybinės organizacijos, kurios skleidžia pilietiškumo ir tautiškumo ideologiją (5 pav.). Kitos organizacijos taip pat iš dalies prisideda prie patriotizmo skatinimo (sportas, vietos bendruomenės, kultūra ir kt.).

⁸⁴ Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. Internetinė prieiga <http://www.3sektorius.lt/> (Prisijungimo laikas 2014-02-15).

4 pav. NVO veikla skatinanti patriotizmo apraiškas

Vykstant globalizacijos procesams ir pasaulinei masinei migracijai, didžioji dalis pasaulio valstybių tampa vis labiau tautiškai heterogeniškos. Ši naujai besiformuojanti tautinė įvairovė daugelyje šalių nebepanaši į ilgą laiką egzistavusią visuomenės „mozaiką“, kadangi kultūriniai tautinių grupių skirtumai tampa vis labiau apčiuopiami. Ir nors taikus bendrabūvis yra įmanomas tik išlaikant pakantumą ir gebėjimą suprasti kitą, tačiau dažnu atveju situacija būna kita – imigrantai tampa atskirties grupėmis, net ir fiziškai atskirtomis nuo visuomenės.

Pažvelgus į demografinę Lietuvos situaciją, matyti, kad čia vyrauja daugiatautiškumas. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2012 m. Lietuvoje tautinę daugumą sudarė lietuviai – 83,7 proc. visų gyventojų. Likusių gyventojų tautinė sudėtis buvo tokia: lenkai (6,6 proc.), rusai (5,3 proc.), baltarusiai (1,3 proc.), ukrainiečiai (0,6 proc.), žydai (0,1 proc.), vokiečiai (0,1 proc.), totoriai (0,1 proc.), latviai (0,1 proc.), romai (0,1 proc.), taip pat kitos tautybės asmenys (0,3 proc.), 1,7 proc. gyventojų nenurodė savo tautybės.⁸⁵

⁸⁵ Lietuvos statistikos departamentas. Internetinė prieiga <http://www.stat.gov.lt/> (Prisijungimo laikas 2014-02-15).

Tolerancija „kitokiems“ visuomenės nariams neabejotinai yra vienas svarbiausių demokratiškos Europos visuomenių vertybinių sistemų elementų. Tolerancija kitokiai nuomonei, tautinei kilmei, elgesio ir gyvenimo būdui yra viena socialinių vertybių, puoselėjamų šiuolaikinėse demokratinėse daugiatautėse valstybėse.⁸⁶

Subsidiarumas reiškiasi pradedant atskiro individo asmenine atsakomybe, einant per artimiausios socialinės aplinkos grupes bei organizacijas iki valstybinio lygmens solidarumo ir įsipareigojimų vieni kitiems“.^{87 88} Žmogus, turėdamas savo patriotinius siekius ir tikslus, gali tikėtis palaikymo iš artimiausioje socialinėje aplinkoje esančių grupių bei organizacijų. Patriotizmas, kaip identitetas, paremtas pagarba ir dėkingumu savai šaliai, tautai, kalbai, kultūrai. Interpretacijos ir nuomonės, susijusios su šiuo klausimu, vyrauja nuo palaikymo iki smerkimo, nuo savitarpio paramos iki šovinizmo, nuo savo regiono iki pasaulio, nuo jausmo iki valstybinės politikos. Patriotizmas, kaip diskusijų objektas, yra svarbus kiekvienai tautai ir valstybei. Ne išimtis ir Lietuva, todėl NVO veikloje patriotizmo aspektų apstu.

NVO šiuolaikinėje visuomenėje vaidina išskirtinį vaidmenį, susijusį su jų atliekama politine reprezentacija, socialine mobilizacija bei tam tikrų visuomenei svarbių klausimų bei problemų šalies politinėje darbotvarkėje atsiradimu, tiriant viešosios politikos formavimo procesą.⁸⁹ Atsižvelgiant į tai, kad įvairių politikos dalyvių interesai, kuriuos siekiama įtvirtinti valstybės politikoje, skiriasi, politinis procesas tampa neatsiejamas nuo jų varžymosi, o politinei bendruomenei, įkūnytai valstybėje, iškeliami užduotis spręsti tarp jų išskylančius konfliktus.⁹⁰ Žiūrint iš NVO perspektyvos, svarbu, kad vietinės valdžios institucijos galėtų pateikti pačius svarbiausius vietinių žmonių poreikius nuo regioninio iki federalinio bei nacionalinio lygmens.⁹¹ Be to, būtina sujungti visus lygmenis, kurie yra įtraukti į socialinės atskirties procesą tam, kad būtų efektyviai perduodama informacija nuo problemos susiformavimo šaknų iki aukščiausio lygmens sprendimo priėmimų.⁹²

Veikdamos savo atstovaujamų grupių vardu, skirtingos NVO naudoja skirtingus veikimo būdus. NVO elgiasi tokiu būdu, kuris atstovauja jų pageidaujamai visuomenei, tai yra, piliečiams,

⁸⁶ Janušauskienė, D. 2013. Tolerancijos apraiškos Lietuvoje: vertybinės nuostatos tautinių mažumų atžvilgiu. *Socialinių mokslų studijos*, 5 (2), p. 421-432.

⁸⁷ Baležentis, A. 2008. Seniūnijos vystymo problemų analizė. *Viešoji politika ir administravimas*: 24, p. 74.

⁸⁸ Pitrenaitė, B., Astrauskas, A., Mikulskienė, B. 2011. Saugios savivaldybės organizacinės valdymo struktūros kūrimas. *Viešoji politika ir administravimas*, 10 (4), p. 645.

⁸⁹ Kavaliauskaitė, E. 2011. Valstybės funkcijų delegavimas nevyriausybinėms organizacijoms. *Teisinės ir politinės informacijos skyrius*, p. 4-16.

⁹⁰ Strakšaitė, J. 2011. Lietuvos politikos mokslų lauko analizė: aiškinant skirtingas politikos mokslo sampratas. *Politologija*, 3 (63), p. 36.

⁹¹ Melnikienė, R., Vidickienė, D. 2010. Visuomenės lūkesčiai dėl Lietuvos kaimo politikos krypčių. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 3 (19), p. 28-32.

⁹² Brazienė, R., Guščinskienė, J. 2004. Socialinės atskirties modeliai Lietuvoje. *Filosofija. Sociologija*, 4, p. 54.

veikiantiems ne visuomet solidariai su kitais, mažiau galios turintiems piliečiams. Tokiais atvejais skatinamas pilietiškumas, kuomet psichologiškai, fiziškai, morališkai žeminami kitataučiai ar tam tikros mažumos. NVO narių priimami veiksmai yra tampriai susiję su individo mąstymo būdu, neapibrėžtumo tolerancija, organizacinių suvaržymų pobūdžiu bei grupės elgesio ypatybėmis. Grupinio elgesio ypatybės, rengiant ir priimant sprendimus – sprendimo parengimo metu gali pasireikšti grupinis mąstymas, t.y. grupės narių nuomonių sutapimas, sąlygotas grupės spaudimo. Tokie grupės nariai viduje nesutinka su viešai deklaruojama nuomone, tačiau dėl tam tikrų priežasčių neatskleidžia tikrojo savo požiūrio. Kita grupės ypatybė, sąlygojama artimų grupės narių santykių ir bendros atsakomybės už sprendimą, yra padidintas polinkis į riziką. Trečioji svarbi grupinio elgesio ypatybė – įsipareigojimų eskalacija, t.y. organizacijai žalingo sprendimo, priimto grupės narių, palaikymas.

Visuomeniniame gyvenime pastebima įdomi, tačiau pavojinga tendencija. Seniau išpuoliai prieš tautiškuosius patriotus, taip vadinamus tautininkus, įprastai būdavo atsitiktiniai, beveik fragmentiški. Dažniausiai užkliūdavo vieno ar kito asmens, organizacijos arba grupės veiksmas, iniciatyva ar tiesiog – išėjimas į platesnes raiškos erdves, augantis populiarumas, šalininkų skaičius ir pan. Kaip teigia M. Kundrotas (2011): „dabar panašu, jog išpuoliai prieš atskirus subjektus palaipsniui susilieja į bendrą frontą kovoje su tautiškumu apskritai“.⁹³ Šiuo atveju patriotiškumą suponuoja ne prisirišimas prie vieno ar kito romantizuoto naratyvo, o sąmoningas pasirinkimas priimti visų savų naratyvų visumą, kokie malonūs ar skaudūs jie bebūtų.⁹⁴ Tautininkais pasivadinę judėjimai (tiek politiniai, tiek kultūriniai) savaime sukuria atskirtį tarp „mes“ ir „jie“ pačioje tautoje – tarytum šio judėjimo dalyviai laikytų save „tikresniais ir geresniais“ tautos atstovais už kitus, kurie tam judėjimui nepriklauso. Dažnai mūsų tautininkai mėgsta pabrėžti, jog ES suniveliuoja tautišką identitetą ir graso kiekvieną iš mūsų paversti tolerantišku europiečiu-mankurtu.⁹⁵ Neretai netikėti ir sunkiai paaiškinami pilietinės visuomenės segmentai „susprogdina“ visuomenės gyvenimo tėkmę, o valdžiai kartais net visiškai nesiseka su jais sąveikauti. Vienas iš tokių reiškinių, kuomet NVO skatina nacionalizmą.⁹⁶

Kitos NVO stengiasi atskleisti ksenofobiškų ir rasistinių stereotipų nepagrįstumą, formuoti jungiantį, o ne skaldantį požiūrį į tautybę ir pilietybę, ugdyti jaunimo pilietiškumą, susidomėjimą nevyriausybinę organizacijų darbu. Tokia NVO patriotinė laikysena: tai pastangos išlaikyti savo

⁹³ Kundrotas, M. 2011. Internetinė prieiga <http://www.patriotai.lt/straipsnis/2011-09-04/kova-su-patriotais-jau-sisteminis-reiskinys> (Prisijungimo laikas 2014-02-15).

⁹⁴ Lašas, E. 2013. Internetinė prieiga <http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/aliasas-liberalizmas-patriotizmo-priesas.d?id=60969649#ixzz2t6kgtqH6> (Prisijungimo laikas 2014-02-15).

⁹⁵ Ten pat.

⁹⁶ Matonytė, I. 2004. Socialinis kapitalas: nuo mokslinių tyrimo perspektyvų prie empirinių pastebėjimų. Gero valdymo klausimas. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 1, p. 22-37.

tautinį charakterį bei lietuviškumą, puoselėti patriotiškumą, išlaikyti turimus saitus su tėvyne bei pastangos tinkamai atstovauti savo kilmės tautinei bendruomenei naujosios kultūros kontekste.

NVO, kaip laisva visuomenės veikėjų valia įkurtų ne pelno organizacijų gausa ir jų aktyvus vaidmuo visuomeniniame gyvenime yra vienas pamatinių pilietinės visuomenės egzistavimo elementų ir aktyvių gyventojų išraiškos formų. Būtent tokios organizacijos suteikia galimybes ir sukuria sąlygas visuomenės nariams aktyviai dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose bei skatina pilietinį patriotizmą. Tikrasis patriotizmas turi jungti ir vienyti piliečius nekurstant neapykantos mažumoms. Tik visapusiškas ir aktyvus ugdymas turi formuoti santaiką, atjautą ir supratingumą visuomenėje, skatinti „teigiamo“ patriotizmo apraiškas.

3. TAUTINIO IR PILIETINIO PATRIOTIZMO UGDYMAS LIETUVOS ŠAULIŲ SAJUNGOJE

3.1. Lietuvos šaulių sąjunga ir jos tikslai

Lietuvos šaulių sąjunga – tai visuomeninė statutinė organizacija, kuri buvo įkurta dar XX a. pr. „Oficialia įkūrimo data laikoma 1919 metų birželio 27-oji. Būtent šią dieną Kaune susikūrė pirmasis šaulių būrys. O Organizacijos pagrindus nustatė, apskritai šaulio ideologiją suformavo Vladas Putvinskis-Pūtvis.“⁹⁷ Tarpukario laikotarpiu aptariamoji organizacija turėjo ypač didelį susidomėjimą visuomenėje. Neabejotinai tam didelę įtaką turėjo išaugęs tuometinis Lietuvos gyventojų patriotizmas.

Lietuvos šaulių sąjunga įkuriama siekiant suvienyti patriotiškai nusiteikusius Lietuvos gyventojus, kurie gyvendami civilinį gyvenimą įgyvendina kariškas veiklas, kurios buvo įgyvendinamos bendradarbiaujant su Lietuvos kariuomene. Šios organizacijos asmenys savo veikla patvirtino, kad jie nuolatos ruošiasi savo krašto gynybai, tačiau šaulių sąjungos veikloje dalyvaujantys asmenys neapsiribojo vien ginklo valdymu ir fiziniu pasirengimu, tačiau įgyvendino kultūrinės bei švietimo veiklas.

Tarpukario Lietuvos šaulių sąjunga vienijo daugiau nei 60000 Lietuvos piliečių, kurie buvo įsitraukę ne vien į krašto gynybą, bet ir į įvairias kultūrinės veiklas. Šaulių sąjungoje tarpukariu buvo kuriami orkestrai, teatrai, vokaliniai ansambliai, kuriami šaulių namai, kuriuos statė, prižiūrėjo tuometiniai šauliai.

Įvairios šaulių sąjungoje vykdytos veiklos įrodo, kad tuometinėje tarpukario Lietuvoje Šaulių sąjunga vienijo didelę dalį intelektualinės visuomenės, kurie įsitraukdavo į šaulių veiklą. Ilgainiui Šaulių sąjunga buvo dar labiau modernizuota ir ji, vis labiau įtraukta į bendrą kariuomenės sudėtį, tapo neatsiejama tuometinės Lietuvos kariuomenės dalimi.

„XX a. ketvirtojo dešimtmečio pradžioje suaktyvėjo LŠS veiklos propagavimas iškeliant sušaulinimo idėją. 1932 m. „Trimate“ buvo rašoma, kad Sąjungos veiklos tikslas yra sušaulinti tautą – visi lietuviai turi tapti šauliais [106, 182]. 1938 m. Respublikos Prezidentas Antanas Smetona pritarė, kad būtina siekti, jog kuo daugiau lietuvių taptų šauliais, tačiau sušaulinti Lietuvą, jo manymu, tai nereiškė visus priimti į LŠS. Sušaulinti reiškia visuomenėje puoselėti šaulišką

⁹⁷ Prieiga per internetą. <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2007-06-04-laisves-kryzkeles-lietuvos-sauliu-sajunga/4523> (Prisijungimo laikas 2014 - 04 – 14).

dvasią, kaip tai numatė LŠS statutas. Šauliais turėjo tapti tik rinktiniai, aukštos moralės bei dorovės asmenys, nes tai įpareigoja garbė“.⁹⁸

Susidėliojus skaudžioms tarptautinėms aplinkybėms Lietuvos šaulių sąjunga buvo likviduota, prieš daugelį šaulių sąjungos veikloje dalyvavusių asmenų buvo panaudota prievarta ir įvairios represijos. Išvengusieji susidorojimo ir represijų savo veiklą tęsė rezistencinėje veikloje, kuri buvo numalšinta, tačiau Lietuvos piliečių atmintyje rezistencija išliko kaip laikotarpis, pareikalavęs daugelio Lietuvos piliečių gyvybių siekiant Lietuvos nepriklausomybės.

Sąjūdžio veiklos aplinkybių fone ir Lietuvai einant link nepriklausomybės 1989 m. buvo atkurta Lietuvos šaulių sąjunga, kuri intensyviai ėmėsi įgyvendinti patriotines veiklas, tęsiamas ir dabar. Dėl įvairių politinių situacijų ir atitinkamo dėmesio nebuvimo tam tikru laikotarpiu šaulių sąjungos autoritetas buvo prislopęs ir visuomenės akyse buvo susidariusi gana apatiška nuomonė apie šią organizaciją ir jos veiklą.

Paskutiniu dešimtmečiu šaulių sąjunga tapo ypač aktyvi visuomenės narė, kuri užima deramą vietą tarp daugelio organizacijų Lietuvoje. Atsižvelgiant į šių dienų realijas, pastebima, kad Lietuvos šaulių sąjunga – daugelio patriotinių ir visų valstybinių švenčių organizatorė bei dalyvė, tuo paliudydama savo tikslus, kuriuos įgyvendina šaulių sąjunga.

Lietuvos šaulių sąjungos statute skelbiama organizacijos struktūra, veiklos bei sudėtis. Analizuojant Lietuvos šaulių sąjungos įstatymą, nesunkiai galima įvardinti šios organizacijos tikslus: „LŠS tikslai – stiprinti Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą telkiant Lietuvos Respublikos piliečius aktyviai prisidėti prie valstybės gynybinės galios didinimo, viešojo saugumo užtikrinimo, visuomenės pilietinio, patriotinio ir tautinio ugdymo, taip pat ugdyti pasitikinčius savimi, kūrybingus, motyvuotus, drausmingus Lietuvos Respublikos piliečius, pasirengusius ginti Tėvynę ir padėti nelaimės atveju kitiems.“⁹⁹

Tikslai puikiai atskleidžia, kokia kryptimi savo veiklą nukreipia organizacija ir apibūdina jos įvairiapusiškumą įvairiose srityse. Kadangi organizacija šiuo metu yra Lietuvos kariuomenės sudedamoji dalis, todėl neišvengiamai akcentuojama šalies gynyba, kuri teikia šiai organizacijai

⁹⁸ Prieiga per internetą http://www.istorijoszurnalas.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=446%3Avytautas-jokubauskas-vienui-vieni-auli-rengimas-partizaniniam-karui-19241940-m-lietuvoje&catid=26%3Aistorija-mokslo-darbai-86-tomas&Itemid=425 (Prisijungimo laikas 2014 – 04 – 14)

⁹⁹ Lietuvos šaulių sąjungos įstatymas. Prieiga per internetą. http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.sauliusajunga.lt%2Fimages%2FSajunga%2FTeisesAktai%2Fnujas%2520lss%2520istatymas.doc&ei=15xNU_OOFMqS7QbA6oDYDw&usg=AFQjCNGeyEGO-D0d022gycD8MgrBustR1Q&sig2=ff9B1wwE8IWP07z69Kx6ag. (Prisijungimo laikas 2014-04-15).

išskirtinę padėtį. Visų organizacijų ir piliečių pareiga ir garbės reikalas – ginti savo valstybę, tačiau ši organizacija sistemingai tam ruošiasi.

Tikslai neapsiriboja vien gynybos įtvirtinimu, tačiau įvardijamas ir šios organizacijos įsipareigojimas įgyvendinti ugdymo sritis, kurios apima tiek pilietinį, tiek patriotinį bei tautinį ugdymą. Be patriotiškumo idėjų stengiamasi ugdyti ir kitas asmens savybes, kurios besąlygiškai reikalingos formuojant atsakingą pilietį.

Įgyvendindamit šiuos tikslu pastebime, kad į šios organizacijos veiklą gali įsitraukti įvairaus amžiaus asmenys. Organizacijos veikloje dalyvauja abiejų lyčių atstovai, įvardijant asmenį kaip organizacijos vienetą.

Apžvelgiant organizacijos asmenų veiklą reiktų įvardinti vieną iš esminių ir pirminių šios organizacijos tapimo kriterijų, kuris įvardijamas Lietuvos šaulių sąjungos statute, tai, kad asmuo privalo būti Lietuvos pilietis. Be abejo, remiantis statutu įvardijamos ir kitos nuostatos, kas gali, o kas negali tapti nariu, tačiau pilietybės klausimas besąlyginis.

Pastaruoju metu ypač išaugusi tarptautinė padėtis dėl Rusijos militarinės politikos Ukrainos atžvilgiu, visuomenės dėmesį patraukė Lietuvos šaulių sąjunga. Ne paslaptis, kad pastaruoju metu išaugo įstojančių į šaulių sąjungą vis daugiau asmenų. „Prasidėjus Rusijos agresijai Ukrainoje ypač išaugo susidomėjimas Lietuvos šaulių sąjunga – sąjungos gretos sostinėje didėja trečdaliu“.¹⁰⁰ Iškilę neramumai skatino ne vien eilinius gyventojus burtis į patriotines – pilietines organizacijas, bet ir politikus. „Liberalų sąjūdžio lyderiai šiandien užpildė paraiškas įstoti į savanorišką pilietinės savigynos organizaciją – Lietuvos šaulių sąjungą. Tokiu būdu liberalai ragina stiprinti savanorišką krašto gynybą ir kviečia prie šios iniciatyvos prisijungti visus pilietiškai nusiteikusius Lietuvos žmones.“¹⁰¹ Jų noras įsitraukti į Lietuvos šaulių sąjungą suteikia šiai organizacijai dar didesnę žinomumą ir iškėlimą į viešąją erdvę, primenant visuomenei, kad ši organizacija gyva ir intensyviai veikianti diegdama visuomenei pilietiškumą ir patriotiškumą.

Suprantama, kad susiformavusiai asmenybei patriotiškumą vargu ar galima įskiepyti, nebent sužadinti. Visai kitas atvejis – pilietiškumo klausimu. Šaulių sąjunga ir jos veiklos betarpiškai visoms amžiaus grupėms yra pajėgi pilietiškumą ir atsakomybę už savo valstybę ir jos egzistavimą.

Nedviprasmiškai galima teigti, kad nebūtina patriotiškumą ir pilietiškumą sieti su konservatoriška visuomenės puse, kuri dažnai įvardijama kaip patriotinių ir pilietinių idėjų tęsėja. Šiuo atžvilgiu matome, kad ir liberaliosios visuomenės pusės nebijo prisiiinti pilietinės atsakomybės, nors

¹⁰⁰Prieiga per internetą <http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/karo-zona/rusijos-agresija-ukrainoje-gausina-lietuvos-sauliugretas-784-420023> (Prisijungimo laikas 2014-04-18).

¹⁰¹ Prieiga per internetą <http://www.liberalai.lt/lt/naujienos-3/liberalu-lyderiai-ragina-stiprinti-savanoriska-krasto-gynyba-istojo-i-sauliu-sajunga-3450> (Prisijungimo laikas 2014 - 04 – 18)

dažnai liberalioji visuomenė ignoruoja pilietiškumo ir patriotiškumo idėją. Gal reiktų kelti idėją, kad iškilusi išorės jėga ir vyraujanti įtampa nugaludina politines kryptis ir atsiranda bendras tikslas reikalui iškilus.

3.2 Lietuvos šaulių sąjungos veikla ugdant patriotiškumą ir pilietiškumą

Apžvelgdami įvairias Lietuvoje egzistuojančias organizacijas, galime matyti, kad dauguma iš jų savo veiklos kryptyje nurodo, kad jos imasi pilietiškumo ugdymo, tačiau ne visos visiškai tai įgyvendina arba tai būna vienkartinės veiklos akcijų pavidalu. Nedviprasmiškai apie pilietines organizacijas pasisako ir E. Čiulpė: „Tačiau išaiškėja, jog skambiai pasivadinusios organizacijos yra tik muliažai, atitraukiantys dėmesį nuo realių reikalų.“¹⁰²

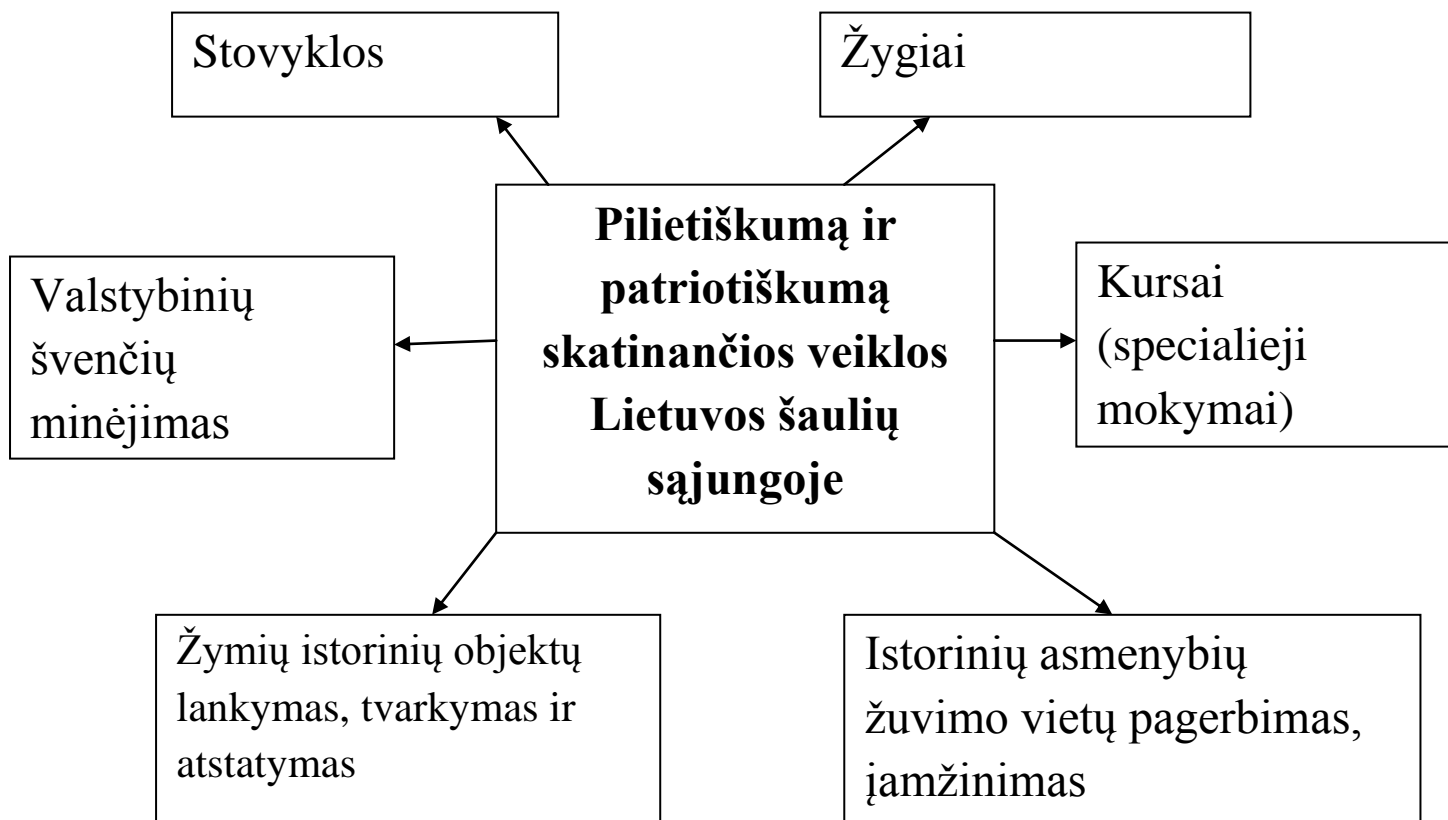
Sektinas pavyzdys, kad pilietinės organizacijos tapo tam tikru balsu mūsų valstybėje ar net kaip „vizitinė kortelė“, kadangi dažnai nevyriausybinių organizacijų veiklos, kurios išryškina savo veiklą ir įgyvendina pilietiškumą, ilgainiui tapo pastebėtos. Jau 2012 m. buvo inicijuotas renginys „Jaunimo organizacijos apdovanotos už tautines, pilietines, patriotines iniciatyvas“. Šiame renginyje ypač išryškėjo pilietines veiklas įgyvendinančios organizacijos mūsų valstybėje. Nedviprasmiškai pasisakė ir tuometinė viena iš Seimo narių A. Bilotaitė: „Neįmanoma tapti piliečiu per vieną dieną. Pilietiškumą, patriotizmą reikia ugdyti, skatinant jaunų žmonių veiklą, jų aktyvų dalyvavimą savo šalies gyvenime. Šis renginys rodo, kiek puikaus, kūrybiško jaunimo gyvena Lietuvoje. Įvertinti jų pastangas – visų mūsų pareiga.“¹⁰³

Analizuojant Lietuvos šaulių sąjungos veiklas pilietiškumo klausimu, reiktų atkreipti dėmesį, kad tai viena iš skaitlingiausių jaunimo organizacijų Lietuvoje. Organizacija, kurios vienas iš uždavinių ugdyti pilietiškumą, labai atsiskleidžia įvairiose veiklose.

Neatsitiktinai analizuojant šaulių veiklą turime nagrinėti Lietuvos šaulių sąjungos leidinį „Trimitas“, kuriame galime susipažinti su pilietiškumo ugdymo kryptimis aptariamoje organizacijoje. Pilietiškumo ugdymo kryptys įvairiapusės ir apimančios įvairias veiklas, kurias galima sugrupuoti į kelias grupes:

¹⁰² Prieiga per internetą <http://www.lrytas.lt/-12984375561297797336-p2-k%C4%85-lietuvoje-veikia-pilietin%C4%97s-organizacijos.htm> (Prisijungimo laikas 2014 - 04 – 21)

¹⁰³ Prieiga per internetą <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-03-12-jaunimo-organizacijos-apdovanotos-uz-tautines-pilietines-patriotines-iniciatyvas/78666> (Prisijungta 2014 - 04 – 21:

6 pav. Pilietiškumą ir patriotiškumą skatinančios veiklos Lietuvos šaulių sąjungoje

Organizuojant stovyklas, skirtas jauniems šauliams, visuomet stengiamasi įtraukti ir pažintinius – mokomuosius žygius, kurių metu šauliai ne vien mokosi taktinių momentų, kurie siejami su karyba, tačiau įtraukiami ir istoriniai, architektūriniai ar kiti statiniai bei atmintinos vietos. „Jauniems šauliams stovykloje buvo organizuota įvairi įdomi veikla, skatinanti gilinti istorijos, topografijos žinias, ugdyti fizinę ištvėrę, komandinio darbo sugebėjimus, atskleisti savo gebėjimus ir talentus“.¹⁰⁴ Siekiant jaunuosius šaulius kryptingai ugdyti, kad taptų tikrais savo valstybės piliečiais, kaip teigiama Šaulių sąjungos leidinyje „Trimitas“, stovyklų metu organizuojami ir susitikimai su gyvais istorinių įvykių ar laikotarpių liudininkais, kurie dažnai noriai dalijasi su jaunimu savo istorijomis – tai puikiai įrodo gyvosios istorijos sklaidą šioje organizacijoje. „Nemažai naujos

¹⁰⁴ Kauno apskr.. Vytauto Didžiojo šaulių 2 – osio rinktinės informacija (2013). Ariogaloje.// Trimitas Kaunas. Nr. 4., P-9

informacijos apie krašto istoriją jaunuoliai išgirdo susitikime su Lietuvos partizanu mjr. Vytautu Balsiu ir partizanų ryšininku Kęstučiu Albinu Bersėnu. O partizanų pasakojimus „išvydo“ stebėdami inscenuotą partizanų ir NKVD mūšį.¹⁰⁵

Lietuvos šaulių sąjungos leidinyje „Trimitas“ yra paskirti net atskiri puslapiai įvardinant pilietiškumo veiklas šioje organizacijoje. Nenuostabu, kodėl atsiranda tokios skiltys. Analizuodami įvairius straipsnius, pastebėsime ne vien suaugusiųjų norą ugdyti jaunimą, bet ir daug jaunimo pilietinių – patriotinių veiklų, kurias inicijuoja patys jaunieji šauliai: „Aštuntą valandą susirinkę Putinų gimnazijoje, jaunieji šauliai pravedė mokiniams paskaitą apie Lietuvos šaulių sąjungą, pasakojo apie Lietuvos kariuomenę. Gimnazistai susidomėjo informacija, siekė sužinoti kuo daugiau, pateikė daug klausimų, o jaunieji šauliai nestigo noro dalytis žiniomis bei pasakojimais, iš šauliško gyvenimo.“¹⁰⁶ Atsižvelgdami į šiuolaikinės edukologijos rekomendacijas, žinome, kad ugdymas tampa ypač efektyvus tada, kai patys ugdytiniai imasi teikti informaciją vieni kitiems.

Stovyklos ir jose plėtojama ugdoma veikla – tik viena iš nedaugelio patriotiškumą skatinančių veiklų aptariamoje organizacijoje. Patriotiškumo ugdymui didelę reikšmę turi ir įvairių istorinių objektų lankymas ir tvarkymas. „Po garsiųjų paminklų aplankymo nužygiavome prie Vyžiuonų kapinių uždegti atminimo žvakelių ant ten esančių partizanų kapų. Čia besiilsinčius karius pagerbėme tylos minute“.¹⁰⁷ Kiekvienas asmuo pagal savo imlumo poreikį lankydamas ar tvarkydamas aplinkui esančią tam tikrą vietą pasidomi, kuo jo lankoma ar tvarkoma vieta reikšminga. Tokia veikla, darbo autoriaus nuomone, ypač skatina savo krašto pažinimą ir ugdymąsi bei pagarbą praeities asmenybėms. „Šiaulių apskrities šaulių 6 – osios rinktinės Radviliškio pirmosios kuopos šauliai dalyvavo Šaukote vykusiame renginyje žuvusiems partizanams pagerbti – praėjusiais metais pastatyto paminklo pokarį netoli Šaukoto girininkijos žuvusiems partizanams šventinimo ceremonijoje“.¹⁰⁸

Patriotiškumo ir pilietiškumo skatinimas bei ugdymas neįsivaizduojamas be įsitraukimo į valstybinių švenčių minėjimą ar organizavimą. Kiekvieno piliečio pilietinė pareiga – įsitraukti į valstybinių švenčių ceremonijas. Neatsitiktinai vartojame sąvoką *šventimas*, o ne *minėjimas*, siekdami įprasmiti valstybinę atmintiną dieną kaip šventę. Dažno asmens mąstymas keičiasi įvardijus dieną šventine ir padaro didesnę įspūdį nei įvardijant minėjimo diena.

Be abejo, nereikia pamiršti ir valstybinės simbolikos, kuri valstybinių švenčių metu neatsiejamas dalykas, nors pastaruoju metu galime pastebėti mūsų tautos piliečių atsiribojimą nuo valstybinių švenčių šventimo. Dažnai daugumai šios šventės asocijuojasi su graudžiais eilėraščiais bei

¹⁰⁵ Ten pat.

¹⁰⁶ Vinikaitytė, B. (2011). Dzūkijos šauliai gražiai paminėjo kariuomenės dieną // Trimitas Kaunas. Nr. 4., P-8

¹⁰⁷ Ten pat. P - 10

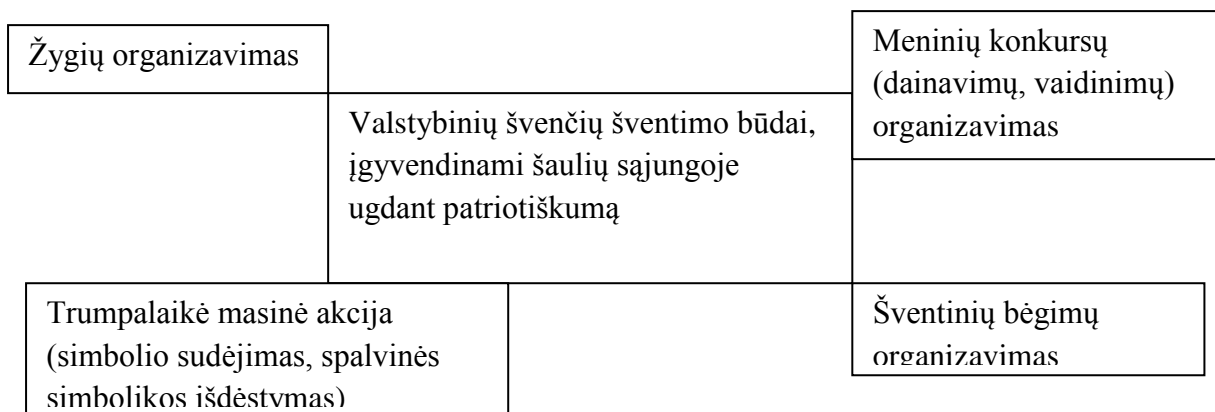
¹⁰⁸ Lučinskas G... (2012). Alytaus šile vėl ieškota partizanų paliakų.// Trimitas Kaunas. Nr. 4., P 18

dainomis. Esame įsitikinę, kad reiktų imti keisti mūsų požiūrį į valstybinės šventės supratimą ir nebijoti liudyti savo laisvės bei nepriklausomybės. Šiuo metu jau vis dažniau pasitaiko, kad prie privačių namų nuolatos plazda mūsų valstybės valstybinė arba istorinė vėliava, norėtusi tikėti, kad tai lemia augantis Lietuvos valstybės piliečių patriotiškumas. Dažnas reiškinys, kada valstybinių švenčių metu į šventės veiklas įsijungia dauguma organizacijų, draugijų, įstaigų ar net neformalių grupių.

Aptariamosios organizacijos dalyvavimas valstybinių švenčių ceremonijose ypač akivaizdus. Nereikia nei atskiro tyrimo ar šaltinių tam išsiaiškinti, kadangi peržvelgę valstybinių švenčių užfiksuotas akimirkas nuotraukose pamatysime, kad šaulių atstovai ypač aktyvūs tokių švenčių dalyviai. Verta pažymėti, kad Šaulių sąjungos veikloje dalyvaujantys asmenys imasi atminti valstybines šventes ypač netradiciškai. „Šiais metais Kovo 11-ąją mes, Alytaus apskrities šauliai, švęsti pradėjome šiek tiek netradiciškai: dalyvavome pirmą kartą vykusiame bėgime „Geroji žinia“ Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo dienai atminti. Bėgimo tikslas – būti ne pirmam, o vieningai ir įdomiai paminėti šventinę dieną“.¹⁰⁹ Šventinėms dienoms atminti įpinamas ne vien sporto elementas, tačiau galime įžvelgti ir tam tikrų kūrybinių elementų: „Pirmadienį buvo išskleista didžiausia (bent jau Ariogaloje) vėliava, o jaunieji šauliai organizavo akciją, kurios metu iš gyvos mokinių grandinės buvo suformuoti Gediminaičių stulpai.“¹¹⁰

Apžvelgiant įvairius naujuosius būdus švenčiant valstybines šventes ir ugdant jaunosios kartos ir visuomenės patriotiškumą, netradicinius šventimo būdus galima būtų klasifikuoti į kelias grupes:

6 pav. Valstybinių švenčių šventimo būdai, įgyvendinami šaulių sąjungoje ugdant patriotiškumą.

¹⁰⁹ Vinikaitytė, B. (2013). Valstybės atgimimo šventę minėjo visi šalies šauliai // Trimitas Kaunas. Nr. 4., P-4

¹¹⁰ Priega per internetą http://www.komisija.lt/tolerancijos_centras/naujiena.php?id=1394434267&tc=1212415869 (Prisijungimo laikas 2014 – 04 – 30)

3.3. Lietuvos šaulių sąjunga iševijoje ir bendradarbiavimas tarptautinėje erdvėje

Lietuvoje vykę istoriniai įvykiai turėjo įtakos ir Lietuvos šaulių sąjungai. 1940 m. Lietuvą okupavus SSRS, šaulių organizacija buvo išformuota. Ginklai nusavinti, aktyviausi šauliai išstremti arba įkalinti lageriuose. „1940 m. liepos 11 d. paskelbiamas įsakymas, kad organizacija likviduojama. Iki 1941 m. birželio 22 d. įkalinta ir išstremta 80 proc. Sąjungos padalinių, štabų, tarybų narių.“¹¹¹

Susiklosčius esamoms aplinkybėms, tam tikra patriotiškai nusiteikusių asmenų dalis pasitraukia į kitas karo nepalietas valstybes ir ten pradeda savo naują gyvenimą, naują istoriją. Naujo gyvenimo kūrimas ir plėtojimas nebuvo atskirtas nuo patriotiškumo, kadangi į iševiją pasitraukę asmenys ėmė burtis į tautines organizacijas, todėl buvo suformuota šaulių organizacija iševijoje. „Nuo sovietų okupacijos į Vakarų pasitraukę šauliai bei patriotiškai nusiteikę laisvojo pasaulio lietuviai 1954 m. balandžio 27 d. Čikagoje, JAV, paskelbė atkuriantys Lietuvos šaulių sąjungą tremtyje (LŠST). Tokiu pavadinimu organizacija veikė JAV, Kanadoje, Australijoje, Anglijoje, Vokietijos federacinėje Respublikoje ir Pietų Amerikos šalyse.“¹¹² Ilgainiui šaulių sąjunga, veikianti ne Lietuvoje, buvo pervadinta ir įgavo naują pavadinimą – Lietuvos šaulių sąjunga iševijoje (LŠSI). Sovietmečiu bendradarbiavimas ir ryšių palaikymas, be abejo, nutrūko ir dėl egzistuojančios politinės situacijos negalėjo būti plėtojamas. Viskas pasikeitė atkūrus Lietuvos šaulių sąjungos veiklą ir paskelbus Lietuvos nepriklausomybę. Daugelio pasaulio valstybių šauliai ėmė vienytis ir palaikyti tarpusavio ryšius. Praėjus daugiau nei dvidešimtmečiui, tarptautiniai ryšiai šiomis dienomis ypač aktyviai plėtojami: „Susitikimo metu Lietuvos šaulių sąjungos vadas ats. plk. Antanas Plieskis su svečiais kalbėjosi apie Lietuvoje ir JAV šiandien šaulių vykdomus darbus bei numatomas dar šiemet įgyvendinti darbus, svarstė galimybes abipus Atlanto gyvenantiems šauliams glaudžiai bendradarbiauti bei keistis naujienomis.“¹¹³ Įvardindami tarpusavio bendradarbiavimą tarp JAV ir Lietuvos šaulių, galime teigti, kad šiuo metu jis yra ypač suaktyvėjęs, kadangi abipusių vizitų yra gana padažnėję. Abiejų kontingentų šauliškos idėjos plėtojamos ugdant Lietuvą mylinčius asmenis, kaip pavyzdį laikant šaulius, gyvenančius JAV.

Įgyvendinant šauliškumą ir ugdant patriotiškumą Šaulių sąjunga iševijoje netapo uždara organizacija, kuri vienijo asmenis pagal tautiškumą, kad į šaulių sąjungą įsitraukė ir kitų šalių asmenys (matyt dėl mišrių šeimų egzistavimo), tai puikiai atsispindi vienos šaulės, gyvenusios JAV, istorija:

¹¹¹ Prieiga per internetą. <http://www.sauliusajunga.lt/index.php/istorija-mainmenu-30/-krimas-mainmenu-31> (Prisijungimo laikas 2014 – 05 – 05)

¹¹² Prieiga per internetą. <http://www.draugas.org/12-13-12lukoSauliai.html> (Žiūrėta 2014 – 05 – 05)

¹¹³ Sipavičienė, L (2013). Iševijos šaulių vadas turi kuo pasidžiaugti // Trimitas Kaunas. Nr. 4., P-3

„Šaulė Valentina Astrauskas, atvykusi į Lietuvą su sūnumi, taip pat šauliu Sigitu, neslėpė susižavėjimo pirmąkart matoma „nepaprastai gražia šalimi“. 15 metų Jūros šaulių kuopoje veikloje dalyvaujanti p. Valentina, prisipažino esanti ukrainietė, kurią į šaulišką veiklą įtraukė šviesios atminties sutuoktinis Sigitas Astrauskas“.¹¹⁴

Lietuvos šauliai išeivijoje visuomet nepamiršta paminėti savo tautiečių, žuvusių už Lietuvos laisvę. Tai patvirtino ir dabartinis išeivijos vadas J. R. Butkus „Beje, kiekvienais metais, kai Amerika švenčia Atminimo dieną (Memorial Day), mes, šauliai, taip pat susitinkame bei pagerbiame visus tautiečius, kovojusius už laivę bei paaukojusius jai gyvybę“.¹¹⁵ Šiuo patvirtinimu mes išvelgiame neatsiejamą patriotizmo ugdymą, kadangi kartu su senąja karta šauliškoje išeivijos veikloje dalyvauja ir jauni asmenys, nauja karta, kuri, tikima, tęs patriotizmo ugdymą išeivijoje. Šiuo metu išeivijoje plėtojant patriotinę veiklą imamasi ypač ryžtingų veiksmų. Stengiamasi išeivijos šaulius, kurie įgyvendina savo veiklas JAV, suvienyti: „Smagu, kad šaulių skaičius išeivijoje auga. Bene daugiausia naujai į JAV atvykusių šaulių susibūrė į Baltijos jūrų šaulių kuopą <...>“.¹¹⁶

Analizuodami Lietuvos šaulių sąjungos tarptautinį bendradarbiavimą, neatsitiktinai turime apžvelgti ir šaulių veiklą su kaimyninių valstybių patriotinėmis organizacijomis. „Gruodžio 12 – 13 d. Kauno įgulos karininkų ramovėje vyko Baltijos šalių sukarintų organizacijų atstovų susitikimas. Jame dalyvavo keturių organizacijų atstovai iš trijų Baltijos valstybių.“¹¹⁷ Neatmestina, kad sukarintos organizacijos, o ypač mažųjų valstybių, tokių kaip Lietuva, Latvija ir Estija, turėtų kuo daugiau tarpusavyje vystyti bendrus mokymus ne vien suaugusiųjų mokymui (karinių dalinių), bet ir organizuotų įvairius užsiėmimus jaunimui. Jaunimo bendravimas tarp šalių sudaro jiems ypač reikšmingus pojūčius ir pažinimą, tokiu būdu plėsdami savo tarpkultūrinį akiratį, sužinant kitos valstybės kultūrinį gyvenimą, taip pat plėsdamas ir pažįstamųjų – draugų ratą, o tai šių dienų visuomenei ypač aktualu ir vaidina didelę reikšmę jauno asmens gyvenime. Juk neatsitiktinai JAV savo kariūnus (karo akademijos auklėtiniai) – kadetus siunčia į Lietuvą, kad susipažintų su Lietuva kultūriškai, sužintotų Lietuvos istoriją iš čia gyvenančių asmenų, susipažintų su tradicijomis. Aišku, JAV kariams tai irgi puiki proga pasidalinti savo kultūriniu supratingumu ir galimybė plėsti ir supažindinti su savo kultūra.

Stiprinant Baltijos valstybių tarpusavio bendradarbiavimą ir planų įgyvendinimą, imtasi ir konkrečių veiksmų. „Kiekvienos valstybės atstovai pateikė savo siūlymus dėl dalyvavimo įvairiuose renginiuose kitais metais. Latvijos ir Estijos jaunimas buvo pakviestas atvykti į renginius Lietuvos

¹¹⁴ Sipavičienė, L.. (2012). Tiltas per Atlantą sujungė jūros šaulius// Trimitas Kaunas. Nr. 4., P - 16

¹¹⁵ Ten pat.

¹¹⁶ Ten pat.

¹¹⁷ Kilpys V. (2011). Stiprėja tarptautinis bendradarbiavimas // Trimitas Kaunas. Nr. 6., P-3

pajūryje, kur vyks Jaunųjų šaulių sporto žaidynės su festivaliu „Sportas visiems“, taip pat dalyvauti tarptautinėse pratybose „Žalgiris.“¹¹⁸ Įgyvendinant numatytas veiklas, intensyviai siekta visapusiškai ugdyti jaunų asmenų patriotiškumą, pilietiškumą ir net galime įvardinti tarpkultūriškumą, kurio ugdymas visapusiškai atskleidžiamas tarptautinių stovyklų metu.

3.4 Jaunųjų šaulių tarpkultūrinis ugdymas tarptautinėse stovyklose

Šiuolaikinei visuomenei neišvengiamai daro įtaką daugelis globalių idėjų ir veikslių. Daugelio veikslių įtakoje atsидuria ir jauni žmonės. Jaunų žmonių įtraukimas ir įsitraukimas į įvairias veiklas dažnai keičia jų pačių, o kartais ir aplinkinių požiūrį į tam tikrus dalykus. Ne paslaptis, kad kartais gali ne vien tėvai mokytis, tačiau ir tėvai dažnai gali išmokti iš savo atžalų – vaikų, vaikaičių ar artimųjų.

Nagrinėdami Lietuvos šaulių sąjungos (LŠS) veiklas tarptautinių stovyklų metu, pastebime, kad tarpkultūrinis ugdymas įsijungia organizuojant ir dalyvaujant tarptautinėse stovyklose. Krypsta kalba apie organizavimą ir dalyvavimą, turima omenyje, kad LŠS pati organizuoja tarptautines stovyklas bei dalyvauja kitų šalių panašių organizacijų veikloje, kurios bendradarbiauja su LŠS ir palaiko glaudžius bendradarbiavimo santykius.

Kiekvieną vasarą LŠS įgyvendinamos tarptautinės stovyklos, kuriose ugdomi ne vien kariniai, taktiniai gebėjimai, tačiau ir tarpkultūrinis ugdymas. Tarptautinės stovyklos dažniausiai organizuojamos tarp kaimyninių valstybių, tačiau ne išimtis ir labiau nuo Lietuvos nutolusios valstybės, kurios kviečia LŠS atstovus dalyvauti mokymuose. „Birželio 18 – 22 d. Lietuvos šaulių sąjungos atstovai – 36 jaunieji šauliai – dalyvavo tarptautinėje stovykloje „Baltic Guards 2012“ (Baltijos sargai, angl.), vykusioje Latvijoje, istoriniame miestelyje Cesyje. Kartu su mūsų šalies šauliais čia stovyklavo LŠS giminingų organizacijų – Latvijos „Jaunsargi“ bei Estijos „Kodututred“ atstovai. Iš viso – 126 jaunuoliai“.¹¹⁹ Matome, kad tarptautinę stovyklą sudaro proporcingas atstovų dalyvavimas iš visų trijų Baltijos valstybių. Šios stovyklos metu veiklos įgyvendintos pagal iš anksto sudarytą dienotvarkę, kurios metu turėjo galimybę dalyvauti visų valstybių atstovai, kada buvo skirtos atskiros užduotys, kurias turėjo įgyvendinti ir tai perteikti kitiems tarptautinės stovyklos dalyviams.

¹¹⁸ Ten pat. Psl. 3

¹¹⁹ Nazarov, E.. (2012). Mes sumaniausi, stipriausi ir šauniausi// Trimitas Kaunas. Nr. 4., P 11

Kaip ir įvairios karinės bei fizinės veiklos, taip ir tarptautinis ugdymas įpinamas į stovyklos darbotvarkę: „Tos pačios dienos popietę vyko Baltijos šalių pristatymai. Diena pasibaigė maloniu pasisėdėjimu prie laužo kartu su Amerikos jūrų pėstininkais, kurie mielai papasakojo apie save, profesionalių karių gyvenimo būdą....“¹²⁰ Neatsitiktinai įtraukiami ir JAV kariai, kurie pristato savo gyvenimą, tarnybą bei veiklą. Šių dienų kariuomenės asmeniui neužtenka vien mokėti tikslių karinių veiksmų, tačiau iš augančio kario reikalauja ir visapusiško išprusimo ir kitų kultūrų pažinimo. Pastaruoju metu pastebimas ir aktyvus JAV karių apsilankymas Lietuvoje, susitikimas su įvairių mokyklų atstovais ir bendruomenių nariais, suprantama priežastis, juk JAV – NATO aljanso narė ir stengiasi savo karius supažindinti su aljanso narių kultūra ir istorija. „Gegužės mėn. iš ambasados sulaukėme netikėto pasiūlymo – priimti gimnazijoje JAV karo akademijos studentų-kadetų delegaciją. Svečiams organizavome ekskursiją į atstatytą Daugėliškių miško bunkerį. Kadetams mūsų šalies partizaninio karo istorijos puslapis buvo nežinomas. Svečiams kilo daugybė klausimų: vietoj skirto pusvalandžio bunkeryje praleidome daugiau kaip valandą. Svečius domino ir Lietuvos valstybingumo istorija, ir Ariogalos miestelio praeitis. Susitikimas buvo pratęstas gimnazijos skaitykloje, kurioje kadetai bendravo su mokiniais.“¹²¹ Tarpkultūrinių ryšių gilinimas ir aljanso partnerių kultinis pažinimas šiomis dienomis tapo labai reikalingas, tai liudija ir faktas, kad ne taip seniai Lietuvoje buvo dislokuoti JAV kariai.

Viena didžiausių tarptautinių stovyklų, vykdomų LŠS Lietuvoje, – „Žalgiris“, kurios metu organizuojami tarptautiniai mokymai, laikantis griežtos disciplinos ir įtraukiant į instruktorių darbą ir Lietuvos karo akademijos kariūnus. Aptariant konkretų atvejį, organizuojant pratybas „Žalgiris 2012“, stovyklos būriai buvo komplektuojami iš estų, britų ir lietuvių jaunimo, kurie įgyvendindavo patikėtas veiklas ir užduotis. Sudarius tokios sudėties būrius tampa labai reikšmingas tarpusavio ryšys ir komunikacija, kuriai plėtoti pasirenkama anglų kalba. Tarptautinių stovyklų metu tampa svarbu ne tik komunikacijos palaikymas, bet ir savo istorijos pristatymas: „Kadetai labai laukė kultūrinės vizito dalies, ir ji nenuvylė. Jos teigimu, didelį įspūdį svečiams padarė buvusi sovietinė balistinių raketų bazė netoli Platelių ežero, taip pat visi buvo maloniai nustebinti pasieniečių geranoriškumu, lankantis VSAT Pagėgių rinktinėje. Viešnios teigimu, bene didžiausia problema kadetams buvo maistas, tačiau, anot jos, jie puikiai supranta, kad atvykus į kitą šalį tenka taikytis ir prie jos maisto ypatybių.“¹²² Galime pastebėti, kad atvykę svečiai nebijo susidurti su kultūrine įvairove ir iššūkiais, randa sprendimo būdą ir moka išvengti nepatogumų.

¹²⁰ Ten pat.

¹²¹ Prieiga per internetą <http://www.raseiniai.lt/index.php?2973313287> (Prisijungimo laikas 2014 – 05 – 14).

¹²² Kilpys, V. (2012). Žalgiris 2012// Trimitas Kaunas. Nr. 4., P 13

Pratybų mastas tarp panašių patriotinių organizacijų intensyviai plėtojama veikla ne vien Baltijos valstybių ribose, tačiau pasiekia ir Didžiosios Britanijos kraštus. Dažniausiai vasaros metu (patogiausias laikas, kadangi nenukenčia pagrindinis ugdymas) įvairaus masto stovyklos vykdomos vis keičiantis jaunimu. Viena valstybė organizuoja savo šalyje stovyklą, kviečia kaimynines valstybes, vėliau vyksta į kitų valstybių organizuojamus mokymus. Tokia pat metodika ir LŠS jaunieji šauliai vasaros metu dalyvauja bent keliose tarptautinėse stovyklose, aišku, stengiamasi tų pačių asmenų nesiųsti į kelias tarptautines stovyklas, siekiant, kad kuo daugiau jaunųjų šaulių dalyvautų tarptautinėse stovyklose. Lietuvos jaunimas, priklausantis LŠS, dalyvavęs tarptautinėse stovyklose, kad ir nelabai aktyviai, tačiau pastebi ne vien tam tikrus rengimo(-si) skirtumus, tačiau ir nebijo įvardinti būdo savybių, kurios daro įtaką visam kultūriniam bei socialiniam gyvenimui. „Reziumuodamos galime pasidžiaugti, kad pratybos buvo gan įdomios. Vienintelis minusas tas, kad britai niekur neskuba ir kadetams visiškai neleidžia bėgioti. Tai mums labai keista, nes jaunieji šauliai yra pratę per užsiėmimus negailėti jėgų ir 100 procentų atiduoti atliekamai veikla.“ Tipiškas apibūdinimas, kad vieni daro taip, o kiti kitaip, jau duoda signalą apie egzistuojančius skirtumus. Nereikia šiuo atveju žvalgytis po gilius kultūrinius skirtumus, pastebime fizinio judesio panaudojimo motyvus ir argumentus, todėl tokios tarptautinės stovyklos ir leidžia pažinti savo bendražygį iš kitos valstybės ar net kontinentų.

Neatsiejama stovyklų veikla tiek Lietuvoje, tiek užsienyje – žygiai. Žygių metu, be abejo, skatinamas tarpusavio bendradarbiavimas, komunikacija ir vienas kito pažinimas. Analizuojant LŠS veiklą tarpkultūrinio ugdymo srityje, verta įvardinti bendradarbiavimą su Lenkijos lietuvių tautine mažuma Punske. 2013 m. vasarą t.y. liepos mėnesį, buvo organizuotas gražus patriotinis ir tarpkultūrinis renginys, kurio tikslas – Valstybės dienos metu iškilmingai nueiti iš Kalvarijos į Punksą, susitikti su vietos lietuviais bei lenkais ir švęsti Valstybės dieną. „Nors žygeiviai ėjo kaimyninės šalies teritorija, pasijusti esantys svetimoje žemėje negalėjo – aplink visi kalbėjo lietuviškai, plojo, išreikšdami pritarimą bei sveikinimą pasiekus tikslą, dainavo. Po Punske Lietuvių kultūros namuose įvykusio koncerto, kuriame skambėjo vien tik lietuviškos dainos ir Punsko jaunimo teatro „Kregždė“ spektaklio apie Romą Kalantą „Ugnies daina“, lygiai devintą vakarą Lietuvos ir visai šalia gyvenantys lietuviai susikabino rankomis ir iš visos širdies sugiedojo „Tautišką giesmę“.¹²³ Tokia akcija įgyvendinta tarp Lietuvos ir Lenkijos lietuvių įprasmina skirtingose kultūrinėse aplinkose gyvenančius lietuvius. Lietuvius, kuriuos jungia meilė tėvynei, tačiau jos išreiškimo būdai ir aplinkybės labai skirtingos. Ne veltui analizuojant šį faktą galima išvelgti konkretų pilietinio ir etninio patriotizmo

¹²³ Trimito redakcija (2013). Valstybės dieną Lietuvos himną šauliai sugiedojo Punske // Trimitas Kaunas. Nr. 4., P 3-4

atvejį. Matome, kad atvykę svečiai iš Lietuvos išreiškia pilietinį – etninį patriotizmą. Tie asmenys, kurie gyvena Punske, tikėtina, vadovaujasi etniniu patriotizmu, nes gyvena ne Lietuvos teritorijoje, tačiau jaučiasi lietuviais ten, kur gyvena, susiedami save su lietuviškomis etninėmis žemėmis, aišku, kurių priklausomumas tam tikrais laikotarpiais buvo vienos arba kitos valstybės nuosavybė.

Pastebima tendencija, kad tiek Lietuvoje, tiek tarptautinėse stovyklose didžiausias dėmesys skiriamas jaunimui iki pilnametystės, o asmenys, sulaukę pilnametystės, neturi tiek daug panašių veiklų krypti kaip jaunimas iki pilnametystės, todėl tokių įvairių žygių metu yra galimybė sujungti ir pritraukti kuo daugiau patriotiškai nusiteikusių asmenų. Kadangi stovyklų ir įvairių mokymų veiklos nukreiptos į iki pilnametystės neturinčių asmenų, tenka domėtis LŠS atstovų nuomone, kaip įtraukiami/įsitraukia pilnamečiai asmenys į LŠS veiklą.

3.5 Lietuvos šaulių sąjungos atstovų nuomonės apie jų organizacijos dabartį ir ateitį.

Tiriant Lietuvos šaulių sąjungos veiklą ir analizuojant jos indelį į Lietuvos Respublikos pilietinį, patriotinį ir tarpkultūrinį ugdymą ir pasiruošimą ginklu ginti savo valstybę, buvo remiamasi ne vien rašytiniais šaltiniais, tačiau ir bendraujama su LŠS atstovais, kurie atsakydami į jiems pateiktus klausimus (1 priedas) išreiškė savo nuomonę apie LŠS sąjungą, jos veiklą, planus ir siekius. Siekiant įtvirtinti vyraujančias nuomones LŠS, bus apibendrintai apžvelgiami atsakymai į pateiktus klausimus ir įvardijami dažniausiai vyraujantys atsakymai.

Žinome, kad LŠS intensyviai bendradarbiauja su kaimyninių valstybių patriotinėmis organizacijomis. Gal galite įvardinti, su kuriomis iš valstybių šiuo metu yra palaikomas intensyviausias bendradarbiavimas ir kokiomis formomis tai reiškiasi?

Latvijos „Zemesradzai“, Estijos „Kaitselit“, Anglijos „Kariuomenės kadetai“, Švedijos „Hom Guard“. Draugiški vizitų apsikeitimai į organizuojamus renginius. Vyksta bendros pratybos šiose šalyse pagal bendradarbiavimo programą.

Atsakymais patvirtinama prieš tai analizuota informacija apie tarptautines stovyklas, kuriose dalyvauja ir mūsų jaunimas įvairiuose mokymuose ir pratybose. Matome, kad neapsiribojamas bendradarbiavimas vien su kaimyninėmis valstybėmis, tačiau palaikomi ryšiai ir su gilesnes karybos ir demokratijos tradicijas turinčiomis valstybėmis, tokiomis kaip Didžioji Britanija.

Kaip tautinių mažumų atstovai integruojasi į LŠS veiklą ir ar tai populiarus reiškinys tarp tautinių mažumų atstovų dalyvauti LŠS veikloje, o gal kaip tik jaučiama priešprieša LŠS?

Jeigu kalbame apie Vilniaus rajono, Šalčininkų rajono tautinių mažumų moksleivius, jie daugumoje yra aktyvūs ir domisi LŠS veikla, noriai jungiasi, jeigu jiems tai prieinama. Kalbant apie tėvelius, yra viskas daug sudėtingiau, ten jau prasideda politika, kartais draudžia savo vaikams jungtis prie LŠS, būna, patys tėvai patiria vietinės valdžios, darbdavių spaudimą dėl palankumo LŠS, pilnamečiai šauliai jungiasi itin retai.

Tauragės krašte tautinės mažumos nėra skaitlingos, tad jeigu ateina kitatautis jaunimas iš bendrojo lavinimo mokyklų į šaulių būrelius, jie tiesiog yra kaip tų mokyklų mokiniai. Klausimas, apibūdinantis tautinių mažumų įsitraukimą į LŠS veiklą, buvo įtrauktas sąmoningai, siekiant pastebėti vyraujančius skirtumus tarp skirtingų šalies regionų, kuriuose plėtojama šauliška veikla, taip pat siekiant patikrinti, kiek stipriai tam tikruose regionuose yra ignoruojama pilietinė organizacija, tame regione, kuriame tarp gyventojų skaičiaus vyrauja tautinių mažumų atstovai.

Atsakymai į šį klausimą, matome, yra visiškai skirtingi, nors teritorijas skiriantis atstumas yra šiek tiek daugiau nei po šimtų kilometrų. Tauragės teritorinis šaulių vienetas nesusiduria su tautinių mažumų problema, matome, kad tautinių mažumų atstovai, jei ir yra, tai jie puikia susitapatinę su vietiniais gyventojais ir tampa lygiaverčiais, pilnateisiais organizacijos nariais be jokių išorės veiksmų. Visiškai skirtingas momentas mums pateikiamas Vilniaus krašto jaunimo tarpe, ypač Vilniaus ir Šalčininkų rajonuose, kur turime didelę dalį tautinių mažumų atstovų – lenkų bendruomenę. Pateiktas atsakymas iliustruoja tam tikras problemas ir konfliktus, kuriuos galime identifikuoti būtent tame regione. Išsiskiria dvi skirtingo požiūrio grupės, kurias vienija tautiškumas, tačiau skiria amžiaus skirtumas. Jaunimas domisi ir įsitraukia į LŠS veiklą, tačiau vyresnio amžiaus asmenys, skeptiškai žiūrintys į LŠS organizaciją, blokuoja jų dalyvavimą šioje organizacijoje. Apžvelgdami šį skirtingų kartų konfliktą, pastebime pilietinio patriotizmo ir etninio patriotizmo konfliktą. Jaunimas, kaip matome, jau peraugęs į pilietinį patriotizmą, domisi Lietuvos patriotine organizacija LŠS, dalyvauja jos veikloje, nors save gal identifikuoja ir kaip kitos tautybės atstovą, o štai vyresnioji karta laikosi etninio patriotizmo ideologijos ir atsainiai žvelgia į LŠS veiklą, kuri, be abejo, orientuota į visos Lietuvos patriotinį kontekstą ir šalies – Lietuvos – gynybą, jei kiltų grėsmė. Įvertinkime ir atsakyme nuskambėjusią frazę apie politikos vaidmenį. Politika šiuo atveju tame krašte, Vilniaus ir Šalčininkų rajonuose, daugiau ar mažiau orientuota į etninio patriotizmo skatinimą ir plėtojimą, kadangi tokiu būdu tam tikroms grupėms yra daug patogiau organizuoti savo politiką ir išlaikyti pastovų rinkėjų elektoratą.

Žinome, kad LŠS atstovai dalyvauja tarptautinėse sukarintose stovyklose. Gal galite įvardinti, kiek šauliukų per vasarą dalyvauja tarptautinėse stovyklose ir kokią naudą matote jiems dalyvajant tokiose stovyklose?

Apie 50 jaunųjų šauliukų kasmet sudalyvauja jaunimo renginiuose užsienyje. Pasikeitimas patirtimi, savo valstybės atstovavimas ir informacijos sklaidimas, gerų idėjų pritaikymas savo kieme.

Tarptautinėse sukarintose stovyklose dalyvauja itin mažas skaičius jaunųjų šaulių, tai priklauso ir nuo LŠS turimo finansavimo. Manau, per metus tarptautinėse stovyklose tenka pabuvoti apie 100 jaunųjų šaulių per Lietuvą (čia labai priklauso, ar tais metais buvo stovykla su Didžiosios Britanijos kadetais). Čia naudos faktorių galima vardinti daug: socializacija, užsienio kalbų mokėjimas, akiračio praplėtimas, pasaulio pamatymas, tolerancija ir t. t.

Į šias stovyklas rinkinei yra skiriama iki 10 vietų, tad yra atrenkami šauliukai, kurie per metus aktyviai reiškiasi šauliškoje veikloje ir pasižymi aukšta motyvacija. Jaunimas tokiose stovyklose įgyja tarpkultūrinių patirčių, užmezga naujas pažintis, bręsta psichologiškai ir emociškai.

Pateikti atsakymai akivaizdžiai pateikia vieningą nuomonę dėl jauniesiems šauliams teikiamos naudos tarptautinėse stovyklose, kurią jie įgauna būdami jose. Pagrindiniai naudingumo faktoriai, pastebėtinai išskiriami: socializacija, kalbos įsisavinimas, akiračio praplėtimas, ryšių užmezgimas ir tarpkultūriškumo nauda, kurią įgyja jauni asmenys dalyvaudami tokiose stovyklose. Neabejotina, kad ir daugiau jaunų asmenų sudalyvautų tokiose stovyklose, bet viską riboja materialiniai ištekliai, todėl lyginant jaunimo dalyvavimą Lietuvos įvairaus pobūdžio stovyklose, galima apibendrinti, kad jų per metus dalyvauja keli tūkstančiai, o štai tarptautiniu lygmeniu mes galime įvardinti, kad dalyvauja, tik dešimtys dalyvių ir retais metais galime įvardinti, kad dalyvavo šimtas ir daugiau.

Lietuvos šaulių sąjunga – viena iš žinomiausių Lietuvoje patriotinių organizacijų. Kaip, jūsų nuomone, turėtų būti organizuojamas patriotinis ugdymas mokykloje ir kaip tai būtų galima derinti su tarpkultūriškumu?

Manau, pakaktų, kad mokyklose NU veikla būtų reglamentuota pagal valstybės vystymosi poreikį jaunimo ugdymui. Būtina būrelių veiklos kokybiškumo ir prasmingumo kontrolė, labiau finansuojama.

Mokyklose galėtų būti organizuojamos jaunųjų šaulių klasės, čia, manau, planas į ateitį. Šiaip turėti bent 50 proc. ugdymo įstaigų pedagogus, jaunųjų šaulių būrelių vadovus, manau, yra labai realu. Tarpkultūriškumą ir šauliškumą kiekvienas jaunuolis suderins pagal savo vertybių skalę ir supratimą. Tarpkultūriškumą galima vadinti kaip ir netiesioginį šauliškumo konkurentą idėjų kovoje.

Mokyklose trūksta išsamesnio ir gilesnio patriotinio ugdymo, per pamokas to nespėjama, o popamokinė veikla yra daugiau nukreipta į vaiko kitų dalykų ugdymą.

Patriotizmo klausimo atsakymas apibendrina vieną idėją, kad mokyklose ir kitose ugdymo įstaigose yra per mažai dėmesio skiriama patriotiniam auklėjimui ir ugdymui. Pamaštymai apie planuojamą šaulių klasę – verta dėmesio idėja, tik kažin kiek reali, kadangi idėjos neužtenka, privalo būti ir palaikymas, tiek iš ugdymo įstaigų vadovų, ugdymo įstaigos steigėjų, tėvų, mokytojų ir vaikų.

Nereikia daug žvalgytis, juk puikiai matome buriamas „bakalauriato“ klases, kodėl neįgyvendinus šauliškos klasės projekto, tačiau įsivyraujanti multikultūra gali neleisti prasimušti patriotizmo ugdymui, kaip atskiram dariniui. Pabendraus ne vien su LŠS atstovais, bet ir mokytojais, manau, išgirstume panašų atsakymą, kad patriotiniam ugdymui šalia einamos programos nebelyka laiko, nors patriotizmo ugdymu formuojame atsakingą ir visavertį visuomenės pilietį, o įgyvendindami programą patikriname jos įsisavinimą pažymiu ar kitu išraiškos būdu. Patriotizmo vertinti neturime galimybės, galime tik stebėti, kada organizuojamos valstybinių švenčių šventimas ar kitos su mūsų valstybe susijusios panašios akcijos, jų dalyvių aktyvumas, manau, ir yra patriotizmo įvertinimas.

LŠS atstovai kalba apie mokyklų patriotizmo ugdymą, kadangi daugelyje Lietuvos mokyklų veikia šaulių būreliai, kurie prisideda prie mokinių patriotinio auklėjimo, tačiau tai yra atskiri reiškiniai, bet ne visuotinas problemos sprendimas. Manau, kad situacija mokyklose pasikeistų, jei mes mokyklų programoje nebijotume pakeisti „Pilietiškumo ugdymo programos“ į „Patriotiškumo ugdymo programą“, tokiu būdu pakoregavus programą, būtų galima ne vien būrelių lygmenyje, bet ir visų ugdymo įstaigų lygmeniu ugdyti ir skatinti patriotizmą mūsų šalyje, be abejo, orientuotis į pilietinį patriotiškumą, tuo pačiu mažinant įtampą tarp etninio ir pilietinio patriotiškumo atstovų esamą neigiamą nuostatų įvairovę.

Įvardinkite, kokius gebėjimus ir tarpkultūrinės kompetencijos ugdomos stovyklų metu?

Asmeninės kompetencijos ugdymas, atsakomybė, pareiga ir drausmė, elgesio kultūra ir pilietiškumo pareiga, savo šalies istorinis ir kultūrinis pažinimas.

Pažinimas, gebėjimas ieškoti kompromisų, kitų kultūrų toleravimas.

Stovyklose yra ugdomi šie gebėjimai: pilietiškumas, užimtumas, bendravimas, iniciatyvumas, atsakingumas, kultūrinis sąmoningumas ir raiška.

Iš apklaustųjų atsakymų apibendrintai galime pastebėti, kokios kompetencijos ir gebėjimai yra ugdomi stovyklų metu dirbant su jaunaisiais šauliais. Suvaldant tokias mases stovyklų metu, be abejo, drausmė – būtinas faktorius, o tuo labiau ugdoma drausmė – vėliau reikalingas faktorius ir kitose jau net ne šauliškose veiklose, kuriose dalyvauja jauni asmenys.

Pastebimas tarp vyraujančių ugdomų kompetencijų ir pilietiškumas, kurio pagrindu paremta dauguma stovyklų. Pilietiškumui įtvirtinti stovyklų metu organizuojami susitikimai su iškiliais asmenimis ar su asmenimis, kurie dažnai įgyvendina tam tikras pilietines iniciatyvas ar akcijas. Svarbu, kad tarp ugdomų kompetencijų įvardijamas ir kultūrinis pažinimas bei tolerancija kitoms kultūroms, tam, manau, turi įtakos besikeičianti visuomenė, tarptautinės stovyklos, jų nauda, reikšmė ir tęstinumas. Tarpkultūrinė kompetencija ilgainiui taps labai reikšminga, kadangi mišrių šeimų

(skirtingų tautybių) Lietuvoje vis daugėja, o tų šeimų vaikai turės integruotis į visuomenę ir į įvairias organizacijas, siekdami save realizuoti ir parodyti savo gebėjimus.

Kaip Lietuvos šaulių sąjunga turėtų elgtis priešišku provokacijų atžvilgiu?

LŠS turėtų telkti pilietinę visuomenę, vykdyti aiškinamąjį darbą nepasiduoti provokacijoms, stebėti „negeriečius“ ir teikti informaciją atitinkamoms struktūroms bei ruoštis nesmurtiniam bei ginkluotam pasipriešinimui.

Čia labai plati tema. LŠS kaip organizacija, stiprinanti Lietuvos nacionalinius gynybinius pajėgumus, manau, turi aktyviai veikti priešišku provokacijų metu, o veikimo būdų yra begalė.

Visų pirma taikiomis priemonėmis ginti savo nuomonę, ieškoti logiškų sprendimų. Šiandieniniai neramumai didžiojoje Europos dalyje, o ypač Vidurio ir Rytų Europoje, be abejo, verčia sunerimti ir Lietuvos gyventojus, o tuo labiau tam tikrų organizacijų dalyvius kaip LŠS. Paklause apie numatomus provokacinius veiksmus ir LŠS atstovų požiūrį bei nuomonę veikimo klausimais, pastebime išryškėjančią tendenciją, kad LŠS atstovai imtųsi veiksmų provokaciniams veiksmams užgniaužti ir stabdyti, kad taip nevyktų. Be abejo, atstovų nuomone, viskas turi būti įgyvendinta laikantis įstatymų ir LŠS numatytų veikimo ribų, kurias numato LŠS įstatymas ir statutai. Pastebime, kad LŠS problemas linkusi spręsti pasitelkiant taikius metodus ir būdus, tačiau iškilus poreikiui neatmetama galimybė imtis ir ginklo, siekiant apsaugoti savo interesus. Be pasipriešinimo, LŠS atstovai įvardija ir telkimo misiją, kad LŠS imasi telkti asmenis priešiniuisi. Suprantamas dalykas, kadangi šiuo metu LŠS viena iš gausiausių pilietinė – sukarinta organizacija Lietuvoje ir jų aplinkinių ratas gali išsiplėsti kritiniu šaliai momentu. Aišku, tenka apgailestauti, kad pastaruoju momentu tam tikra dalis politikų bandė nuginkluoti LŠS apribodami jos karines galias, palikdami jai tik pilietinę gynybą. Nesuprantami planai, kada kaimynystėje vyksta realūs karo veiksmai ir provokacijos. Nežiūrint politinių siekių, LŠS pasipriešino šiam užmojiui ir planai apriboti LŠA karinę gynybą buvo atšaukti.

Apibūdinkite į organizacijos veiklą įsitraukiančių asmenų skaičių iki Ukrainos įvykių ir jiems prasidėjus. Ar tai tiesa, kad LŠS narių skaičius ėmė sparčiai daugėti?

Naujausiais duomenimis, trečdaliu padidėjo interesantų skaičius, palyginant su 2012 metų tuo pačiu laikotarpiu.

Rusijos agresijos Ukrainoje akivaizdoje LŠS narių skaičius ypač didžiuosiuose miestuose ėmė labai sparčiau augti. Sakyčiau, išaugo nuo 5 iki 10 kartų per paskutinius 3 mėnesius. Bet svarbiausiai minėtina, kad jungiasi vidutinio amžiaus šauliai (ne jaunieji šauliai) ir šitas aktyvėjimas džiugina mane ne vien savo kiekybe, bet labiau kokybe. Realiai, pagal tai, kaip merdėjo LŠS, tai šioks toks pagyvėjimas jaučiasi.

Jei kažkas bando įrodinėti, kad lietuviai nemoka susitelkti pavojaus atveju, jie labai klysta. Lietuvių susitilkimą ir išreiškimą Lietuvos saugumui paskatino Ukrainos įvykiai, kurie jau trunka apie pusę metų. Neatsitiktinai pasidomėjau šaulių gretų papildymu LŠS, kadangi iš informacinių šaltinių per televiziją, spaudą ir įvairius portalus ta žinia buvo transliuojama, tačiau norėjosi įsitikinti apie realią padėtį iš tiesiogiai su ta informacija susiduriančiais asmenimis. Savo atsakymais jie patvirtina, kad LŠS narių skaičius išauga ir net ženkliai. Matome, kad tam tikrai atvejais net dešimt kartų. Labai svarbu pažymėti, kad didžiausias LŠS narių gretas papildė Vilniaus teritorinį padalinį, kurio teriją sudaro ir daug tautinių mažumų atstovų gretos, bet tautiniai skirtumai, suprantama, nublanko prieš galimą pavojų, kylantį iš išorės valstybės agresorės.

Naujas pokytis LŠS – tai, kad aptariamais įvykiais paskatino į LŠS įsitraukti ir vidutinio amžiaus asmenis, kadangi pastaruoju metu LŠS daugiausiai vienija jaunimą iki pilnametystės, toliau lyg nutrūksta asmenų įsitraukimas į šią organizaciją, aišku, tai vėl lemia tam tikri veiksmi – profesionalių asmenų nebuvimas, kuris gebėtų vykdyti veiklas su suaugusiais asmenis, nesantis poreikis telkti vidutinio amžiaus asmenis, finansų trūkumas siekiant įgyvendinti suaugusiųjų užimtumą. Tarptautiniai priešiški valstybių veiksmi, manau, sužadino piliečių norą tapti reikalingais ir norą prisidėti prie valstybės saugumo. Suprantamas dalykas, kad į kariuomenės dalinius, nesant tiesioginiams karo kontaktams, eiliniai piliečiai nešaukiami, o štai LŠS – organizacija, kuri jau ima telkti jaunus pilnamečius asmenis pasirengimui netikėtiems kariniams atvejams. Suprantama, kad visas LŠS asmenų judėjimas, jų skaičiaus augimas ir veiklos derinamos su Lietuvos kariuomenės atstovais, kadangi LŠS yra Lietuvos kariuomenės sudedamoji dalis. Tokiu būdu ateidamas ir duodamas priesaiką LŠS tampa pilnateisiu organizacijos nariu ir atsiduria Lietuvos kariuomenės vieno iš padalinių LŠS dalies vienetu.

Analizuojant LŠS veiklas pastebima, kad veiklose dažniausia dalyvauja jaunimas (mokiniai): mokymai, pratybos ir pan. Ar jaučiate, kad trūksta vidutinio amžiaus asmenų LŠS organizacijos veikloje ir kokias priežastis įvardintumėte, kad LŠS veikloje nematome vidutinio amžiaus asmenų?

Dirbant su jaunaisiais šauliais LŠS surado nišą, nes jaunieji šauliai yra moksleiviai ir labai domisi karyba, taip pat yra lengviau prieinami ir susisteminami. Jauniesiems šauliams pasiekus pilnametystę ir baigus mokyklą, labai sudėtinga juos išlaikyti, kadangi LŠS neturi pajėgumų ir nėra prasmės dubliuoti tokias organizacijas kaip Lietuvos kariuomenė ar Krašto apsaugos savanorių pajėgos, kur daugelis pratęsia savo tarnybą. LŠS tapimas jaunimo organizacija – tai greičiau aplinkybių pasekmė, LŠS, manau, galėtų užimti daug reikšmingesnę vietą Lietuvos gynybinėje struktūroje, daug aišku priklausau ir nuo visuomenės savimonės.

Vidutinio amžiaus asmenys paprastai renkasi savanorių pajėgas, nes pastarosios didesnę dėmesį skiria karybai, turi finansavimą. Visų pirma dėmesio nebuvimas vidutinio amžiaus žmonių veiklai ir visiškai nuvertintas savanoriškumas ir patriotizmas.

LŠS veikloje trūksta vidutinio amžiaus asmenų, priežastys: nėra kvalifikuotų specialistų apmokyti žmones, nėra pakankamai materialinių resursų (ginklų, šaudmenų, aprangų) tinkamai aprengti žmones.

Skirtingi požiūriai susiformuoja kalbant apie jaunų asmenų, turiu omenyje jau po pilnametystės, įtraukimą į LŠS. Tam tikra dalis įvardija, kad norintys tęsti karybos veiklas pasirenka Lietuvos kariuomenės savanorių pajėgas ir ten vykdo tarnybą, o LŠS jiems buvęs kaip tramplinas pasirenkant tolimesnį kelią. Kita nuomonė, kurią palaiko ypač didelė kalbintų asmenų nuomonė, kad LŠS užima mažą vaidmenį Lietuvos gynybinėje struktūroje, nors reiktų paminėti, kad šiuo metu formuojami ir Koviniai šaulių būriai, o šią vasarą renkami pilnamečiai šauliai atlikti Bazinius kario mokymus (BKM), tačiau LŠS nebuvo tiek patraukli pilnamečiams asmenims, lyginant su paauglių poreikiais, kuriuos LŠS išgali patenkinti.

Vidutinio amžiaus žmonių grupei patrauklumą būtų galima sukurti, jei LŠS skirtų didesnę dėmesį vidutinio amžiaus žmonių grupei. Patrauklumas galimas sukurti organizuojant įvairius mokymus ir rengiant tam tikras metodikas, kad ir pasinaudojant Lietuvos kariuomenės turima mokymo baze, tokiu būdu LŠS atsirastų ir vidutinio amžiaus narių, kurie galėtų įgyvendinti tam tikras užduotis ir veiksmus. Be abejo, kažkam pradėti jau reikia žmonių, todėl šiuo metu, manau, pats tinkamiausias momentas, kad pritraukti asmenis į LŠS ir pradėti veiklas skirtas vidutinio amžiaus asmenims. Įgyvendinus suaugusių karinį rengimą, LŠS taptų ne vien jaunimo, senjorų ir pavienių vidutinio amžiaus organizacija, bet taptų amžiaus skirtumus turinčių asmenų organizacija, gebanti kokybiškai užimti ir ugdyti įvairaus amžiaus asmenis. Kodėl taip svarbu įtraukti vidutinio amžiaus asmenis, jei jie turi galimybę eiti į savanorišką karo tarnybą? Būtinai atsakyti, kad ne visi gali ten patekti dėl tam iškeltų normatyvų, kiti negali suderinti civilinio darbo su karine tarnyba, o štai LŠS galėtų tapti puiki dirva tiems, kuriems rūpi šalies karinė gynyba, apsauga. Įgyvendinus tokias naujoves, LŠS atsiskleistų visai kitaip, kadangi šiuo metu daugelis visuomenės įvardija LŠS kaip vaikų ir senjorų organizaciją, o tai reiktų padaryti šiuo metu, kada jaučiamas visuomenės susidomėjimas LŠS.

Kaune veikia P. Plechavičiaus kadetų mokykla. Ar nemanote, kad LŠS galėtų turėti savo Jaunųjų šaulių mokyklą, kurioje be karybos elementų ir mokomųjų dalykų būtų labiau nei kitose ugdymo įstaigose ugdomas patriotiškumas?

Manau, kad jaunimas stovyklose yra pakankamai ugdomas patriotiškai, tokia mokykla būtų gerai, jeigu būtų lėšų.

Abejoju, ar būtinas išskirtinis patriotizmo dėstymas atskirose mokyklose. Pakankamai geras įdirbis yra jaunųjų šaulių būrelių veikloje ir tai reikėtų labiau plėsti, gerinti veiklos kokybę ir, žinoma, gerinti materialinę-mokomąją bazę (atsakingų asmenų mokymas ir finansavimo didinimas). O patriotizmo mokymo kokybę reikėtų visose mokyklose kelti ir labiau gerbti tuos, kas tai daro.

LŠS taip pat galėtų turėti savo mokyklą, tik reikia žiūrėti, ar tai yra būtina ir labai efektyvu. Ką LŠS netolimoje ateityje turės, tai yra jaunųjų šaulių klases mokyklose, tai, manau, puikiai padės pasiekti tikslą.

Specialios mokyklos steigimas, kurią kuruotų LŠS sąjunga, matome, kad idėja neatmestina, tačiau apklaustieji supranta dabartinę finansinę padėtį ir bijo prognozuoti tokios mokyklos idėją, todėl mokyklos idėjos principą respondentai bando įprasminti labiau gilinant įdirbį bendrojo lavinimo mokyklose, kuriose jau yra jaunųjų šaulių būreliai, o kuriose nebėra, steigiant ten būrelius ir gilinti patriotizmo ir pilietiškumo idėją per mokyklas.

Aišku, mokyklos kryptis neatmestina, tačiau vėl atsiras kadru trūkumas. Dirbant ir kuriant tokio pobūdžio darinį, reiktų visos stiprios materialinės bazės ir personalo. Kadangi tai kryptinga mokykla, ugdanti ne vien bendruosius dalykus, bet ir karybos elementus, taip pat ir patriotizmo idėjų plėtojimą, iš karto atsiras personalijų klausimas, todėl reiks didelių kompetencijų ir aukštų moralinių vertybių, kad viskas būtų visapusiškai įgyvendinta. Mokyklos organizavimo klausimas bendram kontekste neatmestinas, tačiau aplinkybės ir galimybės, o tam tikru atveju ir poreikis, diktuoja kitą kryptį, todėl galima kalbėti apie bendrojo lavinimo mokykloje kuriamą šaulių klasę, kuri parodytų, kiek efektyvu būtų kurti atskirą mokyklą.

IŠVADOS

- 1) Nustatyta, kad etninio ir pilietinio patriotizmo sampratos yra skirtingos. Etniškumas pasireiškia per tautos istoriją, kultūrą, papročius, vertybes, tautos tapatumą, įsipareigojimą Lietuvos tautai ir valstybei, o pilietiškumas suprantamas kaip asmens teisės, pareigos ir atsakomybė demokratinei valstybei, valstybės gerovės siekimas vykdant veiklą visuomenės labui.
- 2) Šiuolaikinė globalizacija ir postmoderni socialinė tvarka suponuoja patriotizmo svarbą, kuri pasireiškia per pilietinę ir etninę kultūrą. Remiantis išvardintais veiksniais, tautos ir valstybės pilietiškumo ir tautiškumo tarpusavio santykių problema tampa viena aktualiausių, tiek teoriniame, tiek praktiniame diskurse, siekiant išlaikyti bei puoselėti patriotizmą. Etninis ir pilietinis ugdymas suvokiamas kaip valstybingumo išlikimo garantas.
- 3) Po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo visuomenės švietimo turinys jungia tris sandus: gimtąją kalbą, istorinę atmintį ir etninės bei pilietinės kultūros žinias. Mokymo proceso metu per edukacines programas mokiniai įtraukiami į etninį ir pilietinį pažinimą, siekiant skatinti tautinę savimonę ir ugdyti patriotizmą.
- 4) Etninių ir pilietinių vertybių ugdymas dažnu atveju tėra vienakryptis, be atsako tų, į kuriuos nukreiptas šis edukacinis procesas. Prasto turinio metodinės priemonės ir metodai, skirti ugdyti pilietinę atsakomybę, nedidina jaunosios kartos motyvacijos, todėl būtina atkreipti dėmesį ne tik į dėstomų dalykų gausą, bet ir jų turinį bei pateikimą.
- 5) Šių dienų patriotizmo raišką apima keturi pagrindiniai šaltiniai: mokykla, žiniasklaida, kultūra ir visuomeninės pilietinės organizacijos. Mokykla, ugdydama jaunąją kartą, pakloja pamatus patriotizmo suvokimui ir prasmei. Žiniasklaida daro didžiausią įtaką formuojant visuomenės požiūrį į patriotizmą. Kultūra yra viena veiksmingiausių ir labiausiai motyvuotų būdų patriotizmo skatinimui. NVO, pasitelkdama savo grupės interesus ir jiems atstovaudama, taip pat prisideda prie tautos požiūrio formavimo.
- 6) Lietuvos šaulių sąjunga – tai organizacija, vienijanti patriotiškai nusiteikusius asmenis, kurie dažnai visuomeniniais pagrindais įsitraukia į šios organizacijos veiklą: organizuoja patriotines šventes ir įvairius minėjimus, dalyvauja juose, nuolat ruošiasi savo tėvynės gynybai.
- 7) Lietuvos šaulių sąjungos veikla – neatsiejama kryptinga jaunimo ugdymo veikla. Ugdymas, kurio metu jauni asmenys ugdomi patriotiškumo ir mokomi įvairių karybos elementų, kuriuos įgyja Lietuvos ir tarptautinių stovyklų metu.

- 8) Lietuvos šaulių sąjungos veiklos nuosekliai ugdo jauno asmens tarpkultūriškumą užsiėmimų metu. Tarpkultūrinė veikla ir tarpkultūrinis bendradarbiavimas yra vienas iš sudedamųjų LŠS veiklų elementų.
- 9) Lietuvos šaulių sąjungos veiklos daugiausiai orientuotos tik į moksleiviško amžiaus jaunimą, kuris gali save realizuoti organizuojamose veiklose, kurias įgyvendina LŠS. LŠS veikloje nebėra kryptingos veiklos su vidutinio amžiaus asmenimis, kurie galėtų įsitraukti į LŠS veiklą.
- 10) Dabartiniai įvykiai Ukrainoje paskatino daugelį Lietuvos piliečių įsitraukti į LŠS gretas ir reikalui esant jie stos ginti savo valstybės. Tokiais savo veiksmais dauguma Lietuvos piliečių įrodo, kad jie nėra abejingi savo tautos likimui.

SANTRAUKA

XXI amžiuje pasidėjus tautų vienijimosi ir globalizacijos erai, iškilo pavojus etninio ir pilietinio patriotizmo išsaugojimui bei kūrimui. Tautos ir valstybės, pilietiškumo ir tautiškumo tarpusavio santykių problema tampa viena aktualiausių akademiniuose diskursuose ir viešajame gyvenime. Patriotizmas mūsų šalyje ugdomas per švietimo sistemą, žiniasklaidą ir religines institucijas, valstybinių ir tautinių švenčių metu, patriotines organizacijas – Skautus, Šaulius, Ateitininkus, karių savanorių susivienijimus ir kt.

Darbo tikslas – išanalizuoti etninio ir pilietinio patriotizmo šaltinius bei atskleisti patriotiškumo ugdymą Lietuvos šaulių sąjungoje.

Darbo tikslui pasiekti išskelti šie uždaviniai:

- 1) identifikuoti etninio ir pilietinio patriotizmo sampratą šiuolaikiniame kontekste;
- 2) įvardinti etninio ir pilietinio patriotizmo svarbą šiuolaikiniame kontekste;
- 3) identifikuoti šiuolaikinio ugdymo prielaidas formuojant jaunimo patriotizmo apraiškas;
- 4) įvardinti etninio ir pilietinio patriotizmo šaltinius;
- 5) identifikuoti patriotizmo ugdymą patriotinėse organizacijose;
- 6) išanalizuoti Lietuvos šaulių sąjungos organizacijos veiklos kryptis patriotiškumo ugdymo kryptimi.

Darbo struktūra: turinys, įvadas, trys skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, priedai.

Atsižvelgiant į uždavinius ir taikant aprašomąjį, šaltinių analizės, literatūros analizės, sisteminimo ir apibendrinimo metodus, pirmojoje dalyje buvo pateikta etninio ir pilietinio patriotizmo samprata šiuolaikiniame kontekste. Antrojoje darbo dalyje išanalizuoti etninio ir pilietinio patriotizmo šaltiniai Lietuvoje. Trečiojoje darbo dalyje pristatyta Lietuvos šaulių sąjungos veikla, numatomos organizacijos ateities gairės.

Atlikus mokslinį tiriamąjį darbą, galima teigti, kad visos Lietuvos šaulių sąjungos veiklos (šventės, minėjimai, stovyklos, kariniai mokymai, tarpkultūrinis bendradarbiavimas) nuosekliai ugdo jauno asmens etninį ir pilietinį patriotiškumą.

SUMMARY

In the 21st century, when era of unification of the nations and globalization started, to save and create ethnic and national patriotism was dangerous. Relations between nation and state, public soul and nationalism become one of the main issues in academic discourses and public life. Patriotism in our country is educated through educational system, media, church, in state and national festivals, patriotic organizations-Scouts, National Guards, Futurists, unities of volunteering soldiers and et cetera.

The aim of the work is to analyze sources of ethnic and civic patriotism and reveal education of patriotism in Lithuanian National Guard union.

The aims of the work are:

1. To identify understanding of ethnic and civic patriotism in the modern context.
2. To show the importance of ethnic and civic patriotism in the modern context.
3. To identify the presumption of youth patriotism in modern education.
4. To fix the sources of ethnic and national patriotism.
5. To identify education of patriotism in patriotic organizations.
6. To analyze directions of patriotic activities in Lithuanian National Guard.

The work consists of presentation, three chapters, conclusions, recommendations, literature, summary in Lithuanian and English, supplements.

Concerning the aims and applying methods of description, analysis of sources and literature, systematic and generalization methods concept of ethnic and national patriotism was given in the first part of the work. The second part deals with the analysis of sources of ethnic and national patriotism in Lithuania. Lithuanian National Guard activity is presented in the third part of the work with the future directions of the organizations.

Scientific research has shown that all activities of Lithuanian National Guard organization (festivals, celebrations, camps, military trainings, intercultural cooperation) consequently educate ethnic and national patriotism of a young personality.

REKOMENDACIJOS

Lietuvos šaulių sąjungai rekomenduojama toliau plėtoti tarptautinių stovyklų vykdymą ir dalyvavimą jose, įtraukiant kuo daugiau jaunųjų šaulių, kurie turtintų savo tarpkultūrines kompetencijas. Jauniems žmonėms svarbu šiuolaikinėje visuomenėje pažinti kitas kultūras.

Plėtojant Lietuvos šaulių sąjungos veiklą įtraukti kuo daugiau vidutinio amžiaus asmenų, kurie galėtų įsitraukti į Lietuvos šaulių sąjungos veiklas. Įtraukiant vidutinio amžiaus asmenis į Lietuvos šaulių sąjungos veiklas, patriotizmo ir tautiškumo idėjos būtų geriau įtvirtinamos ne vien tarp jaunų asmenų t. y. mokyklinio amžiaus, bet ir tarp vidutinio amžiaus asmenų.

Daugiau ir įvairiomis priemonėmis viešinti įgyvendintas veiklas ir projektus, neapsiriboti vien Lietuvos šaulių sąjungos leidiniu „Trimitas“, bet ieškoti ir naujų sklaidos būdų, kurios geriau supažindintų visuomenę apie Lietuvos šaulių sąjungos veiklas.

Organizuojant vasaros stovyklas nebijoti masiškumo ir įtraukti kitų organizacijų atstovus, kurios pareiškia norą dalyvauti tokio pobūdžio stovyklose. Masiškų stovyklų metu bus atkreipiama didesnis visuomenės susidomėjimas ir patrauklumas bei susidomėjimas Lietuvos šaulių sąjunga.

Įtraukti į Lietuvos šaulių sąjungos veiklas kuo daugiau tautinių mažumų atstovus, ypač tose teritorijose, kuriose yra ypač didelis tautinių mažumų paplitimas. Įtraukiant tautinių mažumų atstovus, bus mažinama atskirtis tarp etninio ir pilietinio patriotizmo atstovų. Tokia veikla turės didelės naudos tolimesnei valstybės politinei ir patriotiniai raidai.

LITERATŪRA

1. Aalberg, T., van Aelst, P., Curran, J. 2010. Media System and Political Information Environment: A Cross-National Comparison. *The International Journal of Press/Politics*, 15 (3), p. 255-271.
2. Almond, G., Verba, S. 1963. The civic culture. Princeton.
3. Asakavičiūtė, V. 2007. Tarp Rytų ir Vakarų: tautinio tapatumo problema XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios lietuvių filosofijoje. *Lietuvių tautos tapatybė: tarp realybės ir utopijos*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 194-217.
4. Bagdonavičius, V. 2008. Tauta ir globalizacija Vydūno filosofijoje. Bagdonavičius V. *Spindulys esmi begalinės šviesos: etiudai apie Vydūną*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, p. 131-143.
5. Balčius, J. 2007. Doroviniai tautos ir valstybės vienybės pagrindai. *Lietuvių tautos tapatybė: tarp realybės ir utopijos*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, p. 218-235.
6. Baležentis, A. 2008. Seniūnijos vystymo problemų analizė. Viešoji politika ir administravimas: 24, p. 74.
7. Balčytienė, A. 2004. Žiniasklaidos kultūra. Lyginamieji svarstymai: Europa ir Lietuva. *Darbai ir dienos*, 38, p. 75-110.
8. Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. 2006. Žiniasklaida kaip aktyvus politinių procesų veikėjas informuojant visuomenę apie ES: lyginamasis požiūris. *Informacijos mokslai: mokslo darbai*, 37, p. 92-110.
9. Bartuškaitė, 2011. Politinio ir socialinio pasitikėjimo bei dalyvavimo raiška Lietuvos demokratijoje. *Kultūra ir Visuomenė. Socialinių tyrimų žurnalas*, 2 (1), p. 27-47.
10. Brazienė, R., Guščinskienė, J. 2004. Socialinės atskirties modeliai Lietuvoje. *Filosofija. Sociologija*, 4, p. 54.
11. Boyle, R., Kelly, L. W. 2013. Commentary: Television, Business Entertainment, and Civic Culture. *Television & New Media*, 14 (1), p. 62-70.
12. Bryant, A. N., Gayles, J. G., Davis, H. A. 2012. The Relationship between Civic Behavior and Civic Values: A Conceptual Model. *Research in Higher Education*, 53 (1), p. 76-93.
13. CIVICUS. Internetinė prieiga <http://www.civicus.org> (Prisijungimo laikas 2014-02-13).
14. Čekutis, R., Žygelis D. 2007. Internetinė prieiga <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2007-06-04-laisves-kryzkeles-lietuvos-sauliu-sajunga/4523> (Prisijungimo laikas 2014 - 04 - 14)
15. Čepienė, I. 2005. Internetinė prieiga http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=2232&p_d=21380&p_k=1 (Prisijungimo laikas 2014-02-12).

16. Čiužaitė, M. 2007. Studentų tautinės savivokos bruožai: VPU atvejis. Tautiškumas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dermė? *Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla*, p. 222-245.
17. Digrytė, E. 2010. Internetinė prieiga <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/akrupavicius-pas-mus-graikijos-kol-kas-nebus-nes-visuomene-yra-apatiska-ir-politiskai-neisprususi.d?id=33345323#ixzz2sXXTeYtj> (Prisijungimo laikas 2014-02-12).
18. Donskis, L. 2008. Globalizacija ir tapatybė: asmeninės pastabos apie lietuviškuosius tapatybės diskursus. *Lietuviškojo identiteto trajektorijos*. Kaunas: VDU, p. 173-187.
19. Dromantienė, L. 2008. *Socialinės Europos kūrimas*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras.
20. Drungytė, E. 2014. Internetinė prieiga <http://www.ekspertai.eu/istrauka-is-antano-maceinos-knygostautinis-auklejimas/?comm=1> (Prisijungimo laikas 2014-02-14).
21. Dumčius, A. 2006. Ar išliks lietuvių tauta? Internetinė prieiga <http://www.omni.lt> (Prisijungimo laikas 2014-02-12).
22. Eder, K., Kantner, C. 2002. Interdiskursivität in der europäischen Öffentlichkeit. *Berliner Debate Initial*, 5(13), p. 79-88.
23. Europos pilietybės konvencija, priimta 1997 11 06 Strasbūre, įsigaliojusi 2000 03 01.
24. Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas. Aktuali 2010-04-27. Valstybės žinios Nr. VIII-1328.
25. Fichte, J. G. 1807. Der Patriotismus und sein Gegenteil. Patriotische Dialogen.
26. Flaskerud, J. H. 2008. Civic Culture. *Issues in Mental Health Nursing*, 29 (5), p. 537-540.
27. Förster, Fr. W. 1924. *Angewandte politische Ethik*, Wiesbaden.
28. Genzelis, B. 1989. Nacionalumo sampratos deformacija. *Tautinis mentalitetas: Istorijos filosofiniai apmąstymai*, p. 245.
29. Gerhards J. 2002. Öffentlichkeit. In Neverla I., Grittmann E., Pater M. (Hrsg.) *Grundlagentexte zur Journalistik*. Konstanz: UVK Verlagsgesellschaft, p. 128-136.
30. Gerhards J. 2000. Das Öffentlichkeitsdefizit der EU im Horizont normativer Öffentlichkeitstheorien. In Keable H., Kirsch H., Schmidt-Gernig A. (Hrsg.) *Transnationale*, p. 445-465.
31. Goštautas, S. 2006. Tapatybė N. Putinaitės vizijoje / Draugas.
32. Granovetter, Mark. 1983. The Strength of Weak Ties: A Network Theory Revisited in R. Collins (ed.). *Sociological Theory*, 1, p. 201-233.
33. Grigas, R. 2002. Lietuvių tautiškumas ir pilietiškumas globalizacijos akivaizdoje. *Tautodailės metraštis*, 7, p. 1-6.

34. Grigas, R. 2007. Nacionalinis sąmoningumas šiandien: jaunuomenės pasirinkimo drama. Tautiškumas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dermė?: monografija. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, p. 13-28.
35. Grinius, K. 2011. Tauta, išbandymai, dorovė: tarp komunizmo ir demokratijos. Naujasis židinys – Aidai, p. 344.
36. Habermas J. 2001. Why Europe Needs a Constitution. In *New Left Review*, 11, p. 5-26. Internetinė prieiga <http://www.newleftreview.net/PDFarticles/NLR24501.pdf> (Prisijungimo laikas 2014-02-13).
37. Hernandez, E., Robles, M. C., Martinez, J. B. 2013. Interactive Youth and Civic Cultures: The Educational, Mediatic and Political Meaning of the 15M. *Comunicar*, 20 (40), p. 59-67.
38. Horning, M. A. 2007. Putting the Community back into Community Networks: A Content Analysis. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 27: 417-426.
39. Ilgalaikė pilietinio ir tautinio ugdymo programa. Valstybės žinios, 2006-09-26, Nr. 102-3939.
40. Ilon, L. 1998. Can NGOs provide Alternative Development in a Market – Based System of Global Economics? *Current Issues in Comparative Education*. 1 (1), p. 42-45.
41. Internetinė prieiga <http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/pagrindinis/pagrindiniai-kompetenciju-ugdymo-aspektai/siuolaikinio-ugdymo-tikslas-asmens-kompetencijos/> (Prisijungimo laikas 2014-02-12).
42. Janoski, T. 1998. Citizenship and Civil Society: a Framework of Rights and Obligations in Liberal, traditional and Social Democratic Regimes. Cambridge: Cambridge University Press.
43. Janušauskienė, D. 2013. Tolerancijos apraiškos Lietuvoje: vertybinės nuostatos tautinių mažumų atžvilgiu. *Socialinių mokslų studijos*, 5 (2), p. 421-432.
44. Jarutis, V. 2011. Kultūros paveldas, tautinė valstybė ir globalizacija: tarpusavio ryšiai ir įtakos. *Politologija*, 3 (63), p. 87- 116.
45. John, P., Fieldhouse, E., Liu, H. 2011. How Civic is the Civic Culture? Explaining Community Participation Using the 2005 English Citizenship Survey. *Political Studies*, 59 (2), p. 230-252.
46. Johns, G. 2000. NGO Way to Go. Political Accountability of Non-Governmental Organizations in a Democratic Society, IPA backgrounder, (3) 12, p. 1-14.
47. Kahne, J., Westheimer, E. 2001. What Kind of Citizen? California University Press.
48. Kahne, J., Lee, N. J., Feezell, J., T. 2013. Civic and Political Significance of Online Participatory Cultures among Youth Transitioning to Adulthood. *Journal of Information Technology & Politics*, 10 (1), p. 1-20.
49. Kauno apskr.. Vytauto Didžiojo šaulių 2 – osios rinktinės informacija (2013). Ariogaloje// Trimitas Kaunas. Nr. 4., P-9

50. Kaminskaitė, A. 2003. Pilietiškumo sklaida postmodernioje karinėje organizacijoje. *Pilietiškumo samprata ir piliečių ugdymas demokratinėje visuomenėje*. Vilnius: Generolo Juozo Žemaičio Lietuvos karo akademija, p. 116-121.
51. Kasparavičius, A. 2011. Politinė kultūra ir politikų kritika. Valstybė žmogaus širdyje: tautos ir valstybės atskirtis, p. 191.
52. Kavaliauskaitė, E. 2011. Valstybės funkcijų delegavimas nevyriausybinėms organizacijoms. *Teisinės ir politinės informacijos skyrius*, p. 4-16.
53. Klimka, L. 2007. Etninės kultūros ugdymas: problemos ir aktualijos.
54. Kilpys, V. (2012). Žalgiris 2012// Trimitas Kaunas. Nr. 4., P - 13
55. Kilpys V. (2011). Stiprėja tarptautinis bendradarbiavimas // Trimitas Kaunas. Nr. 6., P-3
56. Kopper, G. G. 1997. Europäische Öffentlichkeit – Ansätze für ein internationales.
57. Krupavičius, A. 2000. Demokratinė politika ir informacijos visuomenės iššūkiai. *Informacijos mokslai*, 13, p. 16-25.
58. Krupavičius, A., Šarkutė, L. 2004. Žiniasklaida ir politika. Lietuvos politinė sistema: sąranga ir raida. *Poligrafija ir informatika*, p. 143–178.
59. Kundrotas, M. 2011. Internetinė prieiga <http://www.patriotai.lt/straipsnis/2011-09-04/kova-su-patriotais-jau-sisteminis-reiskinys> (Prisijungimo laikas 2014-02-15).
60. Lašas, E. 2013. Internetinė prieiga <http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/aliasas-liberalizmas-patriotizmo-priesas.d?id=60969649#ixzz2t6kgtqH6> (Prisijungimo laikas 2014-02-15).
61. Laurėnas, V. 2005. Tautos delokalizacijos trauma. Tautinės tapatybės dramaturgija. Vilnius: VPU leidykla, p.173-186.
62. Lietuvos šaulių sąjungos įstatymas. Prieiga per internetą. http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.sauliusajunga.lt%2Fimages%2FSajunga%2FTeisesAktai%2Fnaujas%2520lss%2520istatymas.doc&ei=15xNU_OOFMqS7QbA6oDYDw&usg=AFQjCNGeyEGOD0d022gycD8MgrBustR1Q&sig2=Ff9B1wwE8IWP07z69Kx6ag. (Prisijungimo laikas 2014-04-15).
63. Lietuvos statistikos departamentas. Internetinė prieiga <http://www.stat.gov.lt/> (Prisijungimo laikas 2014-02-15).
64. Liem, G. A., Chua, B. L. 2013. An expectancy-value perspective of civic education motivation, learning and desirable outcomes. *Educational Psychology*, 33 (3), p. 276-306.
65. Lučinskas G... (2012). Alytaus šile vėl ieškota partizanų paliakų.// Trimitas Kaunas. Nr. 4., P - 18
66. Lukšienė, M., 2000. Jungtys. Vilnius: Alma litera.
67. Maceina, A. 1991. Tautinis auklėjimas. Kaunas, Šviesa.

68. Matonytė, I. 2004. Socialinis kapitalas: nuo mokslinių tyrimo perspektyvų prie empirinių pastebėjimų. Gero valdymo klausimas. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 1, p. 22-37.
69. McNair, B. 2000. Journalism and Democracy: An Evaluation of the Political Public Sphere. London & New York: Routledge.
70. Melnikienė, R., Vidickienė, D. 2010. Visuomenės lūkesčiai dėl Lietuvos kaimo politikos krypčių. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 3 (19), p. 28-32.
71. Miegel, F., Olsson, T. 2013. Civic Passion: A Cultural Approach to the “Political”. *Television & New Media*, 14 (1), p. 5-19.
72. de Munnynck, M. 1914. Psychologie du patriotisme.
73. Nazarov, E.. (2012). Mes sumaniausi, stipriausi ir šauniausi// Trimitas Kaunas. Nr. 4., P 11
74. Nevyriausybių organizacijų informacijos ir paramos centras. Internetinė prieiga <http://www.3sektorius.lt/> (Prisijungimo laikas 2014-02-15).
75. Noreikaitė, R. 2013. Internetinė prieiga <http://cibulis.blogspot.com/2013/02/mes-ne-naciai-ne-fasistai-ir-ne.html> (Prisijungimo laikas 2014-02-12).
76. Pauliukevičiūtė, A. 2010. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė bei kultūros valdymas. *Viešoji politika ir administravimas*, 32, p. 64.
77. Petrauskis, K. 2003. Žiniasklaidos vaidmuo vienijant pilietinę visuomenę. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. Seminaras: Pilietiškumo samprata ir visuomenės ugdymas demokratinėje visuomenėje, p. 57-62.
78. Pfetsch, B. 2004. Europäische Öffentlichkeit. Wie können Medien zur Demokratisierung der Europäischen Union beitragen? Vortrag im Rahmen der Reihe „Europa sucht sein Profil“, Hospitalhof Stuttgart, Stuttgart.
79. Pitrenaitė, B., Astrauskas, A., Mikulskienė, B. 2011. Saugios savivaldybės organizacinės valdymo struktūros kūrimas. *Viešoji politika ir administravimas*, 10 (4), p. 645.
80. Puleikytė, K. 2006. Internetinė prieiga <http://www.geopolitika.lt/?artc=319> (Prisijungimo laikas 2014-02-17).
81. Putnam, R. D. 2000. Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community, N. Y. London, Toronto, Sydney, Singapore, Simon & Schuster.
82. Prieiga per internetą <http://www.lrytas.lt/-12984375561297797336-p2-k%C4%85-lietuvoje-veikia-pilietin%C4%97s-organizacijos.htm> (Prisijungimo laikas 2014 - 04 – 21)
83. Prieiga per internetą <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-03-12-jaunimo-organizacijos-apdovanotos-uz-tautines-pilietines-patriotines-iniciatyvas/78666> (Prisijungta 2014 - 04 – 21:
84. Prieiga per internetą. http://www.istorijoszurnalas.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=446%3Avyta-utas-jokubauskas-vienui-vieni-auli-rengimas-partizaniniam-karui-19241940-m-

[lietuvoje&catid=26%3Aistorija-mokslo-darbai-86-tomas&Itemid=42](#) 5 (Prisijungimo laikas 2014 – 04 – 14)

85. Prieiga per internetą <http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/karo-zona/rusijos-agresija-ukrainoje-gausina-lietuvos-sauliu-gretas-784-420023> (Prisijungimo laikas 2014-04-18).
86. Prieiga per internetą <http://www.liberalai.lt/lt/naujienos-3/liberalu-lyderiai-ragina-stiprinti-savanoriska-krasto-gynyba-istojo-i-sauliu-sajunga-3450> (Prisijungimo laikas 2014 - 04 – 18)
87. Ranonytė, A. 2007. Moksleivių pilietiškumo nuostatos: teorinės prieigos ir realybės atspindžiai. Tautiškumas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dermė? Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, p. 176- 199.
88. Reese, L. A., Rosenfeldas, R. A. 2008. Introduction: Comparative Civic Culture. *Journal of Urban Affairs*, 30 (4), p. 355-374.
89. Rooney, R., Nesdale, D., Kane, R., Hattie, J., Goonewardene, R. 2012. The Development of the Universal Ethnic Identity Scale (UEIS) for use in an Australian context. *Australian psychologist*, 47 (4), p. 238-248.
90. Salamon L., Anheier H. K. 1994. The emerging sector – an overview. – Baltimore, U.S.A: The Johns Hopkins University.
91. Salamon L., Anheier H. K. 1997. Defining the Non-profit Sector: A Cross-National Analysis. – Manchester: Manchester University Press.
92. Salamon L., Anheier H. K., List R., Toepler S., Sokolowski S. W. 1999. Dimensions of the Non-profit Sector. Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Non-profit Sector Project. – Baltimore: Johns Hopkins University.
93. Siegel, D., Yancey, J. 1992. The Rebirth of Civil Society: The Development of the Nonprofit Sector in East Central Europe and the Role of Western Assistance. – New York: The Rockefeller Brothers Fund.
94. Sipavičienė, L.. (2012). Tiltas per Atlantą sujungė jūros šaulius// Trimitas Kaunas. Nr. 4., P - 16
95. Sipavičienė, L (2013). Išeivijos šaulių vadas turi kuo pasidžiaugti // Trimitas Kaunas. Nr. 4., P - 3
96. Strakšaitė, J. 2011. Lietuvos politikos mokslų lauko analizė: aiškinant skirtingas politikos mokslo sampratas. *Politologija*, 3 (63), p. 36.
97. Trimito redakcija (2013). Valstybės dieną Lietuvos himną šauliai sugiedojo Punske // Trimitas Kaunas. Nr. 4., P 3-4
98. Šalkauskis, S. 1933. Lietuvių tauta ir jos ugdymas.
99. Šliogeris, A. 1999. Pilietiškumo samprata. Kn.: Idėjos ir iniciatyvos. Vilnius: Danielius.

100. Švobaitė, E. 2012. Internetinė prieiga <http://www.delfi.lt/pilietis/voxpopuli/ziniasklaidos-vaidmuo-politiniame-gyvenime-ar-dar-yra-naudos.d?id=57922036#ixzz2tCnwwOci> (Prisijungimo laikas 2014-02-12).
101. Thornton, C. H., Jaeger, A. J. 2008. The Role of Culture in Institutional and Individual Approaches to Civic Responsibility at Research Universities. *Journal of Higher Education*, 79 (2), p. 160-182.
102. Tleuzhanova, G. K. 2013. Theoretical and Applied Foundations of the Subject of Ethnic Culture. *European Researcher*, 41 (2-2), p. 383-388.
103. Torney – Purta, L., Oswald, R., Schulz, H. 2001. Citizenship and Education in Twenty-Eight Countries. Civic Knowledge and Engagement at age Fourteen. Netherlands: International Association for the Evaluation of Educational Achievements.
104. Vinikaitytė, B. (2013). Valstybės atgimimo šventę minėjo visi šalies šauliai // *Trimitas Kaunas*. Nr. 4., P-4
105. Vinikaitytė, B. (2011). Dzūkijos šauliai gražiai paminėjo kariuomenės dieną // *Trimitas Kaunas*. Nr. 4., P-8
106. Wessler H. 2004. Europa als Kommunikationsnetzwerk. Theoretische Überlegungen zur Europäisierung von Öffentlichkeit. In Hagen L.M. (Hrsg.) *Europäische Union und mediale Öffentlichkeit: Theoretische Perspektiven und empirische Befunde zur Rolle der Medien im europäischen Einigungsprozess*. *Herbert von Halem Verlag*, p. 13-28.

PRIEDAS

Priedas Nr. 1

Teorinių normatyvinių požiūrių sintezė: Europos viešosios erdvės modeliai (Wessler 2004, Balčytienė, Vinciūnienė, 2006)

Europos viešosios erdvės modeliai	Viešosios erdvės formos	Įgyvendinimo sąlygos	Viešosios informacijos pobūdis
<p><i>Kultūrinis-idealistinis.</i> Šio modelio šalininkai teigia, kad sukurti tokią viešąją erdvę Europoje, kuri galėtų išspręsti ES demokratijos stygiaus problemą, neįmanoma. Europai reikalinga viešoji erdvė, kurioje visi ES gyventojai turėtų vienodą prieigą prie viešosios informacijos. Deja šios idėjos įgyvendinimas nėra galimas be stipraus kolektyvinės tapatybės jausmo ir bendros Europos mastu žiniasklaidos sistemos sukūrimo.</p>	<p><i>Vienalytė viešoji erdvė</i></p>	<p>Viena europinė tapatybė, bendra žiniasklaidos sistema (tokie žiniasklaidos projektai kaip <i>Euronews</i> ir <i>Arte</i>), bendra kalba</p>	<p>Visų ES šalių piliečiai gauna tas pačias naujienas</p>
<p><i>Liberalusis-atstovaujamas.</i> Šio modelio šalininkai teigia, jog reikia ieškoti vertikalios viešojo diskurso europėjimo užuomazgų, t.y. analizuoti komunikacinius ryšius tarp europinio ir nacionalinio lygmenų. Teigiama, jog žiniasklaidos, kaip forumo, svarbiausias tikslas – suteikti kuo objektyvesnės informacijos apie ES mastu piliečių interesams atstovaujančius politikus, jų vykdomą politinę kultūrą, analizuojant jų sprendimus, pateikiant politines programas ir idėjas. Antras reikšmingas reikalavimas – politiniai, ekonominiai ir socialiniai klausimai, kuriuos ES šalių narių vyriausybės perdavė viršvalstybinių institucijų kompetencijai, turi būti aptarti bei interpretuoti europiniu lygmeniu (Gerhards, 2000, Kopper, 1997).</p>	<p><i>Vertikalus viešojo diskurso europėjimas</i></p>	<p>Komunikaciniai ryšiai tarp europinio (ES institucijose priimami sprendimai) ir nacionalinių (kaip šie sprendimai yra aptariami nacionalinėse žiniasklaidos priemonėse) lygmenų</p>	<p>Daug ir išsamios informacijos apie ES politiką ir Europos politikos veikėjus nacionalinėse žiniasklaidos priemonėse ES politikos ir politinių veikėjų veiksmų analizė europiniu (ne nacionaliniu) mastu</p>
<p><i>Pilietinio diskurso.</i> Šis viešosios erdvės modelis, paremtas pilietinio diskurso demokratijos tradicija, kuomet iškeliami patys</p>	<p><i>Horizontalus viešojo diskurso</i></p>	<p>Komunikaciniai ryšiai tarp ES šalių narių</p>	<p>Skirtingų šalių nacionalinėse žiniasklaidos</p>

<p>minimaliausi reikalavimai viešai erdvei su(si)formuoti. Čia diskutuojama apie komunikacinių ryšių tarp ES šalių narių užmezgimą. Tokia samprata remiasi J. Habermaso (2001) išsakyta prielaida, kad skirtingų šalių nacionalinėse žiniasklaidos priemonėse tuo pačiu metu panašiai turėtų būti interpretuojami tie patys klausimai, susiję su ES valstybės gerovės pozicija. Šiame</p>	<p><i>europėjimas</i></p>		<p>priemonėse tuo pačiu metu panašiai interpretuojami tie patys klausimai, susiję su ES</p>
---	---------------------------	--	---

Priedo Nr. 1 tęsinys

<p>modelyje akcentuojama, kad skirtingų Europos žiniasklaidos priemonių naujienų turinyje turėtų atsispindėti tų pačių ES problemų (pvz., migracijos, etniškumo, sveikatos apsaugos ir kt.) sprendimas (Eder, Kantner 2002). Taip skirtingose šalyse nacionaliniu lygmeniu būtų formuojamos atskiros komunikacinės bendruomenės, sprendžiančios visai Europai aktualius klausimus.</p>			
--	--	--	--

Klausimai, skirti geriau išanalizuoti Lietuvos šaulių sąjungos (LŠS) veiklas, požiūrį, įgyvendinamus uždavinius, siekius. Klausimų atsakymai bus naudojami magistro darbo rašymui tema „Etninio ir pilietinio patriotizmo ugdymas Lietuvos šaulių sąjungoje“.

1. Žinome, kad LŠS intensyviai bendradarbiauja su kaimyninių valstybių patriotinėmis organizacijomis. Gal galite įvardinti su kuriomis iš valstybių šiuo metu yra palaikomas intensyviausias bendradarbiavimas ir kokiomis formomis tai reiškiasi?
2. Kaip tautinių mažumų atstovai integruojasi į LŠS veiklą ir ar tai populiarus reiškinys tarp tautinių mažumų atstovų dalyvauti LŠS veikloje, o gal kaip tik jaučiama priešprieša LŠS?
3. Žinome, kad LŠS atstovai dalyvauja tarptautinėse sukarintose stovyklose. Gal galite įvardinti kiek šauliukų per vasarą sudalyvauja tarptautinėse stovyklose ir kokią naudą matote jiems dalyvaujant tokiose stovyklose?
4. Lietuvos šaulių sąjunga – viena iš žinomiausių Lietuvoje patriotinių organizacijų. Kaip jūsų nuomone turėtų būti organizuojamas patriotinis ugdymas mokykloje ir kaip tai būtų galima derinti su tarpkultūriškumu?
5. Įvardinkite, kokius gebėjimus ir tarpkultūrinės kompetencijos ugdomos stovyklų metu?
6. Kaip Lietuvos šaulių sąjunga turėtų elgtis priešiškų provokacijų atžvilgiu?
7. Apibūdinkite į organizacijos veiklą įsitraukiančių asmenų skaičių iki Ukrainos įvykių ir jiems prasidėjus. Ar tai tiesa, kad LŠS narių skaičius ėmė sparčiai daugėti?
8. Analizuojant LŠS veiklas pastebima, kad veiklose dažniausia dalyvauja jaunimas (mokiniai): mokymai, pratybos ir pan. Ar jaučiate, kad trūksta vidutinio amžiaus asmenų LŠS organizacijos veikloje ir kokias priežastis įvardintumėte, kad LŠS veikloje nematome vidutinio amžiaus asmenų?
9. Kaune veikia P. Plechavičiaus kadetų mokykla. Ar nemanote, kad LŠS galėtų turėti savo Jaunųjų šaulių mokyklą, kurioje be karybos elementų ir mokomųjų dalykų būtų labiau nei kitose ugdymo įstaigose ugdomas patriotiškumas?